

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Diyarbakır 2026

GENÇLERİN SU YÖNETİMİNE YÖNELİK

POLİTİKA ÖNERİLERİ RAPORU

Erasmus+ Programı kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmektedir. Burada yer alan içerik yazarın görüşlerini yansıtmaktadır ve bu görüşlerden Avrupa Komisyonu ve Türkiye Ulusal Ajansı sorumlu tutulamaz.

Gelecek için DoğruSU Bu

Proje ismi : Gelecek İçin DoğruSU Bu
Proje numarası : 2024-3-TRO1-KA154-YOU-000290447
Başvuru sahibi : Bazı Alternatifler (BAZALT) Gençlik Derneği
Proje Ortakları : Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ),
Diyarbakır Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
Çağrı : Erasmus+, KA154, 2024 Gençlik
Hibe makamı : Türkiye Ulusal Ajansı

PROJE EKİBİ

Yakup TOPRAK
Proje Koordinatörü/Yasal Temsilci – **Bazalt Gençlik Derneği**

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe AYTAR
Akademisyen – **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi**

Özgül Hillez – Daire Başkanı
Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ)

Özgür ÖZDEMİR – Uzman
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü

Azad KIRTAY – Eğitimci
Bazalt Gençlik Derneği

Ayhan Eda İZCİ - Eğitimci
Bazalt Gençlik Derneği

Merve ULUK - Kolaylaştırıcı
Bazalt Gençlik Derneği

Muhammed YILDIRIM - Kolaylaştırıcı
Bazalt Gençlik Derneği

YÖNETİCİ ÖZETİ

“Gelecek İçin DoğruSU Bu” projesi, gençlerin evsel atık sular, su yönetimi ve çevresel sürdürülebilirlik konularında bilinçlenmesini ve bu alanlardaki karar alma süreçlerine aktif olarak katılım sağlamasını amaçlayan bir gençlik katılımı projesidir. Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen proje, Diyarbakır’da gençleri, kamu kurumlarını, sivil toplum kuruluşlarını ve yerel halkı ortak bir zeminde buluşturarak su yönetimine ilişkin katılımcı ve sürdürülebilir bir yaklaşım geliştirmeyi hedeflemiştir.

Proje kapsamında gerçekleştirilen eğitim programları, çalıştay, saha çalışmaları ve zirve etkinlikleri aracılığıyla gençlerin su okuryazarlığı, su tasarrufu, evsel atık sular ve çevresel sürdürülebilirlik konularında bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılmış; gençler bu süreçte yalnızca katılımcı değil, aynı zamanda fikir üreten ve çözüm geliştiren aktörler olarak konumlandırılmıştır. Üç gün süren eğitim programı ile teorik bilgi altyapısı oluşturulmuş, ardından düzenlenen çalıştaylarda gençler tematik masalar etrafında yerel su yönetimi sorunlarını tartışmış ve çözüm önerileri geliştirmiştir.

Bu rapor, söz konusu çalıştay sonucunda gençler tarafından geliştirilen politika önerilerini, uygulamaya dönük çözüm yaklaşımlarını ve yerel paydaşlara yönelik somut önerileri içermektedir. Gençlerin sahadan, gündelik yaşamdan ve yerel ihtiyaçlardan beslenen bu önerileri; evsel atık suların yönetimi, su tasarrufu uygulamaları, farkındalık artırıcı çalışmalar ve kurumlar arası iş birliği başlıklarında toplanmıştır. Raporda öne çıkan temel unsurlar; suyun “ben” duygusundan “gelecek” vizyonuna taşınması, gri su kullanımı, su tasarrufu kültürü ve yerel yönetimlerle gençlik arasındaki iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesidir.

“Gelecek İçin DoğruSU Bu: Gençlerin Su Yönetimine Yönelik Politika Önerileri Raporu”, gençlerin su yönetimi alanında söz sahibi olabileceğini ve yerel düzeyde sürdürülebilir politikaların geliştirilmesine katkı sunabileceğini ortaya koymaktadır. Bu raporun, yerel yönetimler, kamu kurumları ve ilgili tüm paydaşlar için yol gösterici bir kaynak olması ve gençlik katılımını merkeze alan yeni iş birliklerine zemin hazırlaması hedeflenmektedir.

Yakup TOPRAK

BAZALT GENÇLİK DERNEĞİ BAŞKANI

İÇİNDEKİLER

1. RAPORUN AMACI VE KAPSAMI	007
1.1. Raporun Amacı.....	007
1.2. Raporun Kapsamı	007
2. PROJE VE PROGRAM ÖZETİ.....	009
2.1. Proje Çerçevesi	009
3. ÇALIŞTAY SÜRECİNİN YÖNTEMİ.....	011
4. ÇALIŞTAY MASALARI – GENİŞLETİLMİŞ ANALİZ.....	019
4.1. SU OKURYAZARLIĞI VE DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARI.....	019
4.1.1. Masa Bilgileri	019
4.1.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve	019
4.1.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve.....	019
4.1.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler.....	021
4.1.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu.....	022
4.1.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları.....	023
4.1.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme.....	025
4.2. EVSEL ATIK SU YÖNETİMİ VE YEREL ÇÖZÜM MODELLERİ	028
4.2.1. Masa Bilgileri	028
4.2.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve	028
4.2.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve	028
4.2.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler	029
4.2.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu.....	030
4.2.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları.....	031
4.2.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme.....	032
4.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR SU YÖNETİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	035
4.3.1. Masa Bilgileri	035
4.3.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve	035
4.3.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve	035
4.3.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler	037
4.3.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu.....	039
4.3.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları.....	041
4.3.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme	042
4.4. GENÇ KATILIMI, YÖNETİŞİM VE KARAR ALMA SÜREÇLERİ.....	045

4.4.1. Masa Bilgileri	045
4.4.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve	045
4.4.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve	046
4.4.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler	047
4.4.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu.....	047
4.4.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları.....	048
4.4.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme.....	052
4.5. SİVİL TOPLUM, PAYDAŞ İŞ BİRLİĞİ VE TOPLUMSAL FARKINDALIK.....	054
4.5.1. Masa Bilgileri	054
4.5.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve	054
4.5.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve	054
4.5.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler	055
4.5.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu.....	056
4.5.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları.....	056
4.5.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme	057
5.MASALAR ARASI ORTAK TEMALAR VE KESİŞİMLER	061
6. SONUÇ VE ZİRVE PROGRAMINA GİRDİ.....	065
7. KAYNAKLAR.....	070
8. EKLER	071
Ek-1: Çalıştay İçeriği	071
Ek-2: Çalıştay Moderatörleri Uygulama Kılavuzu	075
Ek-3: Moderatör Listesi	076
Ek-4: Çalıştay Program Akışı	076
Ek-5: Katılımcı Listesi.....	076
Ek-6: Çalıştay Rapor Formatı	077
Ek-7: Sunum Formatı	078
Ek-8: Birinci masaya ait detaylı çalıştay raporu.....	079
Ek-9: İkinci masaya ait detaylı çalıştay raporu.....	089
Ek-10: Üçüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu.....	095
Ek-11: Dördüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu.....	105
Ek-12: Beşinci masaya ait detaylı çalıştay raporu	113

01

**RAPORUN AMACI VE
KAPSAMI**

1. RAPORUN AMACI VE KAPSAMI

1.1. Raporun Amacı

Bu rapor, Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen ve Bazı Alternatifler (BAZALT) Gençlik Derneği koordinasyonunda Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), Diyarbakır Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ortaklığında yürütülen **“Gelecek İçin DoğruSU Bu”** (2024-3-TRO1-KA154-YOU-000290447) projesi kapsamında gerçekleştirilen eğitim ve çalıştay süreçlerinin kurumsal hafızasını oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Raporun temel amacı; Diyarbakır özelinde gençlerin evsel atık sular, su okuryazarlığı ve sürdürülebilir su yönetimi konularındaki farkındalıklarını, sahadan gelen verilerle birleştirerek karar alıcılara sunmaktır. Gençlerin “çalıştay masalarında” özgürce tartıştığı sorunları ve geliştirdikleri çözüm önerilerini sistematik bir yapıya kavuşturarak; yerel yönetimler, sivil toplum ve akademi arasında köprü kuracak bir **politika referans belgesi** sunmak hedeflenmektedir.

1.2. Raporun Kapsamı

Bu belge, projenin ilk iki ana ayağı olan **3 günlük Eğitim Programı** ve **3 günlük Çalıştay Programı**’nda elde edilen nitel ve nicel verileri kapsamaktadır. Raporun içeriği şu temel eksenler etrafında şekillenmiştir:

- **Sorun Analizi:** Gençlerin Diyarbakır’daki evsel su tüketimi, su okuryazarlığı, atık su yönetimi, vb. konulara dair tespit ettiği yerel ve küresel sorunlar.
- **Gençlik Perspektifi:** 30 katılımcı gencin eğitimler sonrası kazandığı teknik donanım ışığında geliştirdiği çözüm modelleri.
- **Eylem Alanları:** Su tasarrufu, gri su yönetimi ve su okuryazarlığı başlıklarında, yerel yönetimler (DİSKİ vb.) ve kamu kurumları için uygulanabilir, gençlik odaklı politika önerileri.
- **Zirve Hazırlığı:** 2026 Şubat ayında gerçekleştirilecek “Zirve Programı” için karar alıcılara yönelik stratejik yol haritası.

Bu rapor, sadece bir faaliyet özeti değil; gençlerin suyun geleceğinde pasif birer tüketici değil, aktif birer paydaş ve karar verici olma iradesinin somut bir kanıtıdır.

02

PROJE VE PROGRAM ÖZETİ

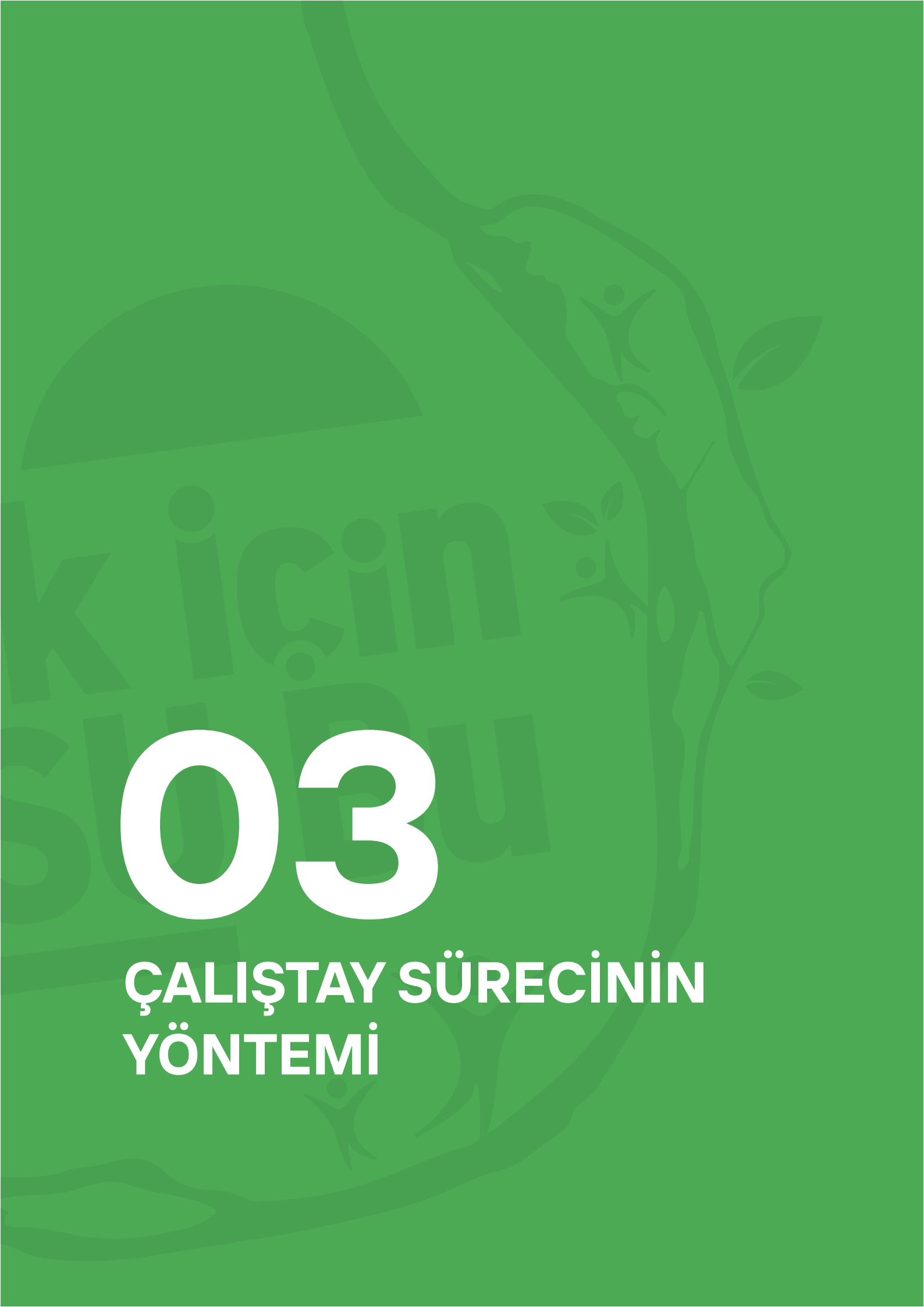
2. PROJE VE PROGRAM ÖZETİ

2.1. Proje Çerçevesi

“Gelecek İçin DoğruSU Bu” projesi, Avrupa Birliği’nin Erasmus+ programı kapsamında Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen, 2024-3-TRO1-KA154-YOU-000290447 numaralı bir gençlik katılımı faaliyetidir. Bazı Alternatifler (BAZALT) Gençlik Derneği yürütücülüğünde Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), Diyarbakır Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ortaklığında Diyarbakır merkezli olarak hayata geçirilen bu 15 aylık proje; su okuryazarlığı, evsel atık su yönetimi ve çevresel sürdürülebilirlik temalarını merkeze almaktadır. Projenin temel dayanağı, su kaynaklarının korunmasını sadece teknik bir zorunluluk değil, aynı zamanda gençliğin demokratik katılım süreçleriyle güçlendirilmesi gereken bir yurttaşlık sorumluluğu olarak ele almasıdır. Proje kapsamında üst politika metinleri, ulusal ve uluslararası raporlar ile bölgesel çalışmalar titizlikle incelenerek, derinlemesine bir sorun ve hedef analizi üzerine inşa edilmiştir. Projenin stratejisi; zaman yönetimi, paydaş görüşleri, öncelikler ve tamamlayıcılık ilkeleri doğrultusunda belirlenmiş; bu stratejik yaklaşım projenin tüm faaliyet yapısını doğrudan şekillendirmiştir.

Bu stratejik çerçeve kapsamında, Diyarbakır’daki su yönetimi süreçlerine gençlerin perspektifini dahil etmek amacıyla DİSKİ, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, yerel kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla çok yönlü bir iş birliği ağı kurulmuştur. Proje; teorik eğitimlerden uygulamalı çalışmaya, saha ziyaretlerinden karar alıcıların yer aldığı geniş kapsamlı bir zirveye ve atölye programlarına kadar uzanan dinamik bir metodoloji üzerine inşa edilmiştir. Temel hedef, gençleri pasif bilgi alıcıları olmaktan çıkarıp; yerel su politikalarında aktif öneriler sunan, toplumda farkındalık yaratan ve sürdürülebilir bir gelecek için karar alma mekanizmalarında doğrudan temsil edilen ana paydaşlar haline getirmektir. Proje felsefesi, herkesi hayati derecede ilgilendiren su meselesini, bireysel farkındalıktan toplumsal eyleme uzanan bir dönüşüm metaforuyla ele almaktadır: **“Ben”** duygusundan **“Sen”**e, **“Sen”**den **“Herkes”**e ve nihayetinde ortak bir **“Gelecek”**e giden bu yolculuk, programın uygulama kodlarına da yansıtılmıştır. Bu bağlamda süreç; gençlerin öz farkındalığını hedefleyen **“Eğitim Programı”** ile başlamış, **“Çalıştay (Benim İçin DoğruSU Bu)”** ile bireysel çözüm önerilerine, **“Zirve (Senin İçin DoğruSU Bu)”** ile karar alıcılarla kurulan diyaloga ve nihayetinde **“Atölye (Herkes İçin DoğruSU Bu)”** ile toplumsal yaygınlaştırmaya dönüşmüştür. Bu bütüncül yapı, gençlerin yerel su politikalarında pasif birer gözlemci değil, sürdürülebilir bir geleceğin ana mimarları olmalarını sağlamaktadır.

03

ÇALIŞTAY SÜRECİNİN
YÖNTEMİ

3. ÇALIŞTAY SÜRECİNİN YÖNTEMİ

Çalıştay, yaygın ve katılımcı öğrenme yaklaşımıyla tasarlanmış; çalıştayda gençlerin aktif tartışma, deneyim paylaşımı ve ortak üretim süreçlerine dahil olduğu bir yapı izlenmiştir. Bu yaklaşım çerçevesinde gençlerin moderatörler eşliğinde çalışma süreçlerini bizzat kendilerinin düzenlediği öğrenme ortamları tasarlanmıştır. Katılımcıların bilgi, deneyim ve görüşlerini aktif biçimde sürece dahil ettikleri bu ortamlarda bilginin çok yönlü paylaşımına odaklanılarak işbirlikçi çalışmalar teşvik edilmiştir (Doymuş, Şimşek ve Şimşek, 2015). Bu noktada gençler çalıştay sürecinin öncesinde, sırasında ve sonrasında olmak üzere her aşamasında aktif olarak rol almışlardır. Bilginin tek yönlü aktarımından ziyade, tersine mentörlük uygulamaları dahilinde gençlerin bilgi ve yeteneklerini paylaşımlarına imkan sunulan ortamlarda çift yönlü bilgi paylaşımı desteklenmiştir. Böylelikle dijital dönüşümün yaşandığı günümüzde teknolojiyi etkin kullanarak su sorunu gibi geçmiş, günümüz ve gelecek kuşakları ilgilendiren bir sorun bağlamında kuşaklar arası sınırları ortadan kaldırmak adına önemli adımlar atılmıştır. Disiplinler arası bir konu olan su, farklı akademik geçmişlere ve yaş düzeylerindeki gençlerin bakış açılarını bir araya getiren fikir ve çözüm önerileri ile bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Bu da insanlar arası iletişimin geliştirilmesi noktasında belki de en önemli şeylerden biri olan farklı bakış açılarına saygı göstermenin yenilikçi fikirlerin ve perspektiflerin kazanılması ile sonuçlanabileceğini göstermiştir.

Çalıştayın hazırlık aşamasında On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 2030 yılına kadar tamamlanması hedeflenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Türkiye’de bu kapsamda yapılan çalışmalar ve raporlar çerçevesinde evsel atık sular, su yönetimi, su okuryazarlığı ve çevresel sürdürülebilirlik konularına ilişkin başlıklar detaylıca incelenerek çalıştay içeriği belirlenmiştir. Bu doğrultuda,

1. Su Okuryazarlığı ve Davranış Değişikliği Politikaları
2. Evsel Atık Su Yönetimi ve Yerel Çözüm Modelleri
3. Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliği
4. Genç Katılımı, Yönetişim ve Karar Alma Süreçleri
5. Sivil Toplum, Paydaş İş Birliği ve Toplumsal Farkındalık olmak üzere beş farklı masa başlığı belirlenmiştir.

Bu masa başlıklarına yönelik detaylı açıklama metinleri, tartışmanın derinleştirilmesi ve çıktı üretme odaklı çok sayıda yönlendirici sorular hazırlanmıştır. Ayrıca çalıştayın sonunda her bir masadan beklenen çıktılar çalıştay içeriğinde somut olarak tanımlanmıştır. Detaylı içerik Ek-1’de sunulmuştur. Bunun yanında çalıştay moderatörleri için uygulama kılavuzu hazırlanmıştır. Söz konusu kılavuzda moderatörlerin rolü ve sorumlulukları, temel ilkeler, çalıştay öncesi ve sonrasında yapılması gerekenler, çalıştay sürecinin akışı (açılış, sorun analizi, çözüm ve karar geliştirme, karar tasarlaklarının hazırlanması, sunumların yapılması) ve çalıştay sonundaki beklenen somut çıktılara yönelik açıklamalar bulunmaktadır (Ek-2).

‘Çalıştay içeriği’ ve ‘çalıştay moderatörleri uygulama kılavuzu’ çalıştay öncesinde yapılan hazırlık toplantılarında moderatörler (Ek-3) ile paylaşılarak üzerinde detaylıca tartışılmıştır. Bu toplantılarda ekibin birbiri ile tanışmasının yanı sıra moderatörlerin sürece yönelik soruları titizlikle cevaplanmış ve çalıştay öncesinde onlardan çalıştay içeriği ve kılavuzda yer alan bilgilendirmeler doğrultusunda hazırlık yapmaları istenmiştir. Böylelikle çalıştay öncesinde gerekli hazırlıkların tamamlanması ve moderatörlerin sürece etkin bir şekilde dahil olması sağlanmıştır.

Çalıştay içeriğinin masa başlıkları ve her bir masanın odak noktası, katılımcılarla çalıştay öncesi paylaşılmıştır. Böylelikle çalıştay öncesinde katılımcıların bilgilendirilmesi hedeflenmiş ve katılımcıların ilgi alanları doğrultusunda yaptıkları tercihlerin çalıştay sürecinin daha etkin ve verimli kılacağı düşüncesinden hareketle, istedikleri masada çalışabilme esnekliği katılımcılara tanınmıştır. Masa seçimi noktasında kararsız kalan katılımcılara istekleri ölçüsünde yönlendirmeler yapılmıştır. Sonuç olarak, çalıştay öncesinde tüm katılımcıların masa başlıklarını ve bu başlıkların odaklarını bilerek çalışmaya hazır şekilde gelmeleri sağlanmıştır.

Çalıştay 28-29-30 Aralık 2025 tarihlerinde gerçekleştirilmek üzere toplam 3 gün sürecek şekilde planlanmıştır. Çalıştayın program akışı Ek-4'te verilmiştir. Çalıştayın amacı 'Evsel su kullanımı özelinde Diyarbakır'daki gençlerin farklı aktör bakış açılarıyla düşünmesini sağlamak; mevcut durumu analiz etmek, sorunları tartışmak ve çözüm önerileri üretmek' şeklinde belirlenmiştir.

Bu çalıştay gençlerin **aktif katılımı üzerine** yapılandırılmıştır. Bu yaklaşım doğrultusunda süreç, bilgiyi tek yönlü aktarmayı değil; gençlerin bilgi, deneyim ve görüşlerini aktif biçimde sürece dahil ettikleri, karşılıklı öğrenmenin teşvik edildiği bir platform olarak tasarlanmıştır. Katılımcılar çalıştay süresinde pasif dinleyiciler değil; **tartışan, sorgulayan, deneyim paylaşan ve birlikte üreten bireyler** olarak konumlandırılmıştır. Çalışmaya 18-30 yaş arası ve farklı akademik geçmişlere sahip toplam 30 genç katılmıştır. Katılımcı listesi Ek-5'te verilmiştir.

Çalıştayın *birinci günü*, katılımcıların güvenli, kapsayıcı ve etkileşime açık bir ortamda bulunmalarını sağlamak amacıyla tanışma ve ısınma etkinlikleri ile başlamıştır. Sonrasında çalıştay öncesinde gerçekleştirilen su konulu farklı etkinlik ve uygulamaların gerçekleştirildiği eğitim programı üzerinde durularak katılımcıların bu süreçte edindikleri bilgi ve deneyimler çalıştay tartışmalarına temel oluşturacak şekilde değerlendirilmiştir. Böylelikle projenin bir önceki uygulama basamağının çalıştay süreci ile ilişkilendirilmesi sağlanmış, bilgi ve deneyimlerin bireysel düzeydeki ben ekseninden karşılıklı öğrenmeler yoluyla sen eksenine evrilerek sürekliliği ve derinleştirilmesi desteklenmiştir. Bu da katılımcıların sürecin önemli bir bileşeni hatta ortak tasarımcısı olarak evsel su kullanımı, yerel düzeydeki su yönetimi ve toplumsal farkındalık bağlamındaki sorunları ve çözüm önerilerini belirlemeleri için gerekli zeminin hazırlanmasına katkı sunmuştur.

Bir önceki eğitim programından kalanlar oturumunun ardından çalıştay programının genel yapısı, amacı, kapsamı, ele alınacak temalar ve beklenen çıktılar açık bir biçimde katılımcılarla paylaşılmıştır. Bu aşamada özellikle çalıştay sonucunda beklenen "Senin İçin DoğruSU Bu" Ön Raporu ve "Diyarbakır'ın Evsel Su Portföyü" e-broşürü şeklindeki somut çıktılar ile ilgili bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Bu çıktılar katılımcıların hem bireysel gelişimlerine katkı sağlayacak hem de Diyarbakır'da evsel atık su, çevresel sürdürülebilirlik ve su yönetimi konularında daha bilinçli ve katılımcı bir toplum oluşturulmasına destek vereceğinden söz edilmiştir. Böylelikle gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımı **danışma düzeyinin ötesine taşınarak** politika üretimine ve uygulama süreçlerine doğrudan katkı sunan aktif aktörler olması hedeflenmiştir.

Ekip işi, temel ilkeler ve beklentiler oturumunda, takım ruhunun kazandırılması adına tüm gruplardan kendi grup isimlerini belirlemeleri, grup fotoğrafı çekmeleri, çalıştay sürecinde uyacakları temel ilkeleri ve sloganlarını belirlemeleri, programdan beklentilerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Grupların bazı paylaşımları örnek olması açısından aşağıda paylaşılmıştır.

Bu çalışmalar gruplara takım ruhunu kazandırmak için etkili uygulamalardır. Kısa sürede takım üyelerinin birbirine ısınması ve ortak hedef doğrultusunda daha verimli çalışmalarına olanak sağlamıştır (Susan ve Susan, 1990). Aynı zamanda katılımcıların programa ilişkin beklentilerinin alınması, çalıştay sürecinin hedeflerinin katılımcılarla birlikte netleştirilmesi amacına katkı sunarak katılımcıların aktif karar vericiler olmalarının en net göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir.

Kısa bir aranın ardından 'Masa içi tanışma ve görev dağılımlarının yapıldığı' oturumda, gençler moderatörler eşliğinde, ilgi alanlarına göre, araştırma, not alma, grafikleri oluşturma, sunum yapma ve raportör olma gibi kendi aralarında grup içi görev dağılımlarını yapmış, moderatörler rol ve sorumlulukları ile çalıştay sürecinin işleyişine yönelik bilgilendirmelerde bulunmuşlardır. Oturumun devamında, her bir moderatör masa konusunu ve amacını açıklayarak çalıştayın hedefinin karar taslakları üretmek olduğu üzerinde durmuşlardır. Ayrıca gençlerin bu karar alma süreçlerinde aktif rol üstleneceklerini açıkça belirtmişlerdir. Moderatörler, 'Temel çerçevenin çizilmesi ve kavramların netleştirilmesi' oturumunda masaların odak noktaları ve yönlendirici sorular eşliğinde sorunların belirlenmesi, tanımlanması ve sorunlarda yer alan kavramları irdelemeye başlamışlardır.

Öğle yemeğinin ardından çalıştay kaynaşma ve ısınma oyunları ile devam etmiştir. 'Masaların bölgesel durumu analiz etmesi ve raporlaması' oturumunda her bir masadaki katılımcılardan yönlendirici sorular eşliğinde ele alınan konuya ilişkin mevcut durumu çok boyutlu açıdan değerlendirmeleri istenmiştir. Bu doğrultuda beyin fırtınaları ile süreç yönetilerek bireysel ve bütüncül deneyimlerin paylaşılması sağlanmıştır. Günün ilerleyen oturumlarında katılımcılardan tüm sürecin raporlanması beklenmiştir. Sürecin sistematik ilerleyebilmesi ve yapılan çalışmaların izlenmesinin kolaylaştırılması adına program öncesinde hazırlanan çalıştay rapor formatı katılımcılarla paylaşılmıştır. Bu format Ek-6'de verilmiştir. Katılımcılara çalıştay sürecindeki tüm raporlama işlemlerini bu formata uygun şekilde hazırlamaları gerektiği söylenmiştir.

Raporlama işleminden sonra 'Su Kafe Etkinliğinde', her bir masanın konusu özelinde hazırlanan soruları katılımcıların grup olarak dönüşümlü cevaplaması istenmiştir. Söz konusu etkinlikte grupların diğer grupların çalışma konuları ile ilgili fikir yürütmesi, farklı bakış açılarından konuyu değerlendirmeleri, akran öğrenmesi ile birbirlerinden öğrenmeleri desteklenmiştir. Böylece birlikte yeni fikirler ve çözüm önerileri keşfederek karşılıklı öğrenmeler gerçekleştirebilmişlerdir. Bu etkinlik kapsamında hazırlanan sorular aşağıda belirtilmiştir.

1. Bugün politika geliştirme gücünüz olsaydı, Diyarbakır'da su okuryazarlığını artırmak için ilk çıkaracağınız yasa/uygulama ne olurdu ve neden?
2. Varsayalım ki 2050 yılında Diyarbakır'da tüm evsel atık su geri kazanılıyor. Bu dönüşüm hangi yerel uygulamalar sayesinde gerçekleşmiştir?
3. Su kaynakları tükenecekse, Diyarbakır'ın ilk kurtarma planı ne olmalı?
4. Gençler, belediye-üniversite-STK iş birliğinde hangi rolü üstlenmeli? Üç öneri yazınız.
5. Su yönetiminde belediye, üniversite, STK ve vatandaş iş birliği hangi modellerle kurulabilir? Üç öneri yazınız.

Görseller incelendiğinde, grupların çalıştayın ilk günü olmasına rağmen tüm sorulara cevap verdikleri, bazı önerilerin somut ancak bazılarının ise soyut ve yüzeysel kaldığı tespit edilmiştir. Ancak tüm grupların grupça hareket ederek etkinliği tamamlamaları, diğer grupların çalışma konuları ile ilgili fikir yürütmeleri, farklı bakış açılarından konuyu değerlendirmeleri, akran öğrenmesi ile birbirlerinden öğrenmeleri, yeni fikirler ve çözüm önerileri keşfederek karşılıklı öğrenmeleri gibi sonuçlar etkinliğin beklenen çıktıları ile örtüşmektedir.

Gün sonu değerlendirmesinde, tüm gruplar çalıştayın birinci gününde yapılanları sözlü ve yazılı olarak değerlendirmişlerdir. Bu geri bildirimler sürecin etkililiği ve katılımcıların motivasyonunu değerlendirme açısından önemli kabul edilmektedir.

Çalıştayın *ikinci günü*, ısınma etkinlikleri ile başlamıştır. Sonrasında gün içinde yapılacaklar listesinin üzerinden geçilerek gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Özellikle öğleden sonra uzman daveti oturumunda gelecek olan uzmanların çalışma alanları belirtilmiş, masaların belirledikleri soruları ve çözüm önerilerini ilgili uzmanlarla görüşmeleri ve fikir alışverişinde bulunmaları noktasında hatırlatmalar yapılmıştır.

Çalıştayın ilk gününde kendi konularına giriş yapan katılımcılar, ikinci gün konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemeye başlamışlardır. Bu süreçte, gençler günlük yaşam pratiklerinden, gözlemlerinden ve karşılaştıkları sorunlardan yola çıkarak mevcut durumu ve arkasında yatan nedenleri analiz etmişlerdir. Moderatörler tarafından yönlendirilen bu aşamada, açık uçlu sorular ve tartışma teknikleri kullanılarak katılımcıların yüzeysel tanımların ötesine geçmeleri amaçlanmıştır.

Söz konusu süreci daha verimli hale getirmek amacıyla 'problem çözme oturumu' düzenlenmiştir. Bu oturumda problem ağacı tekniğinden söz edilmiştir. Problem Ağacı Tekniği sorunları, nedenleri ve sonuçları ile ele alarak, onları grafiksel olarak temsil etme noktasında önemli tekniklerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu teknik sorunun ne olduğunun, nedenlerinin ve etkilerinin daha net ortaya konmasını sağlamaktadır. Böylece katılımcıların kendi masaların konusu ile ilgili sorunları net bir şekilde analiz ederek nedenlerini ortaya koyabilmeleri desteklenmiştir.

Öğle yemeğinin sonrasında kaynaşma ve ısınma etkinlikleri ile devam eden çalıştayın ikinci gününde, her masanın kendi sorunlarını ve olası çözüm önerilerini hazırlamış olmaları istenmiştir.

'Uzmana Sor' oturumunda mühendislik firmasında çalışan bir sosyal etki uzmanı, Diyarbakır İl Sağlık Müdürlüğünde yönetim ve organizasyon alanında çalışan uzman, DİSKİ Genel Müdürlüğünden içme suyu arıtma proseslerinin tasarımı ve işletilmesinden sorumlu alan uzmanı, Diyarbakır Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğünde atık sular hakkında çalışmalar yapan çevre yüksek mühendisi, Diyarbakır barosundan ekoloji ve iklim krizi gibi meselelerde çalışmalar yürütmüş bir avukat, Diyarbakır Tarım ve Orman Müdürlüğünde meralarda su yönetimi hakkında çalışmalar yapan Ziraat Yüksek Mühendisi gibi alanlarında uzman kişiler davet edilmiştir. Bu oturumda, katılımcılar süreçte belirledikleri sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik soruları uzmanlara yönelttikçe ürettikleri fikirleri **derinleştirme ve çözüm önerilerinin halihazırda uygulanıp uygulanmama ve uygulanabilirlik durumunu (kısa-orta-uzun vadede) öğrenme imkanını elde etmişlerdir. Ayrıca söz konusu oturumda, gençlerin su ile ilgili konuların Diyarbakır özelinde** yapısal, sosyal, çevresel ve yönetsel boyutlarını birlikte ele almalarını sağlanarak bireysel, kurumsal ve kamusal sorumluluk arasındaki ilişkileri ve paydaşlarla iş birliği potansiyelleri tartışabilmeleri sağlanmıştır. Gün içindeki masa ve gün sonu değerlendirmesinde katılımcılardan gelen dönütlerden de anlaşıldığı üzere süreci daha da etkin hale getiren uzman daveti oturumu disiplinler arası bilgidan beslenen yenilikçi fikirler ve çözüm önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca gençlerin geliştirdiği çözüm önerilerinin teknik ve yönetim açıdan değerlendirilmesine olanak sağlamış; gençlerin öne-

rilerini savunma, geliştirme ve karar alıcılara aktarma kapasitelerini güçlendirmiştir. Raporlama ve değerlendirme oturumları ile çalıştayın ikinci günü sonlanmıştır.

Çalıştayın *üçüncü günü*, ısınma oyunları ile başlamıştır. Sonrasında gün içinde yapılacaklar gözden geçirilerek ilerleyen oturumların içeriklerinden söz edilmiştir. Her masanın çözüm önerilerini tamamlaması ve sonuçlandırması için ilgili oturumlar devam etmiştir. Bu oturumlarda katılımcılardan belirledikleri sorunlara yönelik **somut, uygulanabilir ve yerel bağlam temelinde çözüm önerileri** geliştirilmesi beklenmektedir. Çalıştayın odak noktalarından biri olan ortak üretim aşamasında gençlerin yalnızca fikir üretmeleri değil, aynı zamanda önerilerini gerekçelendirmeleri, etki alanlarını tartışmaları ve uygulanabilirlik açısından değerlendirmeleri teşvik edilmiştir.

Grupların geliştirdikleri çözüm önerileri ile çalıştay süresince yaptıkları tüm çalışmalar etkili bir şekilde tüm katılımcılarla paylaşımlarının sağlanabilmesi için sunum teknikleri oturumu düzenlenmiştir. Bu oturumda etkili sunum ilkeleri ve sunum formatları üzerinde durulmuştur.

Çalıştay, öğle yemeğinin ardından kaynaşma ve ısınma oyunları ile devam etmiştir. Daha sonra gruplar kendilerine verilen sunum formatına (Ek-7) uygun olarak sunumlarını hazırlamaya başlamışlardır. Hazırlıklarının tamamlanması ile gruplar istekli olanlar öncelikli olmak üzere sunumlarını yapmışlardır. Her bir masanın sunumun ardından ilgili sunum hakkında diğer masaların ve proje ekibinin görüş ve önerileri alınmış, karşılıklı geri bildirimler sonucunda çözüm önerileri tartışılarak zenginleştirilmiştir. Aynı zamanda yüzeysel olan bazı çözüm önerileri daha somut ve uygulanabilir hale getirilmiştir. Bu süreç 2026 Şubat ayı içinde gerçekleştirilecek Zirve Programı öncesinde gençler için bir deneyim ortamı sunmuştur. Bu aşamadan sonra katılımcılar raporlarını öneriler doğrultusunda düzenlemek için ek süre isteğinde bulunmuşlar ve bu istek üzerine gruplara raporlarını tamamlamak üzere bir hafta süre verilmiştir. Gün sonunda katılımcıların süreçten edindikleri kazanımlar, farkındalıklar ve öğrenme çıktıları değerlendirilmiştir. Bu aşama, gençlerin hem bireysel öğrenmelerini fark etmelerine hem de birlikte üretimin değerini içselleştirmelerine olanak tanımıştır.

Çalıştayın sonunda yapılan kapanış oturumunda proje ekibi ve katılımcılar tarafından üç günlük çalıştay süreci baştan sona detaylıca değerlendirilmiştir. Bu çalıştay süreci, gençlerin **aktif katılımını, toplumsal sorunlara duyarlılıklarını ve ortak çözüm üretme kapasitelerini** güçlendirmeyi amaçlamıştır. Katılımcı öğrenme yaklaşımı sayesinde çalıştay, yalnızca bilgi aktarılan bir etkinlik olmaktan çıkarak; gençlerin güçlendiği, söz sahibi olduğu ve sosyal etki potansiyeli taşıyan **yenilikçi** fikirlerin ve perspektiflerin kazanıldığı bir öğrenme deneyimine dönüşmüştür.

04

**ÇALIŞTAY MASALARI
GENİŞLETİLMİŞ
ANALİZ**

4. ÇALIŞTAY MASALARI – GENİŞLETİLMİŞ ANALİZ

4.1. SU OKURYAZARLIĞI VE DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARI

4.1.1. Masa Bilgileri

Masa Başlığı: Su Okuryazarlığı ve Davranış Değişikliği Politikaları

Tarih: 28.12.2025

Moderatör: Esra KALAY

Katılımcı İsimleri: Ela CAN, Elif DOĞRU, Yusuf Aydın DOĞRU, Elif Nur HEZER, Hilal COŞKUN, İclal YILMAZ

4.1.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve

Su okuryazarlığı, su kullanımı alışkanlıkları, su tasarrufu ve israfı kavramları masanın temel çerçevesini oluşturmaktadır.

4.1.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve

1- Su okuryazarlığı sizce nedir?

Su okuryazarlığı; suyun kaynağını, kullanım şeklini, kırılganlığını ve ekolojik denge üzerindeki etkilerini bilmek olarak tanımlanmıştır. Katılımcılar, suyun yalnızca tüketilen bir kaynak değil, çok yönlü bir ekosistem unsuru olduğunu vurgulamıştır. Bilinç geliştirmenin temelinde suyun nereden geldiğini ve neden korunması gerektiğini anlamak olduğu ifade edilmiştir.

Su sorunlarının başlangıç noktası su okuryazarlığı olarak algılanmaktadır. Gençler su okuryazarlığını hem farkındalık hem de çözüm üretme alanı olarak görmektedir. Su okuryazarlığı yalnızca tasarruf değil, bütüncül farkındalık gerektirmektedir. Su okuryazarlığında ekolojik denge ve sürdürülebilirlik vurgusu öne çıkmaktadır.

2- ‘Su bol bir kaynaktır’ algısı neden çok yaygın?

Bu algının temelinde su yokluğunun bireysel olarak deneyimlenmemesi yer almaktadır. İçilebilir su kaynaklarının sınırlılığı konusunda yeterli farkındalık bulunmadığı ifade edilmiştir. Yerel su kesintilerinin yaşandığı bölgelerde yaşayan bireylerin suyun değerini daha fazla kavradığı belirtilmiştir. Su tüketiminin genellikle bireyin kendi kontrolünde olmaması (faturayı ödeyen kişi dışında bilinmemesi) bilinç gelişimini zorlaştırmaktadır. Atık suların görünür bir şekilde yeniden değerlendirilmesi de sorun olmadığı algısını güçlendirmektedir.

Bölgesel deneyimler bu algıyı doğrudan etkilemektedir. Su yönetiminin bireyselleşmemesi farkındalığı azaltmaktadır. Atık suyun görünmezliği yanlış algıyı pekiştirmektedir.

3- Su kesintisi yaşadığınız bir gün oldu mu? En çok zorlayan durum neydi?

Katılımcıların bir kısmı doğrudan su kesintisi deneyimi yaşadığını, bir kısmı ise dolaylı olarak yurt ve bina kaynaklı sorunlarla karşılaştığını belirtmiştir. En zorlayıcı durumların başında tuvalet ihtiyacının giderilmesi, içme suyu temini, duş alma ve çamaşır yıkama gelmektedir. Su kesintilerinin günlük yaşam konforunu ciddi şekilde etkilediği vurgulanmıştır.

Hijyen ve temel ihtiyaçlar ilk etkilenen alanlardır. Kurumsal ve toplu yaşam alanlarında su kesintisi sorunu daha belirgindir.

4- Su kullanım alışkanlıklarında gençler mi yoksa yetişkinler mi daha tasarruflu?

Katılımcılar bu konuda net bir yaş ayrımı yapılamayacağını ifade etmiştir. Yetişkinlerin ekonomik sorumluluk ve geçmişte yaşanan yokluk deneyimleri nedeniyle daha tasarruflu olabildiği belirtilmiştir. Gençlerde ise bilinç düzeyinin belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Genel olarak tasarruf davranışının yaştan ziyade farkındalıkla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Ekonomik sorumluluk tasarrufu artırmaktadır. Bilinç düzeyi yaştan önüne geçmektedir.

5- Kendi yaşam alanlarımızda suyu tasarruflu kullanmakla ilgili hangi somut adımları atabiliriz?

Suyun ısınmasını beklerken akan suyun biriktirilmesi, gereksiz tüketimin azaltılması ve bireysel tasarruf alışkanlıklarının geliştirilmesi önerilmiştir. Su otomatları, su kredileri ve su karneleri gibi yenilikçi uygulamalar gündeme gelmiştir. Az su kullanan bireylere fatura indirimi, fazla kullanımda yaptırım uygulanması önerilmiştir. Üniversitelerde yağmur suyu hasadı projeleri ve binalarda tasarruflu ekipmanların (Sensörlü musluklar, musluklara perlatör takılması...) zorunlu hale getirilmesi ortak görüş olarak ifade edilmiştir.

Teşvik ve yaptırım birlikte düşünülmektedir. Üniversiteler pilot uygulama alanı olarak görülmektedir. Bireysel ve yapısal çözümler birlikte ele alınmaktadır.

6- Bir kişinin su tasarrufu ya da israfını en çok ne tetikler?

Su tasarrufunu en çok ekonomik faktörlerin etkilediği, fatura bedelleri ve maddi geri dönüşlerin davranış değişikliğinde belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Su israfını ise bilinç düzeyi ve farkındalığın tetiklediği konusunda ortak görüş bildirilmiştir.

Su tasarrufu davranışında en güçlü motivasyonun ekonomik faktörler olduğu görülmüştür. Fatura bedelleri ve maddi teşviklerin, bireylerin su kullanım alışkanlıklarını doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Su israfının artmasında bilinç ve farkındalık eksikliğinin belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Ekonomik yaptırımlar tasarrufu artırırken, eğitim ve farkındalık çalışmaları israfın azaltılmasında kritik rol oynamaktadır.

7- Su israfı en çok hangi alanlarda görülmektedir?

Katılımcılar, su israfının en yoğun olduğu alanların hem endüstriyel sektörlerde hem de günlük yaşam pratiklerinde görüldüğünü ifade etmiştir. Tekstil, otomotiv, tarım, gıda ve teknoloji gibi sektörler yüksek su tüketimiyle öne çıkmaktadır. Günlük yaşamda ise temizlik ve hijyen faaliyetleri (duş, diş fırçalama, çamaşır ve bulaşık yıkama) önemli bir israf alanı olarak değerlendirilmiştir. Yerel ölçekte oto yıkamacılar ve bilinçsiz tarımsal sulama uygulamaları dikkat çekmektedir. Altyapı kaynaklı kaçaklar ve kayıplar da su israfını artıran önemli bir unsur olarak vurgulanmıştır.

Endüstriyel üretim süreçleri yüksek miktarda su tüketmektedir. Günlük bireysel alışkanlıklar israfın yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Yerel düzeyde ticari işletmeler ve tarımsal faaliyetler riskli alanlar olarak öne çıkmaktadır. Altyapı yetersizlikleri ve kaçaklar önemli su kayıplarına yol açmaktadır.

4.1.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler

1- Kayıp ve Kaçak Su Kullanımı

Gençler, kayıp ve kaçak su kullanımının temelinde denetim eksikliği, yaptırımların caydırıcı olmaması ve ekonomik eşitsizliklerin yer aldığını ifade etmiştir. Denetimlerin çoğunlukla ihbar odaklı yürütülmesi, periyodik ve sistematik kontrollerin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Yüksek su fatura bedelleri, özellikle düşük gelirli hanelerde kaçak kullanımı tetiklemektedir. Altyapı açıkları ve şebeke kayıplarının yeterince izlenememesi de sorunun görünürlüğünü azaltmaktadır.

Katılımcılar, yaşadıkları binalarda bahçe sulamalarının ve oto yıkama faaliyetlerinin site depolarından karşılandığını, bunun da su kesintilerine yol açtığını aktarmıştır. Zabıta tarafından yapılan uyarıların çoğu zaman cezai yaptırıma dönüşmediği, bu nedenle kaçak kullanımın devam ettiği örneklerle paylaşılmıştır. Bazı bölgelerde kaçak kullanıma ilişkin uyarı yazıları yayınlanmasına rağmen somut yaptırımların uygulanmadığı ifade edilmiştir.

2- Park ve bahçe sulamalarında içme suyunun kullanılması: Diyarbakır özelinde iklim koşulları nedeniyle yüksek su tüketimine ve içme suyu kaynakları üzerinde ilave baskı oluşması

Gençler, yeşil alan sulamalarında alternatif su kaynaklarının (gri su, yağmur suyu) yeterince yaygın olmamasını temel neden olarak belirtmiştir. Belediyeler tarafından uyarılar yapılmasına rağmen, sulamanın hangi kaynaktan sağlandığına ilişkin şeffaf bir bilgilendirmenin bulunmadığı ifade edilmiştir. Peyzaj planlamalarında az su isteyen bitkilerin yeterince tercih edilmemesi ve sulama saatlerinin akşam saatlerinde yapılmaması da sorunu derinleştirmektedir.

Diyarbakır'da park, bahçe ve site alanlarının büyük kısmında sulamanın içme suyu ile yapıldığı, bu durumun yaz aylarında su tüketimini ciddi biçimde artırdığı paylaşılmıştır.

3- Su kaynaklarını dolaylı olarak kirleten atıklar için yeterli ve erişilebilir toplama sistemlerinin bulunmaması.

Atık pil, atık yağ gibi maddelerin suya verdiği zarar konusunda bilginin sınırlı olduğu, mevcut atık kutularının sayıca ve erişim açısından yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Teşvik ve yaptırım mekanizmalarının eksikliği sorunu derinleştirmektedir.

Katılımcılar, çevrede atık kutularına ulaşımın zor olduğunu ve bu nedenle birçok atığın bilinçli olunsay bile atık kutuların yetersizliğinden mecburen çöplere atıldığına, bilinç eksikliğinden ötürü yanlış kullanımlara da zaman zaman şahit olduklarını belirtmiştir.

4- Tasarruf davranışlarının cimrilik olarak algılanması ve bu nedenle yaygınlaşmaması.

Gençler, su tasarrufunun sosyal olarak yanlış algılandığını ve su krizinin ciddiyetinin yeterince kavranmadığını belirtmiştir. “Bir kişiden ne değişir?” düşüncesi yaygın bir engel olarak öne çıkmıştır.

Günlük yaşamda tasarruf yapan bireylerin olumsuz algılanması nedeniyle bu davranışların gizlenmesi veya terk edilmesi örnek olarak paylaşılmıştır. Örneğin yarım kalmış su şişelerini ya da yemeklerini restorandan çıkarken yanlarına almaları.

5- Dicle Nehri ve mevsimsel yağışlar nedeniyle suyun bol olduğu yönünde yanlış bir algının oluşması

Gençler, nehir suyunun ve yağmur sularının doğrudan içme suyu olarak kullanılmadığının yeterince bilinmediğini belirtmiştir. Su arıtma sürecinin görünmez olması da bu algıyı güçlendirmektedir.

Diyarbakır’da nehrin sürekli akıyor olmasının ve şehrin yağış almasının su kıtlığı yaşanmayacağı düşüncesini yaygınlaştırdığı ifade edilmiştir.

6- Şehir planlamasının altyapı planlaması tamamlanmadan yapılması nedeniyle su kayıplarının artması.

Altyapı hatlarının eski olması, plansız müdahaleler, bakım eksiklikleri ve ekonomi temel nedenler olarak belirtilmiştir.

Boru patlakları ve tamir süreçlerinde uzun süre suyun boşa akması örnek olarak paylaşılmıştır.

7- Yoğun nüfuslu bölgelerde altyapı yetersizliği nedeniyle su basıncının düşmesi

Gençler, altyapı kapasitesinin nüfus artışına paralel güçlendirilmemesini temel neden olarak göstermiştir.

Bazı mahallelerde üst katlara su çıkmaması ve düzensiz dağıtım örnekleri paylaşılmıştır.

4.1.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu

1- Gençler, kaçak su kullanımında doğrudan etkili olmadıklarını, sonuçlarından etkilenen taraf olduklarını belirtmiştir. Yurtlar, apartmanlar ve ortak yaşam alanlarında yaşanan su kesintileri gençlerin günlük yaşamını ve hijyen koşullarını olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda gençler, denetim ve farkındalık mekanizmalarının güçlendirilmesi konusunda çözüm üretmeye istekli olduklarını ifade etmiştir.

Gençler teknoloji odaklı (yapay zekâ destekli uygulamalar) projelerde yer alabilir, farkındalık oluşturabilirler.

2- Gençler, kamusal alanlarda kullanılan içme suyunun dolaylı olarak hanelerdeki su kesintilerini ve fatura bedellerini etkilediğini belirtmiştir.

Gençler, pilot projelerde yer alabilir, iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırabilirler.

3- Eğitim alanlarında, yurtlarda ve sosyal yaşamın geçtiği mekânlarda geri dönüştürülebilir ve tehlikeli atıklar için uygun sistemler bulunmadığında, gençler bildikleri doğru davranışları hayata geçirmekte zorlandıklarını ifade etmektedir. Gençler su politikaları konusunda bilinçli hareket etmek isteseler bile, altyapı ve erişim eksikliği nedeniyle bireysel çabalarının karşılık bulmadığını düşünmektedirler. Bu durum, zamanla gençlerin çevresel sorumluluk alma motivasyonunu düşürmekte ve kalıcı davranış değişikliğinin önünde bir engel oluşturmaktadır.

Gençler, talep oluşturabilir, farkındalık çalışmaları yürütebilir ve doğru kullanım konusunda bilgilendirme yapabilirler.

4- Gençlerin cimri olarak algılanmaktan çekinip utanmakta ve bazen de toplumsal dışlanmaktan kaçınma amacıyla tasarruf davranışlarını bırakabilmektedir.

Gençler, eğitim içeriklerinin hazırlanmasına katkı sunabilir, akran eğitimleri ve gönüllü atölyeler düzenleyebilirler.

5- Gençler, doğru bilginin paylaşılması hâlinde bu algının değişebileceğini ve eğitim çalışmalarının kritik olduğunu vurgulamıştır.

Gençler, eğitim içeriklerinin hazırlanmasına katkı sunabilir, akran eğitimleri ve gönüllü atölyeler düzenleyebilirler.

6- Gençler, altyapı sorunlarının günlük yaşamda su kesintileri ve düzensiz su temini olarak karşılımlarına çıktığını ifade etmiştir.

Yerel platformlara katılabilir, öneri metinleri hazırlayabilir ve izleme süreçlerine dahil olabilirler.

7- Gençler, eşit su dağılımı sağlanmadığında temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Yerel platformlara katılabilir, öneri metinleri hazırlayabilir ve izleme süreçlerine dahil olabilirler.

4.1.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları

1- Akıllı Sayaç ve Teknolojik Kaçak Tespit Sistemleri: Altyapı Kaynaklı Su Kayıplarının Azaltılması

Gençler, su kayıplarını azaltmak için altyapının tamamen yenilenmesi yerine teknolojik çözümlerin tercih edilmesini önermiştir. Aynı zamanda yapay zekâ destekli akıllı sayaçlar ve nokta atışı kaçak tespit sistemleri sayesinde maliyetlerin düşürülebileceğini ifade etmişlerdir. Bu yaklaşımın hem çevresel hem ekonomik açıdan daha sürdürülebilir olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda denetimlerin artırılması ve yaptırımların caydırıcı hâle getirilmesi de önerilmiştir.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu paydaş kurumlar: Su İdareleri (DİSKİ...), Belediyeler, Teknoloji Firmaları

2- Yağmur Suyu Hasadı ve Gri Su Sistemlerinin Yaygınlaştırılması: Alternatif Su Kaynakları- nın Kullanımının Teşvik Edilmesi

Gençler, yağmur suyu hasadı ve gri su sistemlerinin yaygınlaşmasının altyapı eksiklikleri nedeniyle sınırlı kaldığını ve bu sistemlerin teşvik edilmesi için destek programları ve zorunlu standartlar geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Müteahhitler Birliği gibi kurumlarla iş birlikleri önerilmektedir.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu/paydaş kurumlar: Belediyeler, Meslek Odaları, Müteahhitler, DİSKİ, Bakanlıklar

3- Atık Toplama Altyapısının Güçlendirilmesi: Geri Dönüşüm ve Atık Yağ Kutularının Yaygın- laştırılması

Gençler, geri dönüşüm kutuları ve atık yağ toplama altyapısının il ve ilçe ölçeğinde ciddi biçimde yetersiz olduğunu belirtmiştir. Her mahallede, mümkünse her sokakta atık toplama kutularının yer alması önerilmektedir. Bu eksikliğin çevre kirliliğini ve su kaynakları üzerindeki baskıyı artırdığı vur-
gulanmıştır.

Uygulanabilirlik: Kolay

Sorumlu/paydaş kurumlar: Belediyeler, Kaymakamlıklar, Valilikler, Çevre, Şehircilik ve İklim Deği-
şikliği Bakanlığı

4- Su Tasarrufunun Teşvik Edilmesi ve İsrafın Caydırılması: Ekonomik Teşvik ve Yaptırım Me- kanizmalarının Güçlendirilmesi

Gençler, su tasarrufunun teşvik edilmesi ve israfın önlenmesi için ekonomik araçların etkili oldu-
ğunu belirtmiştir. Ödüllendirme sistemleri, fatura indirimleri ve puan uygulamaları önerilmektedir. Aynı zamanda aşırı tüketimin yaptırımlarla sınırlandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: Belediyeler, DİSKİ, Tarım ve Orman Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakan-
lığı

4 ve 5-Okullarda, Gençlik Merkezlerinde ve Gençlik Kamplarında Su Okuryazarlığı Eğitile- rinin Yaygınlaştırılması: Uygulamalı Su Okuryazarlığı Eğitim Programları

Gençler, su bilinci oluşturma yolunda yapılan eğitimlerin hem sayıca hem de içerik bakımından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Okullarda, gençlik merkezlerinde ve gençlik kamplarında teorik bilginin yanı sıra uygulamalı eğitimlerin yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu eğitimlerde suyun kaynağı, kullanım süreci, israf ve tasarrufun sonuçları somut örneklerle anlatılmalıdır. Eğitimlerin sürekliliği, davranış değişikliği açısından kritik görülmektedir.

Uygulanabilirlik: Kolay

Sorumlu/paydaş kurumlar: Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler, Üniversi-
teler, STK'lar

6 ve 7- Su Politikalarında Genç Katılımının Artırılması: Gençlerin Su Politikaları ve Yerel Karar Alma Süreçlerine Dahil Edilmesi

Gençler, su politikaları ve yerel karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmediklerini ifade etmiştir. Gençlik meclisleri, danışma kurulları ve tematik çalıştaylar aracılığıyla karar süreçlerine aktif katılım sağlanmalıdır. Bu mekanizmalar, gençlerin sahadan gelen gözlem ve önerilerini karar alıcılara doğrudan iletebilmesini mümkün kılacaktır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: Belediyeler, DİSKİ, İl Özel İdareleri, Gençlik Meclisleri, STK'lar

4.1.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme

Birinci masanın başlığı **Su Okuryazarlığı ve Davranış Değişikliği Politikalarıdır**. Masa su okuryazarlığı, su kullanımı alışkanlıkları, su tasarrufu ve israfı kavramlarına odaklanmıştır. Katılımcılar bu masada su okuryazarlığının anlamı, suyun bol bir kaynak olduğu algısı, su kesintisinin zorlukları, su kullanım alışkanlıkları, suyun tasarruflu kullanımı, su israfı ve alanları konularını tartışmışlardır.

Gençler bu masada kayıp ve kaçak su kullanımı, park ve bahçe sulamalarında içme suyunun kullanılması, su kaynaklarını kirleten atıklar için yeterli ve erişilebilir toplama sistemlerinin bulunmaması, tasarruf davranışlarının cimrilik olarak algılanması ve bu nedenle yaygınlaşmaması, Diyarbakır'da suyun bol olduğu yönünde yanlış bir algının oluşması, şehir planlamasının altyapı planlaması tamamlanmadan yapılması nedeniyle su kayıplarının artması ve yoğun nüfuslu bölgelerde altyapı yetersizliği nedeniyle su basıncının düşmesi olmak üzere toplam yedi farklı sorun tespit etmişler ve bu sorunlara ait gözlem ve yerel örnekleri paylaşmışlardır.

Birinci masa katılımcıları kayıp ve kaçak su kullanımı sorununu gençlik perspektifi açısından ele aldıklarında, gençlerin kaçak su kullanımının sonuçlarından etkilenen taraf olduklarını belirtmişlerdir. Bu sorunun çözülmesi adına, denetim ve farkındalık mekanizmalarının güçlendirilmesi konusunda çözüm üretmeye istekli olduklarını, gençlerin teknoloji odaklı projelerde yer alma ve farkındalık oluşturma ile çözüme katkı sunabileceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca akıllı sayaç ve teknolojik kaçak tespit sistemleri ile altyapı kaynaklı su kayıplarının azaltılması önerisinde bulunmuşlardır. Her ne kadar bu çözümün zor olduğunu belirtmiş olsalar da tüm alt yapının yenilenmesi yerine teknolojik çözümlerin tercih edilmesinin maliyeti düşürebileceğini ifade ettikleri bu öneri somut bir öneri olarak değerlendirilebilir.

Gençler bir başka sorun olarak park ve bahçe sulamalarında içme suyunun kullanılmasını ele almışlardır. Bu sorunun kamusal alanlarda kullanılan içme suyunun hanelerdeki su kesintilerini ve fatura bedellerini etkilediğini belirtmişlerdir. Söz konusu sorun için gençlerin pilot projelerde yer alması ve iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Bu projelerin içeriği hakkında bilgi verilmese de gençlerin sorunların çözümü için katılım istekleri ve uygulanabilir çözüm önerisi sunmaları çok önemli görülmektedir. Yağmur suyu hasadı ve gri su sistemlerinin yaygınlaştırılması için destek programları ve zorunlu standartlar geliştirilmesi yönünde de uygulanabilir çözüm önerisi sunan katılımcıların farklı kurumlar arası iş birliklerini de önemsedikleri görülmektedir.

Katılımcılar, bu sorunların yanında su kaynaklarını dolaylı olarak kirleten atıklar için yeterli ve erişilebilir toplama sistemlerinin bulunmaması, tasarruf davranışlarının cimrilik olarak algılanması ve yaygınlaşmaması, suyun bol olduğu yönünde yanlış bir algının oluşması, alt yapı yetersizlikleri, şehir planlaması ve yoğun nüfuslu bölgelerde su basıncının düşmesi gibi sorunları ele almışlardır. Gençlerin bu sorunların çözümünde, farkındalık oluşturma, bilgilendirmelerde bulunma, eğitim içerikleri hazırlama, gönüllü atölyeler düzenleme, yerel platformlara katılma, izleme süreçlerine dahil olma yönünde aksiyon alabileceklerini ifade etmişlerdir. Her ne kadar bu sorunlar için ifade edilen gençlik katılımı çok anlamlı gözükse de bu önerilerin somut adımlara dönüşmesi adına daha detaylı açıklamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak su tasarrufunun teşvik edilmesi ve israfın önlenmesi adına üzerinde durulan ödüllendirme sistemleri, fatura indirimleri ve puan uygulamaları ile aşırı tüketimin yaptırımlarla sınırlandırılması gerektiği vurgusu uygulanabilir somut öneriler olarak kabul edilebilir.

Okullarda ve Gençlik Merkezlerinde Su Okuryazarlığı Eğitimlerinin Yaygınlaştırılması çözüm önerisinin altında uygulamalı su okuryazarlığı eğitim programının içeriğine ve yöntemine yönelik verilen örnekler programının somutlaşması adına önem arz etmektedir. Gençlerin gönüllü düzenleyecekleri atölye ve etkinlikler ile daha da etkili hale gelecek eğitim programlarında sürdürülebilirlik sağlanabilecektir.

Birinci masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Birinci masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri

TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
1- Kayıp ve kaçak su kullanımı	1- Akıllı Sayaç ve Teknolojik Kaçak Tespit Sistemleri Altyapı kaynaklı su kayıplarının azaltılması Altyapının tamamen yenilenmesi yerine teknolojik çözümlerin tercih edilmesi Yapay zekâ destekli akıllı sayaçlar kullanımı
2- Park ve bahçe sulamalarında içme suyunun kullanılması	2- Yağmur Suyu Hasadı ve Gri Su Sistemlerinin Yaygınlaştırılması Alternatif su kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi Destek programları ve zorunlu standartlar geliştirilmesi Kurumlar arası iş birliklerinin yapılması
3- Su kaynaklarını kirlüten atıklar için yeterli ve erişilebilir toplama sistemlerinin bulunmaması	3- Atık Toplama Altyapısının Güçlendirilmesi Geri dönüşüm ve atık yağ kutularının yaygınlaştırılması Her mahallede/ sokakta atık toplama kutularının yer alması Eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılması
4- Tasarruf davranışlarının cimrilik olarak algılanması ve bu nedenle yaygınlaşmaması	4- Su Tasarrufunun Teşvik Edilmesi ve İsrafın Önlenmesi Ekonomik teşvik ve yaptırım mekanizmalarının güçlendirilmesi Ödüllendirme sistemleri, fatura indirimleri ve puan uygulamaları Aşırı tüketimin yaptırımlarla sınırlandırılması 5- Okullarda ve Gençlik Merkezlerinde Su Okuryazarlığı Eğitimlerinin Yaygınlaştırılması Uygulamalı su okuryazarlığı eğitim programları Eğitim içeriğinde suyun kaynağı, kullanım süreci, israf ve tasarrufun sonuçları somut örnekler yer alması Eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması
5- Dicle Nehri ve mevsimsel yağışlar nedeniyle suyun bol olduğu yönünde yanlış bir algının oluşması	5- Okullarda ve Gençlik Merkezlerinde Su Okuryazarlığı Eğitimlerinin Yaygınlaştırılması Uygulamalı su okuryazarlığı eğitim programları Eğitim içeriğinde suyun kaynağı, kullanım süreci, israf ve tasarrufun sonuçları somut örnekler yer alması Eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması
6- Şehir planlamasının altyapı planlaması tamamlanmadan yapılması nedeniyle su kayıplarının artması	6 ve 7- Su Politikalarında Genç Katılımının Artırılması Gençlerin su politikaları ve yerel karar alma süreçlerine dahil edilmesi Gençlik meclisleri, danışma kurulları ve tematik çalıştaylar aracılığıyla karar süreçlerine aktif katılım sağlanması
7- Yoğun nüfuslu bölgelerde altyapı yetersizliği nedeniyle su basıncının düşmesi	

Birinci masaya ait detaylı çalıştay raporu Ek-9’da sunulmuştur.

4.2. EVSEL ATIK SU YÖNETİMİ VE YEREL ÇÖZÜM MODELLERİ

4.2.1. Masa Bilgileri

Masa Başkanı: Evsel Atık Su Yönetimi ve Yerel Çözüm Modelleri

Tarih: 28.12.2025

Moderatör: Ayşegül ÇELİK ALABALIK

Katılımcı İsimleri: Hasret DİLBEROĞLU, Gülistan AKÇARA, Mehmet DELİDERE, Süeda KARADENİZ, Esra ASANA, Delal ARKAŞ

4.2.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve

Evsel atık, kirlilik, evsel atık problemleri, problem kaynakları, tedbirler ve iyileştirmeler, uygulanabilir çözüm önerileri kavramları masanın odaklandığı temel çerçeveyi oluşturmaktadır.

4.2.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve

1- Atık su en çok nerede sorun yaratıyor?

Atık sular en çok akarsuları etkilemektedir. Bu sular yer altı sularına karışmaktadır. Arıtılmadan veya yetersiz arıtılarak alıcı ortama verilen evsel atık sular, akarsularda organik kirlilik, besin tuzu artışı ve oksijen azalmasına neden olarak ekosistemi bozmaktadır. Bu durum sucul canlıların yaşam alanlarını daraltmakta ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir (Metcalf ve Eddy, 2014; WHO, 2017).

2- Kanalizasyon altyapısı yeterli mi?

Kanalizasyon altyapısı yetersizdir. Türkiye genelinde ve özellikle hızla büyüyen kentlerde kanalizasyon sistemleri nüfus artışıyla paralel gelişememekte, birleşik sistemler taşkın ve doğrudan deşarj riskini artırmaktadır. Diyarbakır'da da altyapı kapasitesi ve kapsama alanı sorunları bulunmaktadır (OECD, 2015; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

3- Halkın Farkındalık seviyesi nasıl? Sorunları görebiliyorlar mı?

Halkın su tüketimi ve evsel atık konusundaki farkındalığı düşüktür. Toplumun büyük bir kısmı su kirliliği ve evsel atıkların çevresel etkilerini, ancak doğrudan kendi yaşam alanlarını etkilediğinde fark edebilmektedir. Bu durum empati eksikliği ve çevresel sorumluluk bilincinin zayıf olmasıyla ilişkilidir (European Environment Agency, 2018; UNESCO, 2021).

4- Belediyeler tarafından denetim var mı, hissediliyor mu?

Belediyelerin denetim ve yaptırım mekanizmaları yetersizdir. Kaçak deşarjlar, nehir ve yüzey sularına atık bırakan işletmeler yeterince denetlenememekte; su kirliliği ölçümleri düzenli ve şeffaf biçimde yapılmamaktadır. Mevcut cezai yaptırımların caydırıcılığı sınırlı kalmakta ve uygulamada süreklilik sağlanamamaktadır.

5- En belirgin bölgesel sorun nedir?

En belirgin sorun, yerel halkın temizlik alışkanlıkları ve su kullanım kültüründeki eksikliktir.

Tasarruf bilincinin yetersizliği ve yanlış kullanım alışkanlıkları, Dicle Nehri'nde gözle görülür kirliliğe yol açmaktadır. Nehir rengindeki değişim ve ekolojik bozulma, nehrin doğal statüsünü ve ekosistem hizmetlerini tehlikeye sokmaktadır. **Gri suların geri kazanımı yeterince sağlanmamaktadır.** Gri suyun yeniden kullanımına yönelik uygulamalar ve yerel politikalar sınırlıdır. Gerekli teknik standartlar, izleme ve denetim mekanizmaları netleşmediği için uzun vadede çevresel ve sağlık riskleri oluşabileceğine dair belirsizlikler bulunmaktadır.

6- En çok kimleri etkiliyor?

Bu durum genç nüfusu, ekosistemi ve tarımı doğrudan etkilemektedir. Su kirliliği; tarımsal sulamada kalite düşüşüne, ürün çeşitliliği ve verim kaybına neden olmakta; kentsel estetiği, silüeti ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Özellikle genç nüfus için sağlıklı çevrede yaşama hakkı zedelenmektedir.

4.2.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler

1- Diyarbakır'da evsel atık suların yeterli ve sürdürülebilir biçimde yönetilememesi

Bu sorunun altyapı yetersizliği, bütüncül planlama eksikliği, denetim ve izleme eksikliği, toplumsal farkındalık eksikliği, yasal ve teknik belirsizliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Diyarbakır'da evsel atık su toplama ve arıtma altyapısı kısmen gelişmiş olsa da özellikle nüfus artışı ve kent genişlemesiyle mevcut sistemlerin kapasite ve kapsama alanı baskı altında kalmaktadır. Merkezi ileri biyolojik arıtma tesisinin yanı sıra ilçelerde yeni ve küçük ölçekli arıtma tesisleri işletilmekte; bunların entegrasyonu ve ölçek uyumu yönetsel bir zorluk oluşturmaktadır. Çevresel izleme yalnızca büyük tesislerde online yapılmakta olup kırsal ve küçük yerleşimlerde izleme mekanizması homojen değildir. Toplumsal farkındalık ve gri su/yerel yeniden kullanım konusunda resmi yerel çalışmalar ve mevzuat uygulamaları halen sınırlıdır. Bu yapısal ve yönetsel eksiklikler, sürdürülebilir evsel atık su yönetimini zorlaştırmaktadır.

Diyarbakır il merkezinde ileri biyolojik arıtma tesisi mevcuttur ancak nüfusun yaklaşık % 20'si kanalizasyon hizmetine henüz ulaşmamaktadır. İlçe ve kırsal alanlarda atık su tesisleri sıklıkla küçük ölçekli ve yeterli kapasitede değildir. Kanalizasyon şebekesi hizmeti verilen nüfus oranı % 80 civarındadır, nüfus artış hızı ve şehir genişlemesiyle mevcut altyapı kapasite sınırlarına yaklaşmaktadır. Kanalizasyon ve arıtma altyapısında yaklaşık 2.529 km kanalizasyon hattı bulunmakta, atık su arıtma hizmeti nüfusun yaklaşık % 80'ine ulaşmaktadır (Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu, 2024). Diyarbakır İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi kapasitesi yaklaşık 1.245.000 kişiye hizmet verecek düzeydedir; bazı ilçelerde arıtma tesisleri yeni ve küçük ölçekli sistemlerdir. Bütünleşmiş atık su stratejisi bölgesel ölçekte henüz tam standardize değildir (DİSKİ, 2025). 5000 m³/gün ve üzeri tesislerde online izlemesi zorunlu Sürekli Atıksu İzleme Sistemi (SAİS) mevcuttur, ancak tüm sistemlerde kapsamlı izleme eş zamanlı yürütülmemektedir. Eğil, Hani ve Bismil gibi ilçelerde küçük ölçekli biyolojik arıtma tesisleri bulunmaktadır ancak kapasite sınırlıdır. Yağmur suyu ve sel riskini azaltmaya yönelik altyapı projeleri sürdürülmektedir (DİSKİ, 2025).

Evsel atık suların bir kısmı yağmur suyu ile toplanmakta, bu durum taşkın ve kirlilik riskini artırmaktadır. Birleşik kanalizasyon sistemlerinde evsel atık sular ile yağmur sularının aynı hatlarda taşınması, özellikle yoğun yağış dönemlerinde sistem kapasitesinin aşılmasına neden olmaktadır. Bu durum kanalizasyon taşkınlarına, arıtma tesislerinin hidrolik olarak aşırı yüklenmesine ve arıtılmamış ya da kısmen arıtılmış atık suların doğrudan alıcı ortamlara deşarj edilmesine yol açmaktadır (Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu, 2024; European Environment Agency, 2016). Sonuç olarak akarsularda su kalitesi bozulmakta, ekosistemler zarar görmekte ve halk sağlığı açısından riskler artmaktadır (Metcalf ve Eddy; 2014).

Gri su ve yağmur suyu kullanımı yaygın değildir. Gri su ve yağmur suyunun yerinde toplanması ve yeniden kullanımı, su tasarrufu ve atık su yükünün azaltılması açısından önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen Türkiye genelinde ve yerel ölçekte yeterince yaygınlaşmamıştır (T. C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025). Bunun temel nedenleri arasında mevzuatın uygulamaya dönük açık hükümler içermemesi, teşvik mekanizmalarının sınırlı olması ve yerel yönetimlerin planlama süreçlerine bu sistemleri yeterince entegre etmemesi yer almaktadır (OECD, 2015). Bu durum özellikle su stresi yaşayan bölgelerde sürdürülebilir su yönetimini zorlaştırmaktadır (UNESCO, 2021).

Denetim ve izleme çoğunlukla büyük tesislerle sınırlıdır. Mevcut yasal düzenlemeler kapsamında sürekli atık su izleme sistemleri (SAİS), belirli kapasitenin üzerindeki büyük atık su arıtma tesisleri için zorunlu tutulmaktadır. Küçük ölçekli tesisler, yerel arıtma sistemleri, siteler ve kırsal yerleşimlerdeki deşarj noktaları ise çoğu zaman düzenli ve sistematik izleme dışında kalmaktadır. Bu durum kaçak deşarjların tespit edilmesini zorlaştırmakta ve su kirliliğiyle mücadelede önemli bir denetim boşluğu yaratmaktadır (Dünya Bankası, 2020).

Su politikaları konusunda muhtarlık, site yönetimi, kooperatifler gibi yerel aktörlerin sürece katılımı sınırlıdır. Evsel atık su yönetimi ağırlıklı olarak merkezi idare ve belediyeler tarafından yürütülmekte, yerel aktörler karar alma, işletme ve izleme süreçlerine yeterince dâhil edilmemektedir. Oysa muhtarlıklar, site yönetimleri ve kooperatifler yerel sorunları doğrudan gözlemleyebilen ve kullanıcı davranışlarını yönlendirebilen önemli paydaşlardır. Bu aktörlerin sürece etkin katılımının sağlanamaması, yerel çözümlerin geliştirilmesini ve sistemlerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

4.2.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu

Diyarbakır'da evsel atık suların yeterli ve sürdürülebilir biçimde yönetilememesi sorunu toplumsal farkındalık eksikliği boyutunda gençlerin bilinçlendirme, izleme ve savunuculuk rolleri çözümün önemli bir parçası olarak görülmektedir.

Bu sorun için önerilen ayırık kanalizasyon sistemine geçiş ve CIPP ile altyapı yenileme kapsamında gençler, ayırık kanalizasyonun neden gerekli olduğuna dair bilgilendirici içerikler ve kampanyalar hazırlayabilir, taşkın ve nehir kirliliği örneklerini belgeleyerek kamuoyu oluşturabilir, belediye meclisi toplantılarını ve yatırım planlarını takip ederek savunuculuk yapabilir, Avrupa'daki iyi uygulamaları (CIPP örnekleri) araştırıp raporlayabilir.

Bu sorun için önerilen bir başka çözüm önerisi olan bütüncül atık su yönetimi ve yerel ölçekli gri su çözümleri kapsamında gençler, gri suyun nasıl kullanılabileceğini anlatan eğitim ve atölyeler düzenleyebilir, okul, site veya mahalle ölçeğinde pilot uygulama önerileri geliştirebilir, yapay sulak alan ve MBR örneklerini araştırıp yerel yönetime sunabilir, sosyal medya kampanyalarıyla "gri su farkındalığı" oluşturabilirler.

Dijital denetim, şeffaf izleme ve caydırıcı yaptırımlar kapsamında gençler, “Su Kirliliği Bildir” gibi mobil uygulama fikri geliştirme, kirlilik şikâyetlerini belgeleyip görünür kılma, denetim sonuçlarının şeffaf açıklanmasını talep eden kampanyalar yürütme, nehir gözlem ekipleri oluşturarak gönüllü izleme yapma gibi çözüme aktif olarak katılabilirler.

Gri su ve yağmur suyu kullanımı için yasal ve ekonomik teşvikler kapsamında gençler, gri suyun faydalarını anlatan savunuculuk metinleri hazırlayabilir, pilot uygulama talebiyle belediyelere başvurabilir, kampanyalar düzenleyebilir, fatura indirimi gibi teşvikler için kamuoyu oluşturabilir, iyi uygulama örneklerini derleyip paylaşabilirler.

4.2.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları

1- Ayırık Kanalizasyon Sistemine Geçiş ve CIPP ile Altyapı Yenileme

Evsel atık sular ile yağmur ve nehir sularının ayrı sistemlerde toplanması, arıtılmadan kirli suyun nehir ortamına karışmasını önleyecektir. Bu amaçla ayırık kanalizasyon sistemine kademeli geçiş temel bir ihtiyaçtır. Mevcut eski kanalizasyon hatları, kazısız altyapı yenileme yöntemi olan CIPP (boru içi kaplama) teknolojisi ile aşamalı olarak yenilenebilir. Bu yöntem Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılmakta olup maliyet, zaman ve çevresel etki açısından avantaj sağlamaktadır. Diyarbakır gibi altyapısı eski kentlerde uygulanabilir bir çözüm sunmaktadır.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu/paydaş kurumlar: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, DİSKİ Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Yüklenici altyapı firmaları

2- Bütüncül Atık Su Yönetimi ve Yerel Ölçekli Gri Su Çözümleri

Bütüncül atık su yönetimi, merkezi arıtma tesisleri ile mahalle ve site ölçeğinde yerel çözümlerin birlikte planlanmasını gerektirir. Gri suların filtre ve depo sistemleri ile toplanarak bahçe sulama ve rezervuar beslemede kullanılması mümkündür. Yapay sulak alanlar, biyolojik arıtma ve membran biyoreaktör (MBR) sistemleri yerel ölçekte düşük enerji tüketimli ve çevre dostu çözümler sunmaktadır. Bu sistemler arıtma tesislerine giden yükü azaltarak su kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlar. Yerel uygulamalar pilot projelerle yaygınlaştırılabilir.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri, DİSKİ, Site yönetimleri ve kooperatifler, Çevre STK'ları

3- Dijital Denetim, Şeffaf İzleme ve Caydırıcı Yaptırımlar

Sürdürülebilir atık su yönetimi için denetim ve izleme mekanizmaları güçlendirilmelidir. Mobil uygulama tabanlı bir sistemle atık su deşarjları çevrim içi ve sürekli izlenebilir, kirlilik anlık olarak tespit edilebilir. Tespit edilen ihlallerde cezaların caydırıcı hale getirilmesi ve otomatik yaptırım sistemlerinin uygulanması gereklidir. Gerekliğinde işletmeler için faaliyet durdurma ve lisans iptali gibi yaptırımlar devreye alınmalıdır. Gençlerin öncülüğünde yürütülecek farkındalık kampanyaları denetim baskısını artıracaktır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Belediyeler ve DİSKİ, Bakanlık denetim birimleri, Yazılım geliştiriciler

4- Gri Su ve Yağmur Suyu Kullanımı İçin Yasal ve Ekonomik Teşvikler

Gri su ve yağmur suyu kullanımının yaygınlaşması için yasal ve teknik belirsizlikler giderilmelidir. Merkezi olmayan sistemlerin (DEWATS, yerel arıtma vb.) mevzuatta açık ve meşru alternatifler olarak tanımlanması önemlidir. Küçük ölçekli sistemlere uygun kademeli deşarj standartları geliştirilmelidir. Fatura indirimleri, belediye teşvikleri ve pilot uygulamalarla hane ve site ölçeğinde kullanım özendirilmelidir. Bu yaklaşım su tasarrufu ve çevresel sürdürülebilirliği destekler.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu/paydaş kurumlar: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler, Meclis ve ilgili komisyonlar, Akademik kurumlar

4.2.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme

İkinci masanın başlığı Evsel Atık Su Yönetimi ve Yerel Çözüm Modelleridir. Masa evsel atık, kirlilik, evsel atık problemleri, problem kaynakları, tedbirler ve iyileştirmeler, uygulanabilir çözüm önerileri kavramlarına odaklanmıştır. Katılımcılar bu masada atık suların en çok nerede sorun oluşturduğu, kanalizasyon altyapısının yeterliliğini, halkın farkındalık seviyesini, belediyeler denetimlerini, en belirgin bölgesel sorunları ve en çok kimlerin etkilendikleri üzerine tartışmışlardır.

Gençler bu masada Diyarbakır'da evsel atık suların yeterli ve sürdürülebilir biçimde yönetilememesini en genel sorun olarak tespit etmişlerdir. Bu sorun altyapı yetersizliği, bütüncül planlama eksikliği, denetim ve izleme eksikliği, toplumsal farkındalık eksikliği, yasal ve teknik belirsizlikler gibi alt boyutları ile ele alınmıştır. Ayrıca sorunlara ait gözlem ve bilimsel veriler paylaşılmıştır.

İkinci masa katılımcıları tarafından, Diyarbakır'da evsel atık suların yeterli ve sürdürülebilir biçimde yönetilememesi sorununda toplumsal farkındalık eksikliği boyutunda gençlerin bilinçlendirme, izleme ve savunuculuk rollerinin çözümün önemli bir parçası olarak görülmektedir. Bu süreçte gençler, yalnızca bilgilendirilen değil; izleyen, raporlayan, öneri geliştiren ve karar süreçlerine katılan aktif paydaşlar olmak istemektedir. Yerel çevre politikalarında gençlik meclisleri, gönüllü izleme ekipleri ve danışma mekanizmalarının güçlendirilmesi gereği öne çıkmıştır. Bunun yanında mevcut sorun için gençler, ayrık kanalizasyon sistemine geçiş ve CIPP ile altyapı yenileme, bütüncül atık su yönetimi ve yerel ölçekli gri su çözümleri, Dijital denetim, şeffaf izleme ve caydırıcı yaptırımlar ve gri su ve yağmur suyu kullanımı için yasal ve ekonomik teşvikler olmak üzere dört farklı çözüm önerisinde bulunmuşlardır.

Çalıştay süresince yürütülen tartışmalar, gençlerin evsel atık su yönetimini yalnızca teknik bir altyapı meselesi olarak değil, aynı zamanda kültürel, davranışsal ve yönetişimsel bir sorun olarak ele aldığını göstermiştir. Gençlerin çözüm önerileri; uzun vadeli altyapı yatırımlarını destekleyen, ancak kısa vadede davranış değişikliği ve katılımcı yönetimle etkisini gösterebilecek bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu durum, gençliğin çevresel sorunlarda önemli bir dönüşüm aktörü olabileceğini ortaya koymaktadır.

İkinci masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. İkinci masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri

TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
Diyarbakır'da evsel atık suların yeterli ve sürdürülebilir biçimde yönetilememesi	Ayrık Kanalizasyon Sistemine Geçiş ve CIPP ile Altyapı Yenileme Ayrık kanalizasyon sistemine CIPP (boru içi kaplama) teknolojisi ile kademeli geçiş
	Bütüncül Atık Su Yönetimi ve Yerel Ölçekli Gri Su Çözümleri - Merkezi arıtma tesisleri ile mahalle ve site ölçeğinde yerel çözümlerin birlikte planlanması - Gri suların toplanarak bahçe sulama ve rezervuar beslemede kullanılması - Yapay sulak alanlar, biyolojik arıtma ve membran biyoreaktör (MBR) sistemleri - Yerel uygulamaların pilot projelerle yaygınlaştırılması
	Dijital Denetim, Şeffaf İzleme ve Caydırıcı Yaptırımlar - Denetim ve izleme mekanizmalarının güçlendirilmesi - Mobil uygulama tabanlı bir sistemle atık su deşarjlarının sürekli izlenmesi ve kirliliklerin anlık olarak tespit edilmesi - Cezaların caydırıcı hale getirilmesi ve otomatik yaptırım sistemlerinin uygulanması - Gerektiğinde işletmeler için faaliyet durdurma ve lisans iptali gibi yaptırımların uygulanması - Gençlerin öncülüğünde yürütülecek farkındalık kampanyaları
	Gri Su ve Yağmur Suyu Kullanımı İçin Yasal ve Ekonomik Teşvikler - Kullanımda yasal ve teknik belirsizliklerin giderilmesi - Küçük ölçekli sistemlere uygun kademeli deşarj standartları geliştirilmesi - Fatura indirimleri, belediye teşvikleri ve pilot uygulamalarla hane ve site ölçeğinde kullanımın özendirilmesi

İkinci masaya ait detaylı çalıştay raporu Ek-10'da sunulmuştur.

4.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR SU YÖNETİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

4.3.1. Masa Bilgileri

Masa Başkanı: **Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliği**

Tarih: 28.12.2025

Moderatör: Zerrin TOPRAK

Katılımcı İsimleri: Tülin AĞRI, Semanur DEGER, İrem KILIÇ, Mohammad Reza ALİZADEH, Sena ÇELEBİ, Rojda AY

4.3.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve

Bu masa sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, iklim uyumu, iklim direnci, su yönetimi, su stresi, su kıtlığı ve su zengini kavramlarına odaklanmıştır.

4.3.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve

1- İklim değişikliğinin yerel su miktarı ve kalitesi üzerinde gözle görülür etkileri neler olabilir?

İklim değişikliği, Diyarbakır ve Dicle Havzası genelinde hidrolojik döngüyü bozarak su arzı ve kalitesi üzerinde birikimli bir risk oluşturmaktadır. Artan sıcaklıklar ve buharlaşma oranları, nehir debilerini ve baraj doluluk oranlarını kritik seviyelere düşürürken; düzensiz yağış rejimi, yüzeysel akışla taşınan kirleticilerin su kalitesini bozmasına neden olmaktadır. Literatür, bu durumun sadece fiziksel su kıtlığına değil, aynı zamanda içme suyu kaynaklarının kimyasal ve biyolojik parametrelerinin de kötüleşmesine yol açtığını vurgulamaktadır. Havzadaki kentsel büyüme ve tarımsal faaliyetler, iklimsel baskılarla birleşerek su yönetimini sürdürülebilirlik sınırının dışına taşımaktadır.

Diyarbakır Havzası'nda 1964-2023 yılları arasında yıllık ortalama ve maksimum sıcaklıklarda istatistiksel olarak anlamlı bir artış saptanmış, bu durumun su rezervlerindeki buharlaşma kaybını tetiklediği görülmüştür (Özdel ve Meydan, 2024).

Güneydoğu Anadolu genelinde ekstrem ve şiddetli kuraklık olaylarının frekansı artış göstermiş, bu durum yerel yerüstü ve yeraltı su rezervlerinin kendini yenileme kapasitesini zayıflatmıştır (Taşkolu ve Güngör, 2025). Dicle Nehri'nde yapılan trend analizleri; TDS (Toplam Çözünmüş Katı Madde), sıcaklık ve tuzluluk değerlerinde yükseliş eğilimi olduğunu, buna karşın çözünmüş oksijen seviyelerinde düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır (Ay ve Bağatur, 2025; Saleh ve ark., 2024). Artan kirlilik yükü; yoğun tarımsal gübreleme, evsel atıklar ve sanayi deşarjlarıyla ilişkilendirilmiştir (Ay ve Bağatur, 2025). Dicle Nehri havzasında son 40 yılda debide % 30-40 oranında düşüş kaydedilmiş olup, iklim değişikliği etkisiyle yüzyılın sonuna kadar su miktarında % 15-30 arasında ek bir azalma beklenmektedir (Saleh ve ark., 2024).

2- Bölgenizde mevsimsel yağış, sıcaklık veya kuraklık değişimleri su kaynaklarını nasıl etkiliyor?

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, iklim değişikliğine karşı Türkiye'nin en hassas bölgelerinden biridir. Bu bölgede "Hafif" ve "orta" şiddetteki kuraklıkların sürekliliği su kaynaklarını baskı altında tutmaktadır. Mevsimsel kaymalar ve düzensiz yağışlar, özellikle tarımsal sulama için kritik olan baraj doluluk oranlarını düzensiz hale getirmektedir.

Yaz mevsiminde yoğunlaşan buharlaşma, yerüstü su rezervlerini hızla tüketirken; kış ve bahar yağışlarının kar yerine yağmur şeklinde düşmesi, yeraltı suyu beslenmesini ve nehir debi sürekliliğini olumsuz etkilemektedir. Bölge genelinde kuraklık frekansı, uzun vadeli su güvenliğini tehdit eden en büyük faktör olmakla birlikte, bölge tarımsal su talebinin en yüksek olduğu dönemlerde su arzının en düşük seviyeye indiği bir "zamansal uyumsuzluk" içerisine girmiştir. Bölgedeki 18 istasyonun analizi sonucunda, Gölbaşı ve Kilis gibi noktaların uzun vadeli (9-12 aylık) analizlerde en yüksek kuraklık yüzdesine sahip olduğu belirlenmiştir (Taşkolu ve Güngör, 2025).

Diyarbakır Havzası'nda 1964-2023 yılları arasında yıllık ortalama sıcaklıklarda istatistiksel olarak anlamlı bir artış saptanmış; bu ısınma trendinin özellikle yaz ve ilkbahar aylarında baraj göllerinde aşırı buharlaşma ile su kaybına yol açtığı gözlemlenmiştir (Özdel ve Meydan, 2024).

Yağış İndeksi analizleri; Diyarbakır, Batman ve Şanlıurfa ekseninde hafif ve orta şiddetli kuraklıkların kronikleştiğini, uzun vadeli analizlerde ise yağış rejimindeki kaymaların yeraltı su rezervlerinin kendini yenileme kapasitesini zayıflatıldığını doğrulamaktadır (Taşkolu ve Güngör, 2025).

TDS bir su kaynağının içerisinde çözünmüş halde bulunan tüm inorganik tuzların (kalsiyum, magnezyum, potasyum, sodyum, bikarbonatlar, klorürler ve sülfatlar) ve az miktarda organik maddelerin toplam miktarını ifade eder. Su kalitesinin temel göstergelerinden biri olan TDS, suyun tadını, içilebilirliğini ve endüstriyel kullanım uygunluğunu doğrudan etkiler. İklim değişikliğine bağlı olarak nehir debilerinin azaldığı dönemlerde, sudaki seyreltme kapasitesi düştüğü için TDS konsantrasyonu yükselme eğilimi gösterir. Nitekim Ay ve Bağatur (2025) tarafından yapılan çalışmaya göre, Dicle Nehri'nin debisinin düştüğü kurak yaz aylarında TDS değerlerinin yükseldiği, yağışlı dönemlerde ise azaldığı ifade edilmiştir.

İçme suyu standartlarına göre TDS değerinin genellikle 500 mg/L altında olması istenir; ancak Dicle Havzasının bazı alt istasyonlarında bu değerlerin kentsel baskı ve buharlaşma nedeniyle yükseldiği kaydedilmiştir (Saleh ve ark., 2024). Dicle Nehri'nde debinin en düşük seviyeye indiği kurak dönemlerde, suyun seyreltme kapasitesinin düşmesiyle birlikte TDS, tuzluluk ve klorür konsantrasyonlarının yükseldiği, çözünmüş oksijen seviyelerinin ise tehlikeli sınırların altına indiği tespit edilmiştir (Ay ve Bağatur, 2025; Saleh ve ark., 2024).

3- Su kaynaklarının azalması ekosistemde hangi zincirleme sonuçları doğurabilir?

Su kaynaklarının azalması bitki örtülerinin kurumasına dolayısıyla besin piramidinin alt basamaklarından başlayarak tüm popülasyonları etkilemekte ve göçmen hayvanların rotalarını değiştirerek ekolojik dengeyi bozmaktadır. Topraktaki organik madde miktarının düşmesi, nem tutma kapasitesini azaltırken, bu durum yeraltı sularının beslenmesini engelleyen ve orman yangınlarını tetikleyen bir kısır döngü yaratmaktadır. Ekosistemdeki bu fiziksel bozulmalar, biyolojik çeşitliliğin kaybıyla birlikte bölgedeki insan popülasyonu için de zorunlu göç süreçlerini başlatmaktadır (DİSKİ, 2024; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024). Sonuç olarak su kaybı, topraktan canlı türlerine kadar tüm doğal işleyişi temelden değiştiren sistemik bir çöküşe işaret etmektedir.

Su kıtlığının toprakta organik madde seviyesini düşürerek biyolojik kaliteyi bozduğu, toprağın nem tutamaz hale gelmesiyle yeraltı sularının beslenmesini engelleyen bir kısırdöngü olduğu tespit edilmiştir (Demir, 2024; Taşkolı ve Güngör, 2025).

Nemini kaybeden toprak ve bitki örtüsü ile kuraklaşan ekosistemde orman yangını sıklığının artış gösterdiği, su eksikliğinin doğrudan bitki ölümlerine yol açarak ekosistemin temel öğelerini etkilediği tespit edilmiştir (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024; Özdel ve Meydan, 2024).

Birinci dereceden üretici olan bitkilerin kurumasıyla, tüm popülasyonların zincirleme etkilendiği, su kaynaklarının kaybının göçmen hayvanların rotalarını değiştirerek yerel biyolojik çeşitliliği azalttığı gözlemlenmiştir (Ay ve Bağatur, 2025; Saleh ve ark., 2024). Dicle Nehri'nde debi düşüşüne bağlı olarak TDS ve tuzluluk oranlarının artması, sucul habitatın kimyasal dengesini bozarak ekosistem çöküşünü hızlandırmaktadır (Ay ve Bağatur, 2025).

4- Yeraltı su seviyelerinin düşmesi sosyal ve ekonomik açıdan ne tür sonuçlara yol açabilir?

Yeraltı su seviyelerindeki düşüş sadece çevresel bir sorun değil, toplumsal yapıyı tehdit eden çok boyutlu bir kriz olarak görülmektedir. Bu durum, suya erişimin zorlaşması; artan sulama maliyetleri, tarımsal verim kaybı ve gıda fiyatlarındaki artış yoluyla ekonomik istikrarsızlığı tetiklemektedir. Yeraltı sularının aşırı çekilmesinin zeminde çökmelere ve Konya'daki gibi obruk oluşumlarına yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu risklerin yanı sıra, Diyarbakır örneğinde olduğu gibi tarım kültürünün yok olması işsizlik ve göç dalgalarına zemin hazırlamaktadır. Aşırı sulamanın toprak erozyonu ve tuzlanmaya yol açması hem çiftçilik hem de hayvancılığı sürdürülemez hale getirmektedir. Bunun da kırsal işsizliği tetikleyerek "ekolojik kaynaklı zorunlu göç" dalgalarına yol açtığı saptanmıştır (DİSKİ, 2024; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024).

Yer altı su seviyesi azaldıkça daha derin kuyuların açılması ve suyun yüzeye çıkarılması için gereken enerji miktarının artması, sulama maliyetlerini yükseltmekte; içme suyu temininde ise maliyetli arıtma süreçlerini zorunlu kılmaktadır (DİSKİ, 2024; Saleh ve ark., 2024).

Yeraltı su seviyelerindeki düşüş ayrıca tarımsal verimliliğin düşmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu durumun da gıda arzını kısıtladığı, sonucunda gıda fiyatlarının yükselerek yerel ve genel ekonomiyi olumsuz etkilediği vurgulanmıştır (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024; Taşkolı ve Güngör, 2025). Sonuç olarak, yeraltı sularının tükenmesi sağlık sorunlarından sosyal patlamalara kadar geniş bir yelpazede bölgenin sosyo-ekonomik dokusunu bozma riski taşımaktadır.

4.3.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler

1- "Sıfır gün (içme suyunun tamamen tükenmesi)" riski ve kişi başına düşen su miktarında azalma

"Sıfır Gün" riskinin temel kaynağı, iklim değişikliğinin tetiklediği yüksek buharlaşma oranları ve kontrolsüz su tüketimidir. Pusan Üniversitesi tarafından yapılan araştırmaya göre, yüksek emisyon senaryoları altında nehir akışlarının ve yeraltı su rezervlerinin arz-talep dengesi bozularak içme suyunun tamamen tükenmesi riski küresel bir tehdit haline gelmiştir (Franzke ve ark., 2024). Ayrıca artan nüfus ve iklim değişikliği nedeniyle yıllık kullanılabilir su miktarının kişi başına 1.000 'ün altına düşmesi öngörülmüyor. Bu durum, bilimsel olarak "su kıtlığı" sınırı olarak kabul edilmektedir.

Uluslararası iklim modellerine göre, Türkiye'nin güneyindeki Adana ve Mersin (2030) projeksiyonuyla, suyun tükeneceği günle en yakın tarihte yüzleşmesi beklenen iller olarak saptanmıştır.

(Franzke ve ark., 2024). Gelecek dönem senaryoları, İstanbul ve Diyarbakır (2050) şehirlerinin Sıfır Günü kuraklığına girmesinin öngörüldüğünü ve özellikle Diyarbakır'da artan nüfus ile Dicle Barajı üzerindeki kentsel su baskısının bu riski artırdığını göstermektedir (DİSKİ, 2024; Franzke ve ark., 2024).

2- Bölgede ve Diyarbakır ilinde şiddetli kuraklık

Küresel ısınma nedeniyle buharlaşma oranlarının artması, yağış rejiminin düzensizleşmesi ve bölgenin yarı kurak iklim kuşağında yer alması, yer altı sularının kontrolsüz kullanımı bu süreci hızlandırmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında barajlar yapılmış olsa da son yıllarda Atatürk Barajı ve Dicle Nehri üzerindeki barajlarda su seviyelerinin kritik eşiklere düşmesi nedeniyle tarımsal sulama kısıtlamalarına gidilmiştir.

3- Çiftçinin yüksek su tüketen ürün tercih etmesi ve geleneksel sulama ısrarı

Diyarbakır gibi bölgelerde pamuk, mısır, şeker pancarı ve yonca gibi su ihtiyacı çok fazla ürünlerin ekimi yapılmaktadır. Ayrıca vahşi sulama yöntemi hem su kaybına hem de bitkilerin hasta (mantar vb.) olmalarına yol açarak ilaç maliyetini artmaktadır.

TÜİK (2023) verilerine göre sadece pamuk ekilen 400 bin dekarlık alanda, damlama sulamaya geçilmesi halinde % 20 tasarruf ile 80 milyon ton su kazanılabilir. Bu miktar, Diyarbakır'ın yaklaşık 1,5-2 aylık tüm su ihtiyacını tek başına karşılayabilecek bir kaynaktır.

4- Tarımsal ve endüstriyel üretim kaybı

Su, gıda üretiminin (tarım) ve enerji üretiminin (hidroelektrik santralleri) ana girdisidir. Su azaldığında verim düşer, enerji maliyetleri artar, gıda fiyatları yükselir.

5- İklim göçü ve sosyal kırılganlık

Kırsalda su bittiğinde tarım biter; tarım bittiğinde ise insanlar hayatta kalmak için büyük şehirlere göç etmek zorunda kalır. Bu durum şehirlerdeki yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği derinleştirir.

Bölgedeki mevsimlik tarım işçilerinin, kendi topraklarında su bulamadıkları için batı illerine göç etmesi ve buradaki sağlıksız koşullarda, düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmaları bu durumun en net göstergelerinden biridir.

6- Tarımsal sulamada verimlilik krizi ve "Gıda Suyu" kaybı

(Türkiye'de suyun %70'inden fazlası tarımda kullanılmaktadır ve bunun büyük bir kısmı "vahşi sulama" ile israf edilmektedir).

Bu sorun geleneksel salma sulama yöntemlerinin devam etmesi, iklim değişikliği nedeniyle buharlaşmanın artması ve genç neslin tarımsal üretimden çekilmesiyle eski usul yöntemlerin teknolojiyle yenilenememesinden kaynaklanmaktadır.

Konya Havzası veya Güneydoğu Anadolu'da (GAP) yer altı sularının aşırı çekilmesi sonucu oluşan devasa obruklar gösterge olarak kabul edilebilir. Bu durum, 2050 yılına kadar tarım arazilerinin tamamen kullanılmaz hale gelme riskini (çölleşme) somut bir şekilde göstermektedir.

7- Hava kirliliği ve karbon salımı

Hava kirliliği ve karbon salımı (sera gazı emisyonları) sorunu, büyük ölçüde insan faaliyetlerinden kaynaklanmakta ve küresel ölçekte ciddi çevresel riskler oluşturmaktadır. Bu sorunun temel kaynakları;

- Diyarbakır özelinde, özellikle kış aylarında ısınma amacıyla yaygın olarak kullanılan kömür ve odun gibi yakıtlar, yüksek miktarda karbondioksit ve partikül madde salımına neden olmaktadır. Bu durum, bölgedeki hava kalitesini doğrudan düşüren ve sera gazı etkisini artıran temel faktörlerden biridir (Özdel ve Meydan, 2024).
- Şehir içi trafikteki yoğunluk ve özellikle Euro 5 ile Euro 6 standartlarının altındaki eski model araçların kullanımı, ulaşım sektörünü en büyük karbon kaynaklarından biri haline getirmektedir. Egzoz gazlarından yayılan azot oksitler ve karbon monoksit, hem halk sağlığını tehdit etmekte hem de küresel ısınmayı tetiklemektedir (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024).
- Bölgedeki enerji ihtiyacının hala büyük oranda fosil yakıtlara dayanması ve sanayi tesislerinde ileri filtreleme sistemlerinin (Torba Filtre, ESP, Aktif Karbon vb.) her zaman standartlara uygun kullanılmaması, sistematik bir emisyon artışına yol açmaktadır (Çalıştay Raporu, 2025; Saleh ve ark., 2024).
- Yanlış tarım pratikleri, anız yakılması ve kontrolsüz atık yönetimi, atmosfere metan ve diğer sera gazlarının salınmasına neden olmaktadır. Ayrıca, orman yangınlarının artmasıyla bitki örtüsünün kaybı, karbon yutak alanlarının azalmasına ve atmosferdeki karbon birikiminin hızlanmasına sebebiyet vermektedir (Demir, 2024; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024).
- Su kaynaklarının azalması ve toprağın nemini kaybederek kuruması, bölgede toz fırtınalarının artmasına neden olmaktadır. Bu fiziksel bozulma, atmosferdeki partikül konsantrasyonunu artırarak hava kirliliğini pekiştirmektedir (Ay ve Bağatur, 2025; Taşkolu ve Güngör, 2025).

4.3.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu

1. 2050 yılında bugünün gençleri ebeveyn veya karar verici konumunda olacaklar. Ancak, sadece fiziksel susuzluk değil; hijyen eksikliğine bağlı sağlık sorunları, eğitimde aksamalar ve “su hakkı” için verilen toplumsal mücadelelerin başrolünde yer alacaklar. UNICEF verilerine göre 2040 yılına kadar dünyada her 4 çocuktan birinin aşırı yüksek su stresi olan bölgelerde yaşaması bekleniyor.

Gençler iklim tatbikatının “iletişim ve saha gönüllüsü” ekibini oluşturabilirler. Sosyal medya üzerinden yaratıcı “Challenge”lar başlatarak halkı tatbikata psikolojik olarak hazırlayabilir, tatbikat günü mahallelerde kurulan bilgilendirme stantlarında görev alabilirler. Ayrıca, tatbikat sırasında ve sonrasında dijital anketler aracılığıyla halkın tepkilerini ve tüketim verilerini toplayarak projenin etki raporunu hazırlayabilirler.

2. Gençler, bölgenin temel geçim kaynağı olan tarımdan uzaklaşmak zorunda kalıyor. Gelecekte “su stresi” altında bir yaşam kurma endişesi, genç nüfusun bölgedeki gelecek planlarını belirsizleştiriyor.
3. Gençler, sadece teknoloji kullanan değil, aynı zamanda maliyet hesaplayan bir nesil. Damlama sulamanın sadece su tasarrufu değil, yaprak ıslanmasını önleyerek hastalıkları % 70 azalttığını ve ilaç masrafını sıfırladığını biliyorlar. Ancak 100 dönüm için gereken 500 bin TL’lik kurulum

maliyeti (hibe olsa dahi), genç çiftçi adaylarının ve küçük ölçekli aile işletmelerinin önündeki en büyük engeldir.

4. Artan gıda enflasyonu ve işsizlik en çok gençlerin alım gücünü etkiliyor. Enerji maliyetlerinin artması, girişimci gençlerin yeni iş kurma maliyetlerini yükseltiyor.
5. Göç eden gençlerin eğitim hayatı yarıda kalıyor. Şehirlerde “yeni gelen” olarak sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya kalıyorlar ve “iklim mültecisi” konumuna düşme tehlikesi yaşıyorlar.
6. Bugünkü öğrenciler, 2030-2050 yıllarının “Ziraat Mühendisleri”, “Akıllı Tarım Girişimcileri” veya “Bilinçli Tüketicileri” olacaklar. Tarımda su tasarrufu sağlayan Sensör Teknolojileri, Damlama Sulama Sistemleri ve Yapay Zeka Destekli Hassas Tarım uygulamalarını hayata geçirecek olan asıl kitle genç nesildir.

Genç ziraat mühendisleri ve gönüllü gençler, köylerde “modern tarım elçileri” olarak görev alıp çiftçilere az su isteyen ürünlerin ekonomik getirisini anlatan sunumlar yapabilirler. Sosyal medya platformlarında bu ürünlerin başarı hikayelerini (örneğin susuz yetişen tıbbi bitkiler) paylaşarak farkındalık yaratabilirler. Ayrıca, engebeli arazilerde dron teknolojisi ile ürün sağlığı takibi yaparak dijital tarım uygulamalarının yaygınlaşmasına öncülük edebilirler.

7. Gençler, karbon salımının tetiklediği iklim krizinin ve hava kirliliğinin doğrudan “gelecek hakları” ve “yaşam kaliteleri” üzerindeki etkilerini deneyimleyen temel paydaş grubudur. Diyarbakır’daki eski model toplu taşıma araçlarının yarattığı karbon ayak izi ve kış aylarındaki soba kullanımı, gençlerin sadece bugün sağlıklı bir çevrede nefes alma hakkını değil, aynı zamanda gelecekteki sağlık kalitesini ve ekonomik refahını da doğrudan tehdit etmektedir. Bu nedenle gençler, şehirde Euro 5 ve Euro 6 standartlarının altındaki araçların piyasadan çekilmesi, hibrit/elektrikli teknolojilere geçiş ve güneş enerjisi (GES) gibi temiz enerji projelerinde aktif rol alarak “nefes alabilir bir şehir” talebinin öncüsü konumundadırlar.

Meslek lisesi öğrencileri, mesleki eğitimle ‘karbon filtresi üretimi’ ile filtrelerin tasarımı ve AR-GE süreçlerinde aktif rol alabilir, üretim aşamasında bizzat çalışarak yerel bir soruna teknik çözüm üretebilirler. Üniversite öğrencileri ve gönüllü gençler ise soba kullanan mahallelerde bilgilendirme toplantıları yaparak filtrenin hem çevreye hem de aile bütçesine (bacaların temiz kalması ve verimli yanma) faydalarını anlatabilirler. Ayrıca, hava kirliliğinin en yoğun olduğu saatleri dijital haritalar üzerinden takip ederek dağıtımın hangi bölgelere öncelik verilmesi gerektiği konusunda veri analizi yapabilirler.

4.3.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları

1- Geleceği Gör: İklim Tatbikatı

Dünya Enerji Günü'nde gerçekleştirilecek bu uygulama, toplumda su ve enerji kaynaklarının sınırlılığına dair farkındalık yaratmayı amaçlayan kapsamlı bir "iklim tatbikatı" dır.

Pilot olarak seçilen bir merkez ilçede başlatılacak uygulamada, belirli saatler arasında su basıncı düşürülerek, elektrik ve doğal gaz kullanımı kısıtlanarak "Sıfır Günü" senaryosu simüle edilecektir. Tatbikat öncesinde yapılacak bilgilendirme faaliyetleriyle halka kaynakların önemi ve tasarruf yöntemleri anlatılarak sürecin bir "eğitim provası" olması sağlanacaktır. Başarılı olan pilot uygulama, elde edilen veriler ışığında Diyarbakır'ın tüm ilçelerine yaygınlaştırılarak kentsel dirençlilik kültürü oluşturulacaktır. Bu yöntem, insanların hayati kaynakların yokluğunu güvenli bir ortamda tecrübe ederek tüketim alışkanlıklarını kalıcı olarak değiştirmesini hedeflemektedir.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu/paydaş kurumlar: Diyarbakır Valiliği ve Kaymakamlıklar, DİSKİ ve Enerji Şebeke Operatörleri, İklim Değişikliği Başkanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü, AFAD

1, 2, 4 ve 5- Kağıtsız Belediye, Yeşil Gelecek: DİSKİ Dijital Fatura Dönüşümü

DİSKİ tarafından her ay hane başına dağıtılan fiziksel kağıt faturaların tamamen kaldırılarak, tüm faturalandırma sürecinin SMS, e-posta ve mobil uygulama üzerinden dijital ortama taşınması hedeflenmektedir. Bu uygulama sayesinde binlerce ağacın kesilmesi önlenecek, kâğıt üretimi ve dağıtımı için harcanan su ve karbon salımı minimize edilerek iklim değişikliğiyle mücadelede yerel bir katkı sunulacaktır. Vatandaşlar güncel ve geçmiş fatura bilgilerine abone numaralarıyla kurumun web sitesi veya sanal ödeme kanalları üzerinden 7/24 kesintisiz erişebilecektir. Dijital okuma sistemlerinin entegrasyonu ile operasyonel maliyetler düşürülerek, buradan elde edilen tasarruf su altyapısı iyileştirmelerine aktarılabilir. Kâğıt fatura kullanımını tamamen bırakan abonelere yönelik küçük teşvikler veya indirimler sunularak toplumsal katılım desteklenmelidir.

Uygulanabilirlik: Kolay

Sorumlu/paydaş kurumlar: DİSKİ Genel Müdürlüğü, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, BTK (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu), Yerel Bankalar ve Ödeme Kuruluşları

1, 2, 4 ve 5- Dijital Su Karnesi ve Teşvik Sistemi

DİSKİ'nin dijital platformlarına entegre edilecek yeni bir arayüz ile her abonenin kendi tüketim geçmişini grafiklerle kıyaslamasına ve "su ayak izini" takip etmesine imkân tanınacaktır. Bir önceki aya veya yılın aynı dönemine göre tasarruf sağlayan haneler sistem tarafından otomatik olarak tespit edilecek ve her yıl sonunda abonelere performanslarını gösteren bir online "su karnesi" sunulacaktır. Belirlenen tasarruf limitlerinin altında kalarak su verimliliği sağlayan hanelere su faturasında indirim veya yerel yönetim destekli "tasarruf hediyeleri" verilerek motivasyon artırılabilecektir. Bu modelle su tasarrufu soyut bir kavram olmaktan çıkarılıp, verilerle ölçülebilen ve ödüllendirilen bir toplumsal eyleme dönüştürülecektir. Kişiselleştirilmiş analizler sayesinde tüketiciler, hangi alanlarda (mutfak, banyo vb.) daha fazla su harcadıklarını fark ederek bilinçli tüketim disiplini kazanacaktır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: DİSKİ Genel Müdürlüğü, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Yazılım Firmaları ve Teknopark Girişimleri

3 ve 6- Engebeli Arazide Doğru Ürün: Vahşi Sulamadan Verimli Tarıma Geçiş

Diyarbakır'ın engebeli topografyası nedeniyle damlama ve yağmurlama sistemlerinin uygulanmadığı bölgelerde, kanal ve baraj sularının israf edilmesine yol açan vahşi sulama yöntemlerine alternatif bir model sunulmaktadır. Bu arazilerde mısır veya pamuk gibi yüksek su isteyen ürünler yerine; bölge iklimine uygun badem, fıstık, tıbbi aromatik bitkiler veya yerel kurakçıl tahılların ekilmesi teşvik edilecektir. Çiftçilere bu ürünlere geçiş yapmaları durumunda mazot, gübre ve tohum desteğinin yanı sıra "su tasarrufu primi" adı altında ek maddi destekler sağlanacaktır. Tarım danışmanları aracılığıyla her ilçenin eğitim ve toprak yapısına göre en uygun düşük su tüketimli ürün haritaları çıkarılacaktır. Bu sayede hem yeraltı ve yerüstü su rezervleri korunacak hem de zorlu arazilerde tarımsal üretim sürdürülebilir ve kârlı bir yapıya kavuşturulacaktır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, DSİ (Devlet Su İşleri), Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi, Ziraat Odaları ve Yerel Kooperatifler

7- Genç Ellerden Temiz Nefese: Mesleki Eğitimle Karbon Filtresi Üretimi

Diyarbakır'da özellikle dar gelirli mahallelerde yaygın olan soba kullanımından kaynaklı sera gazı etkisini ve hava kirliliğini azaltmak için meslek liselerinin ilgili bölümleri (makine, metal teknolojisi, kimya vb.) üretim merkezi haline getirilecektir. Öğrenciler staj yaptıkları işletmelerde ve okul atölyelerinde, baca gazındaki partikül ve karbonu hapseden filtrelerin tasarımı ve üretimi konusunda teşvik edilecek, bu süreç öğrencilerin pratik becerilerini geliştirirken iklim krizine somut bir çözüm sunmalarını sağlayacaktır.

Üretilen filtreler, yerel yönetimler aracılığıyla uygun fiyatlarla satışa sunulacak veya sosyal yardım alan ailelere ücretsiz olarak dağıtılarak kullanım yaygınlaştırılacaktır. Bu sayede hem fosil yakıt tüketiminden kaynaklanan karbon ayak izi düşürülecek hem de mesleki eğitim toplumsal bir faydaya dönüştürülecektir. Proje kapsamında periyodik filtre değişimi ve bakımı yine genç teknik ekipler tarafından yapılarak sistemin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu/paydaş kurumlar: Milli Eğitim İl Müdürlüğü, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret Odaları

4.3.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme

Üçüncü masanın konusu Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliğidir. Masa sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, iklim uyumu, iklim direnci, su yönetimi, su stresi, su kıtlığı ve su zengini kavramlarına odaklanmıştır. Katılımcılar bu masada iklim değişikliğinin yerel su miktarı ve kalitesi üzerindeki etkilerini, bölgedeki mevsimsel yağış, sıcaklık veya kuraklık değişimlerinin su kaynaklarını üzerinde etkilerini, su kaynaklarının azalmasının ekosistemdeki zincirleme sonuçlarını ve yeraltı su seviyelerinin düşmesinin sonuçlarını tartışmışlardır.

Gençler bu masada “Sıfır gün” riski ve kişi başına düşen su miktarında azalma, bölgede ve Diyarbakır ilinde şiddetli kuraklık, çiftçinin yüksek su tüketen ürün tercih etmesi ve geleneksel sulama ısrarı, tarımsal ve endüstriyel üretim kaybı, iklim göçü ve sosyal kırılganlık, tarımsal sulamada verimlilik krizi ve “Gıda Suyu” kaybı, hava kirliliği ve karbon salımı olmak üzere toplam yedi farklı sorun üzerinde tartışmışlardır ve sonrasında bu sorunlara yönelik gözlem ve yerel örnekleri paylaşmışlardır.

Üçüncü masa katılımcıları “Sıfır gün” riski ve kişi başına düşen su miktarında azalma sorununu gençlik perspektifi açısından ele aldıklarında, gençlerin 2050 yılında bugünün ebeveyn veya karar verici konumunda olmaları üzerinde durdukları görülmektedir. Aynı zamanda gençlerin fiziksel susuzluk, hijyen eksikliğine bağlı sağlık sorunları, eğitimde aksamalar ve “su hakkı” için verilen toplumsal mücadelelerin başrolünde yer alacaklarından söz edilmiştir.

Bu sorunun sıfır gün riski şeklinde başlayan ilk kısmının çözümü adına, gençlerin, iklim krizinin ve “Sıfır Günü” riskinin toplumsal düzeyde bir “uzak tehdit” olarak algılanmasını kırmak amacıyla; su basıncının düşürülmesi, elektrik ve doğal gazın sınırlandırılması gibi senaryo bazlı kısıtlamaların kontrollü bir şekilde uygulanacağı kentsel tatbikatlarda “iletişim ve saha gönüllüsü” ekibini oluşturarak çözüme aktif olarak katılım sağlayabilecekleri ifade edilmiştir. Ayrıca, gençlerin tatbikat sırasında ve sonrasında dijital anketler aracılığıyla halkın tepkilerini ve tüketim verilerini toplayarak projenin etki raporunu hazırlayabilecekleri belirtilmiştir. Tüm bu genç katılımı somut çözüm önerilerinin bir adımı olarak değerlendirilmektedir.

Sözü edilen sorunun ...kişi başına düşen su miktarında azalma şeklindeki ikinci kısmı ise aynı zamanda Diyarbakır genelinde kağıt fatura basımı ve dağıtımı sonlandırılarak, tüm abonelik ve faturalandırma süreçleri dijital platformlara entegre edildiği Kağıtsız Belediye, Yeşil Gelecek: DİSKİ Dijital Fatura Dönüşümü ile de çözüme kavuşturulabilir. Ayrıca bu sorun hane halkının su tüketim alışkanlıklarını şeffaf bir şekilde görmesini ve yönetmesini sağlamak amacıyla; DİSKİ’nin web sitesi ve mobil uygulamasına kişiye özel tüketim grafikleri, su ayak izi takibi ve yıl sonu ‘Su Karnesi’ modülleri eklenerek, tasarruf eşiğini aşan abonelerin ödüllendirildiği teşvik odaklı bir dijital izleme sistemi kurulmasının amaçlandığı Dijital Su Karnesi ve Teşvik Sistemi ile de çözümlenebilir. Bir sorun için üç farklı çözüm önerisinin kullanılabilmesi de üçüncü masadaki gençlerin suyun disiplinler arası özelliği gereği birçok alanla ilişkisi olduğu noktasında farkındalık sahibi olduklarını göstermektedir.

Kağıtsız Belediye, Yeşil Gelecek: DİSKİ Dijital Fatura Dönüşümü ile Dijital Su Karnesi ve Teşvik Sistemi çözüm önerileri birinci sorunun yanı sıra, ikinci (bölgede ve Diyarbakır ilinde şiddetli kuraklık), dördüncü (tarımsal ve endüstriyel üretim kaybı) ve beşinci (iklim göçü ve sosyal kırılganlık) sorunlarının çözümü için de kullanılabilecektir.

Engibeli Arazide Doğru Ürün: Vahşi Sulamadan Verimli Tarıma Geçiş çözüm önerisi de benzer şekilde üçüncü (çiftçinin yüksek su tüketen ürün tercih etmesi ve geleneksel sulama ısrarı) ve altıncı (tarımsal sulamada verimlilik krizi ve “Gıda Suyu” kaybı) sorunlarının çözümü için de kullanılabilecektir.

Gençler, gelecekteki su krizine karşı akıllı teknolojilerinin hayata geçirilmesini ve toplumda farkındalık yaratacak senaryo bazlı iklim tatbikatlarının ivedilikle uygulanmasını en acil değişim alanı olarak görmektedir.

Çalıştaydaki tartışmalarda gençlerin iklim değişikliği ve su yönetimine ilişkin farkındalığa sahip olduğunu fakat çözüm önerileri noktasında yeterince söz sahibi olmadıkları, sosyo-kültürel engellerin olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan doğru yönlendirme ile gençlerin çözüm önerisi noktasında çok istekli oldukları ve üzerlerine düşen sorumlulukları üstlenebilecekleri fark edilmiştir.

Üçüncü masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3. Üçüncü masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri

TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
1- “Sıfır gün (içme suyunun tamamen tükenmesi)” riski ve kişi başına düşen su miktarında azalma	1- Geleceği Gör: İklim Tatbikatı - Pilot ilçe belirlenmesi - Belirli saatler arasında su basıncı düşürülerek, elektrik ve doğal gaz kullanımı kısıtlanarak “Sıfır Günü” senaryosunun simüle edilmesi - Tatbikat öncesi bilgilendirme ile kaynakların önemi ve tasarruf yöntemlerinin anlatılması - Projenin Diyarbakır’ın tüm ilçelerine yaygınlaştırılması - Kentsel dirençlilik kültürü oluşturulması - Tüketim alışkanlıklarının kalıcı olarak değiştirilmesi
2- Bölgede ve Diyarbakır ilinde şiddetli kuraklık	1, 2, 4 ve 5-Kağıtsız Belediye, Yeşil Gelecek: DİSKİ Dijital Fatura Dönüşümü - DİSKİ tarafından dağıtılan fiziksel kağıt faturaların tamamen kaldırılması - Faturalandırma sürecinin SMS, e-posta ve mobil uygulama üzerinden dijital ortama taşınması - Vatandaşların fatura bilgilerine abone numaralarıyla kurumun web sitesi veya sanal ödeme kanalları üzerinden 7/24 kesintisiz erişebilmesi - Dijital okuma sistemlerinin entegrasyonu ile operasyonel maliyetler düşürülmesi, elde edilen gelirin su altyapısı iyileştirmelerine aktarılması - Kağıt fatura kullanımını tamamen bırakan abonelere küçük teşvikler veya indirimler sunularak toplumsal katılımın desteklenmesi
4- Tarımsal ve endüstriyel üretim kaybı.	
5- İklim göçü ve sosyal kırılganlık	
	1, 2, 4 ve 5- Dijital Su Karnesi ve Teşvik Sistemi - DİSKİ’nin dijital platformlarına bütünleşmiş yeni bir arayüz ile her abonenin kendi “su ayak izini” takip etmesine imkan tanınması - Bir önceki aya veya yılın aynı dönemine göre tasarruf sağlayan hanelerin sistem tarafından otomatik tespit edilmesi - Yıl sonunda abonelere performanslarını gösteren bir online «su karnesi» sunulması - Belirlenen tasarruf limitlerinin altında kalarak su verimliliği sağlayan hanelere su faturasında indirim veya yerel yönetim destekli “tasarruf hediyeleri” verilmesi - Su tasarrufunun ölçülebilen ve ödüllendirilen bir toplumsal eyleme dönüştürülmesi - Kişiselleştirilmiş analizler ile tüketicilerin bilinçli tüketim disiplini kazanmasının sağlanması

3- Çiftçinin yüksek su tüketen ürün tercih etmesi ve geleneksel sulama ısrarı	3 ve 6- Engembeli Arazide Doğru Ürün: Vahşi Sulamadan Verimli Tarıma Geçiş
6- Tarımsal sulamada verimlilik krizi ve “Gıda Suyu” kaybı	- Mısır veya pamuk gibi yüksek su isteyen ürünler yerine; bölge iklimine uygun badem, fıstık, tıbbi aromatik bitkiler veya yerel kurakçıl tahılların ekilmesinin teşvik edilmesi - Çiftçilere bu ürünlere geçiş yapmaları durumunda mazot, gübre ve tohum desteği ile «su tasarrufu primi» adı altında ek maddi destekler sağlanması - Tarım danışmanları aracılığıyla her ilçenin eğim ve toprak yapısına göre en uygun düşük su tüketimli ürün haritalarının çıkarılması - Tarımsal üretimin sürdürülebilir ve kârlı bir yapıya kavuşturulması
7- Hava kirliliği ve karbon salımı	7- Genç Ellerden Temiz Nefese: Mesleki Eğitimle Karbon Filtresi Üretimi
	- Meslek liselerinin ilgili bölümleri (makine, metal teknolojisi, kimya vb.) üretim merkezi haline getirilmesi - Öğrencilerin staj yaptıkları işletmelerde ve okul atölyelerinde, filtrelerin tasarımı ve üretimi konusunda teşvik edilmesi - Üretilen filtrelerin, yerel yönetimler aracılığıyla uygun fiyatlarla satışa sunulması veya sosyal yardım alan ailelere ücretsiz olarak dağıtılarak kullanımının yaygınlaştırılması - Periyodik filtre değişimi ve bakımının genç teknik ekipler tarafından yapılarak sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması

Üçüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu Ek-11’de verilmiştir.

4.4. GENÇ KATILIMI, YÖNETİŞİM VE KARAR ALMA SÜREÇLERİ

4.4.1. Masa Bilgileri

Masa Başlığı: Genç Katılımı, Yönetişim ve Karar Alma Süreçleri

Tarih: 28.12.2025

Moderatör: Zeynep ARSLAN

Katılımcı İsimleri: Berivan AKYÜZ, Zilan PUŞİ, Elif ÖZDEMİR, Tulin SUNYAR, Sultan Nur İPEK, Yunus Emre ASLANOĞLU

4.4.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve

Su yönetimi, genç katılımı, katılım düzeyi ve etkileyen faktörler ve karar alma süreçleri kavramları masanın odaklandığı temel çerçeveyi oluşturmaktadır.

4.4.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve

1-Su yönetiminde gençler hangi roller ve yetkilerle, hangi karar aşamalarında etkin aktör olmalıdır?

Su Yönetimi: Su kaynaklarının korunması, kullanımı, dağıtımı ve sürdürülebilirliğini kapsayan; teknik, çevresel, sosyal ve yönetsel boyutları olan bütüncül bir süreçtir.

Gençler su yönetiminde danışman, eş-karar verici ve uygulayıcı roller üstlenmeli; ihtiyaç analizi, politika tasarımı, uygulama ve izleme-değerlendirme aşamalarında oy hakkı, öneri sunma ve denetim yetkileriyle etkin aktör olmalıdır. Sürdürülebilir su yönetimi, yalnızca teknik çözümlerle değil; karar alma süreçlerine tüm paydaşların, özellikle gençlerin ve yerel toplulukların anlamlı katılımıyla mümkündür (UNESCO & UN-Water, 2020).

2- Bölgesel su koşulları ve yerel yapılar, gençlerin su yönetimi kararlarına katılımını nasıl ve hangi alanlarda etkilemektedir?

Su kıtlığı ve bölgesel su koşulları gençlerin sorumluluk duygusunu artırmaktadır. Su, zaten yetersiz bir kaynak olduğundan gençler, mevcut su kaynaklarını sürdürülebilir şekilde yönetme sorumluluğunu benimsemektedir. Buna rağmen katılım ve dahil etme noktasında yetersizlik bulunmaktadır.

Sürdürülebilir su yönetimi süreçlerinde gençlerin katılımı genellikle sembolik olup, uzun vadeli ve anlamlı entegrasyon eksikliği bulunmaktadır. Eğitim ve bilgilendirmenin artırılması bu katılımı güçlendirebilecektir.

3- Gençler su yönetimi kararlarına hangi düzeyde katılmakta ve bu katılımı hangi temel faktörler etkilemektedir?

Gençlerin su yönetimi kararlarına katılımı Türkiye’de çoğunlukla düşük ve dolaylı düzeydedir; katılım genellikle farkındalık çalışmaları ve gönüllülük faaliyetleriyle sınırlı kalmaktadır (UNESCO Türkiye, 2023).

Katılımı Etkileyen Temel Faktörler: Kurumsal karar alma mekanizmalarına erişim eksikliği, gençlerin politika üretim süreçlerine doğrudan katılımını sınırlandırmaktadır (TEMA, 2022). Su kıtlığı ve iklim değişikliği, gençlerde çevresel sorumluluk bilincini artırmakta ancak bu bilinç karar süreçlerine yeterince yansımamaktadır. Eğitim ve bilgilendirme düzeyi, gençlerin su yönetimine aktif ve bilinçli katılımını doğrudan etkilemektedir (MEB, 2023).

4- Yerel yönetimler ve STK’lar gençleri su yönetiminde hangi karar alanlarına dâhil etmekte ve hangi temel eksikler bulunmaktadır?

Yerel yönetimler ve STK’lar gençleri su yönetimi konusunda genellikle; su tasarrufu ve çevre bilinci farkındalık kampanyalarına, gönüllülük faaliyetlerine, danışma kurullarına, gençlik meclislerine ve proje bazlı çalıştaylara, yerel çevre projelerinde uygulayıcı veya destekleyici olarak dahil etmektedirler.

Bu noktada; karar alma süreçlerinde sembolik katılımın ötesine geçilememesi, gençlerin bütçe, planlama ve politika belirleme aşamalarında yeterince yer almaması, sürekliliği olan gençlik mekanizmalarının eksikliği, teknik bilgi, veri ve geri bildirim kanallarına sınırlı erişim gibi temel eksikler bulunmaktadır.

5-Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı düzeyi nedir, hangi temel eksikler vardır?

Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı genel olarak **düşük-orta** seviyededir. Çoğu genç suyu çevresel bir sorun olarak tanır; ancak **su politikaları, mevzuat, kurumlar arası yetkiler** ve karar süreçlerini bilmemektedir.

Bu konuda ulusal su politikaları ve strateji belgelerini tanımama, su yönetiminde hangi kurumun neye karar verdiğini bilmemek, su bütçesi, havza planları ve yerel yönetim yetkileri hakkında bilgi eksikliği, politika metinlerini okuma, yorumlama ve görüş bildirme becerisinin zayıf olması gibi **temel eksikler mevcuttur**. Özetle, gençler **"su sorunu" nun farkındadır**, ancak **"su politikası nasıl yapılır ve nasıl etkilenir?"** sorularına somut cevap verememektedir.

4.4.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler

1- Gençlerin su yönetimi alanında yerel yönetimlerle iletişimlerinin sınırlı, süreksiz ve danışma düzeyinde kalması, gençlerin hangi alanlarda karar verici, hangi alanlarda danışman veya ortak akıl paydaşı olacağının netleşmemesi sonucu gençlerin uzmanlaşmasının ve karar süreçlerine etkin katılımını engellenmesi

Bu sorunun kaynağı; yerel yönetimlerde genç katılımına ilişkin kurumsallaşmış ve bağlayıcı mekanizmaların eksikliği, gençlerin karar alma süreçlerindeki rol ve yetkilerinin net tanımlanmaması ve su yönetimi alanında gençlere yönelik sürekli, uygulamaya dayalı kapasite geliştirme fırsatlarının yetersiz olmasıdır.

Gençlerin su yönetimi politikalarına katılımı ağırlıklı olarak farkındalık çalışmaları ve gönüllülük faaliyetleriyle sınırlıdır; karar verici pozisyonlarda temsil oranı düşüktür. Yerel yönetimler ve STK'lar tarafından oluşturulan genç katılım mekanizmaları çoğunlukla danışma niteliğinde olup, alınan görüşlerin karar süreçlerine yansımaları sınırlı kalmaktadır. Gençlerin su politikalarına, yerel su sorunlarına ve karar alma süreçlerine ilişkin bilgi düzeyi genel olarak yüzeyseldir; politika ve veri okuryazarlığı eksikliği dikkat çekmektedir. Bölgesel farklılıklar belirgindir; kırsal ve sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde gençlerin su yönetimi süreçlerine erişimi daha zayıftır. Mevcut etkileşim kanallarında şeffaf geri bildirim ve süreklilik eksikliği, gençlerin katılım motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.

Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı eksiklikleri, etkin katılımın önündeki temel engellerden biri olarak değerlendirilmiştir. Su yönetiminin sürdürülebilirliği açısından gençlerin yenilikçi bakış açılarının ve yerel deneyimlerinin karar süreçlerine daha erken aşamada dahil edilmesi gerekmektedir.

4.4.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu

Diyarbakır'da Bağırar gibi bölgelerde kontrolsüz ve kaçak sulama ile su kıtlığının tarımsal belirsizliği artırması, sonuç olarak bu durumdan en çok kırsalda yaşayan gençleri etkilenmesi ve göç riskinin yükselmesi bu sorundan doğrudan etkilenen grup olarak gençleri işaret etmektedir.

Kapalı sulama sistemine geçiş sürecinde ortaya çıkan itiraz ve uyum sorunlarında gençler; sahada bulunabilen, yerel halkla iletişim kurabilen ve izleme yapabilen güvenilir uygulayıcılar olabilme roller ile sahada etkili olabilecek aktörlerdir.

Karar süreçlerine dâhil edilmediği için potansiyeli sınırlanan gençler çoğunlukla danışma düzeyinde tutulduğu için uzmanlaşmamakta ve sahadan gelen bilgiyi karar mekanizmalarına taşıyamamaktadır.

Gençler, su yönetimi sorunlarının hem mağduru hem de çözümün sahadaki ana aktörü olabilecek konumdayken, bağlayıcı roller verilmediği için bu potansiyel yeterince kullanılamamaktadır.

Gençler sorunun çözümü noktasında, belediyelerin gençlik merkezlerinde koordinatörlük yapabilir, dijital platformların yönetebilir, sosyal medya kanallarında genç istihdamı için paylaşımlar yapılabilir, akran eğitimleri verebilir, üniversitelerde çalıştaylar düzenleyebilir, atölyeler kurarak su liderliği yapabilir, yerel su sorunlarını tespit edip kısa saha raporları hazırlayabilirler.

Ayrıca, belediyelere ve STK'lara somut politika önerileri sunabilirler, su kullanımı ve tasarrufu konusunda dijital kampanyalar yürütebilirler, okullarda ve gençlik merkezlerinde su okuryazarlığı kulüpleri kurabilirler, yerel halk ve çiftçilerle arabulucu ve kolaylaştırıcı rol üstlenebilirler, belediyelerin su projelerinde gönüllü görev alabilirler, başarılı uygulamaları belgeleyip iyi örnek paylaşımları yapabilirler, yerel, ulusal ve uluslararası ağlara katılarak gençlik temsiliyeti sağlayabilirler.

4.4.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları

1- Gençlerin Karar Alma Süreçlerine Etkin ve Bağlayıcı Katılımı

Gençler, suyla ilgili plan, bütçe ve uygulama kararlarında oy hakkı olan üye olarak sürece dâhil edilmelidir. Yerel yönetimler, STK gibi karar alıcılarla etkileşim mekanizmaları sağlanmalıdır. Ayrıca, bu kapsamda gençlere birçok çalışmada imza yetkisinin verilmesi, genç katılımının STK'lar aracılığıyla artırılarak akran eğitimlerine destek verilmesi, yerel projelerde gençlerin katılımının teşvik edilmesi, atölyelere gençlerin liderlik etmesi, yerel yönetimlerin ve STK'ların aylık gençlik katılım toplantılarını koordine etmeleri, genç katılımının tek seferlik projelerle değil, resmî yönergeye bağlı ve her yıl devam eden yapılarla sağlanması, gençlerin sadece görüş bildirdiği değil, kararı etkileyen ve bağlayıcı sonuç üreten mekanizmaların kurulması, katılımın yalnızca bilgilendirme ve danışma düzeyinde kalmaması; ortak karar alma ve genç liderliği aşamasına taşınması önerilmiştir.

Bu çözüm önerisi, gençlere suyla ilgili komisyonlarda oy hakkı tanınması ve alınan kararların uygulanması için genç temsilcilerin imzasının zorunlu olması ile uygulamalı hale getirilebilir. Örnek olarak belediye su yönetimi komisyonunda iki genç üyenin yer alması; yağmur suyu toplama projesinin bu gençlerin oyuyla kabul edilmesi ve bütçeye girmesi verilebilir.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler

2- Su Politikaları Alanında Bilgi, Eğitim ve Su Okuryazarlığı

Gençlere yönelik su politikaları, mevzuat, yerel yönetim yetkileri konularında uygulamalı eğitimler verilmelidir. Su okuryazarlığı; atölye, saha çalışması ve dijital araçlarla günlük hayatla ilgili olacak şekilde güçlendirilmelidir. Gençlerin teknik ve mevzuata dayalı süreçleri anlayabilmesi için basitleştirilmiş rehberler ve eğitim modülleri hazırlanmalıdır. Kısa eğitimler, stajlar ve genç uzman programları düzenlenmelidir. Gençlere hidroloji, su hukuku vb. gibi birçok alanda eğitim verilerek genç su diplomatları yetiştirilebilir. Ayrıca bu kapsamda, proje tabanlı eğitime yer verilerek gençlerin yenilikçi çözümler geliştirebilmelerini sağlamak, yerel proje, okul projeleri ve çalıştaylarla gençlerle iletişimde kalmak önerilmiştir. Bu çözüm önerisi, 'Gençler, havza planı nasıl hazırlanır?' başlıklı eğitim sonrasında baraj ve sulama kanallarında inceleme yapması şeklinde uygulamalı hale getirilebilir.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, Ziraat Odaları, Kalkınma Ajansları, DİSKİ DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı

3- Algısal ve Yapısal Engellerin Aşılması

"Gençler deneyimsizdir" algısını kırmak için gençlerin yürüttüğü başarılı örnekler görünür kılınmalıdır. Gençlerin karar süreçlerine katılımını zorlaştıran bürokratik engeller azaltılmalı ve erişim kolaylaştırılmalıdır. Gençlerin özgüvenini artırmak için psikososyal destek ve dayanışma ortamları oluşturulmalıdır.

Bu çözüm önerisi, gençlerin başarılarının raporlanması, kamuoyuna sunulması ve katılım süreçlerinin sadeleştirilmesi ile uygulamalı hale getirilebilir. Örnek olarak gençlerin hazırladığı su izleme raporunun belediyenin resmî web sitesinde yayımlanması verilebilir.

Uygulanabilirlik: Kolay

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler

4-Kırsaldaki Gençlerin Su Yönetimine Katılımı

Kırsalda gençler, özellikle tarımsal sulama, su kullanımı ve izleme süreçlerine doğrudan dâhil edilmelidir. Bu gençler için yerinde eğitimler, mobil ekipler ve saha temelli katılım modelleri geliştirilmelidir. Gençlerle akran eğitimi planlanmalı gençler gençlerin danışanı olmalıdır.

Bu çözüm önerisi, eğitimlerin köylerde ve tarlalarda olmak üzere yerinde yapılması ve katılım desteğinin sağlanması ile uygulamalı hale getirilebilir. Örnek olarak kırsaldaki gençlerin damla sulama uygulamalarını tarlada uygulamalı öğrenmesi ve çiftçilere anlatması verilebilir.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, Ziraat Odaları, Kalkınma Ajansları, DİSKİ, DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı

5-Yerel Yönetimler – STK İş Birliği

Yerel yönetimler ve STK'lar, gençlerin katılımını esas alan ortak eylem planları ve protokoller hazırlamalıdır. Gençler STK'larla birlikte su tasarrufu kampanyaları eğitim projeleri ve saha çalışmaları yürütebilir. Gençlere verilen rollerle yetki ve bütçe uyumlu hâle getirilmelidir; sorumluluk bütçeyle desteklenmelidir.

Bu çözüm önerisi, belediyenin bütçeyi sağlaması, STK'ların eğitim vermesi, gençlerin sahada su okuryazarlığı atölyeleri yürütmesi şeklinde uygulamalı hale getirilebilir.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, Ziraat Odaları, Kalkınma Ajansları, DİSKİ, DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı

6- Dijital Katılım, İzleme ve İletişim

Su politikaları; sosyal medya, web siteleri ve dijital platformlar üzerinden gençlerin anlayacağı dilde paylaşılmalıdır. Gençlerin yerel yönetimlerle doğrudan iletişim kurabileceği resmî, izlenebilir ve geri bildirimli dijital kanallar oluşturulmalıdır. Gençler, bu dijital platformların tasarım, içerik ve uygulama aşamalarında aktif rol almalıdır. Yenilikçi çözümler geliştiren gençlere istihdam alanı yaratılmalıdır. Gençler gençlerin projelerinde danışan olmalıdır. Gençler yerel projelerde, su kamplarında ve iklim kamplarında su lideri olarak aktif rol almalıdır.

Bu çözüm önerisi, dijital başvuru ve takip sistemi kurulması, gençlerin veri giriş ve analizine katılması, video ve infografiklerin hazırlanması şeklinde uygulamalı hale getirilebilir. Örnek olarak "Gençler Soruyor – Su Yönetimi" adlı çevrim içi platform oluşturulması ve gençler, dijital ortamda belediyenin su tüketim haritasını güncellemesi verilebilir.

Uygulanabilirlik: Kolay

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, DİSKİ, DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı

7-Genç Liderliği ve Uzmanlaşma

Genç liderliği ve akran öğrenmesine dayalı modeller yaygınlaştırılmalıdır. Gençlerin su yönetimi alanında uzmanlaşması için 'Genç Uzman Programları' mentorluk ve su liderliği programları oluşturulmalıdır. Gençlerin kazandığı bilgi ve deneyimi diğer gençlere aktarması için ağlar (network) ve yaygınlaştırma modelleri kurulmalıdır. İklim ve su temalı gençlerle ortak projeler yapılmalıdır. Yenilikçi çözümler getiren gençlere mentorluk yapılmalıdır.

Bu çözüm önerisi, gençlere proje yürütücülüğü verilmesi (yetişkinlere danışman rolü), mentorluk ve staj imkanlarının evrilmesi şeklinde uygulamalı hale getirilebilir. Örnek olarak belediyenin teknik destek sağladığı bir su tasarrufu kampanyasının koordinatörünün genç lider olması ve gençlerin, su idaresinde 6 aylık uzmanlık programına katılması verilebilir.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, Ziraat Odaları, Kalkınma Ajansları, DİSKİ, DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı

8-Kurumsal Yapılar ve Meclisler

Yerel yönetimler bünyesinde Gençlik Su Meclisi, Genç Danışma Kurulu veya Genç Su Platformları gibi gruplar kurulmalıdır. Bu gruplarda, kuşaklar arası öğrenmeyi güçlendirmek için deneyimli bireyler danışman olarak sürece dâhil edilmelidir.

Bu çözüm önerisi, yönetmelik veya yönerge ile gençlik yapıları resmileştirilmesi ve görev süresi, toplantı sayısı ve yetkiler netleştirilmesi şeklinde uygulamalı hale getirilebilir. Örnek olarak "Gençlik Su Meclisi Yönergesi" çıkarılması; meclisin yılda dört kez toplanması ve kararların belediye meclisine sunulması verilebilir.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, Ziraat Odaları, Kalkınma Ajansları, DİSKİ, DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı

4.4.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme

Dördüncü masanın konusu Genç Katılımı, Yönetişim ve Karar Alma Süreçleridir. Masa su yönetimi, genç katılımı, katılım düzeyi ve etkileyen faktörler ve karar alma süreçleri kavramlarına odaklanmıştır. Katılımcılar bu masada su yönetiminde gençlerin roller ve yetkilerini, etkin aktör olma aşamalarını, bölgesel su koşulları ve yerel yapıların, gençlerin su yönetimi kararlarına katılımına etkilerini, gençlerin su yönetimi kararlarına katılım düzeylerini ve bu katılımın etkilendiği temel faktörleri, yerel yönetimler ve STK'ların gençleri su yönetiminde dâhil ettikleri alanlar ve süreçteki temel eksikleri, gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı düzeylerini tartışmışlardır.

Bu masada gençlerin su yönetimi alanında yerel yönetimlerle iletişimlerinin sınırlı, süresiz ve danışma düzeyinde kalması, hangi alanlarda karar verici, hangi alanlarda danışman veya ortak akıl paydaşı olacağının netleşmemesi sonucu uzmanlaşmasının ve karar süreçlerine etkin katılımını engellenmesini en genel sorun olarak tespit etmişlerdir. Bu sorunun kaynağı olarak yerel yönetimlerde genç katılımına ilişkin kurumsallaşmış ve bağlayıcı mekanizmaların eksikliği, gençlerin karar alma süreçlerindeki rol ve yetkilerinin net tanımlanmaması ve su yönetimi alanında gençlere yönelik sürekli, uygulamaya dayalı kapasite geliştirme fırsatlarının yetersiz olması şeklinde açıklamışlardır. Ayrıca sorunlara ait gözlem ve bilimsel veriler paylaşılmıştır.

Dördüncü masa katılımcıları tarafından, gençlerin, su yönetimi sorunlarının hem mağduru hem de çözümün ana aktörü olabilecek konumdayken, bağlayıcı roller verilmediği için bu potansiyelin yeterince kullanılamaması sorun teşkil etmektedir. Bu süreçte gençler, itiraz ve uyum sorunlarında; sahada bulunma, yerel halkla iletişim kurma ve izleme yapma noktasında uygulayıcılar olmayı istemektedir.

Mevcut sorun için gençler, gençlerin karar alma süreçlerine etkin ve bağlayıcı katılımı, su politikaları alanında bilgi, eğitim ve su okuryazarlığı, algısal ve yapısal engellerin aşılması, kırsaldaki gençlerin su yönetimine katılımı, yerel yönetimler – STK iş birliği, dijital katılım, izleme ve iletişim, genç liderliği ve uzmanlaşma ile kurumsal yapılar ve meclisler olmak üzere farklı çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Çalıştay süresince yürütülen tartışmalar, gençlerin su yönetimi alanında yalnızca görüş bildiren değil, yetki ve sorumluluk verilen, karar süreçlerine doğrudan ve bağlayıcı biçimde dâhil edilen aktörler olması gerektiğini ele aldığını göstermiştir. Gençlerin çözüm önerileri; gençlerin rol ve yetkilerinin net tanımlandığı, sürekli, bağlayıcı ve uygulamaya dayalı genç katılım mekanizmalarının yerel su yönetiminde hayata geçirilmesine odaklanılmalıdır.

Dördüncü masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Dördüncü masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri

TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
Gençlerin su yönetimi alanında yerel yönetimlerle iletişimlerinin sınırlı, süresiz ve danışma düzeyinde kalması, gençlerin hangi alanlarda karar verici, hangi alanlarda danışman veya ortak akıl paydaşı olacağının netleşmemesi sonucu gençlerin uzmanlaşmasının ve karar süreçlerine etkin katılımını engellenmesi	Gençlerin Karar Alma Süreçlerine Etkin ve Bağlayıcı Katılımı - Gençlerin suyla ilgili kararlarda oy hakkı olan üye olarak sürece dâhil edilmesi - Karar alıcılarla etkileşim mekanizmalarının sağlanması - Gençlere imza yetkisinin verilmesi - Genç katılım toplantılarını koordine edilmesi - Katılımın yalnızca bilgilendirme ve danışma düzeyinde kalmaması; ortak karar alma ve genç liderliği aşamasına taşınması Su Politikaları Alanında Bilgi, Eğitim ve Su Okuryazarlığı - Gençlere su politikaları, mevzuat, yerel yönetim yetkileri konularında uygulamalı eğitimler verilmesi - Su okuryazarlığının atölye, saha çalışması ve dijital araçlarla güçlendirilmesi - Rehberler ve eğitim modüllerinin hazırlanması - Genç uzman programlarının düzenlenmesi - Genç su diplomatları yetiştirilmesi Algısal ve Yapısal Engellerin Aşılması - Başarılı örneklerin paylaşılması - Bürokratik engellerin azaltılması - Psikososyal destek ve dayanışma ortamlarının oluşturulması Kırsaldaki Gençlerin Su Yönetimine Katılımı - Kırsalda gençlerin, su kullanımı ve izleme süreçlerine doğrudan dâhil edilmesi - Yerinde eğitimlerin düzenlenmesi - Mobil ekipler ve saha temelli katılım modelleri geliştirilmesi - Gençlerle akran eğitimi planlanması Yerel Yönetimler – STK İş Birliği - Ortak eylem planları ve protokollerin hazırlanması - Gençlerin STK'larla kampanya, eğitim projeleri ve saha çalışmaları yürütmesi - Gençlere verilen rollerle yetki ve bütçenin uyumlu hâle getirilmesi Dijital Katılım, İzleme ve İletişim - Su politikalarının; sosyal medya, web siteleri ve dijital platformlar üzerinden paylaşılması - Gençlerin yerel yönetimlerle iletişim kurabileceği dijital kanalların oluşturulması - Gençlerin, dijital platformların tasarım, içerik ve uygulama aşamalarında aktif rol almaları Genç Liderliği ve Uzmanlaşma - Genç liderliği ve akran öğrenmesine dayalı modellerin yaygınlaştırılması - Genç Uzman Programları, mentorluk ve su liderliği programlarının oluşturulması - Gençlerin kazandığı bilgi ve deneyimi diğer gençlere aktarması için ağlar (network) ve yaygınlaştırma modellerinin kurulması Kurumsal Yapılar ve Meclisler - Yerel yönetimler bünyesinde Gençlik Su Meclisi, Genç Danışma Kurulu veya Genç Su Elçileri gruplarının kurulması - Gençlik gruplarının resmileştirilmesi ve yetkilerinin netleştirilmesi

Dördüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu Ek-12'de verilmiştir.

4.5. SİVİL TOPLUM, PAYDAŞ İŞ BİRLİĞİ VE TOPLUMSAL FARKINDALIK

4.5.1. Masa Bilgileri

Masa Başkanı: Sivil Toplum, Paydaş İş Birliği ve Toplumsal Farkındalık

Tarih: 28.12.2025

Moderatör: Mehmet Emin ATEŞ

Katılımcı İsimleri: Eda Nur BAKIR, Fıdan TOKUR, Özlem SÖNMEZ, Mehmet DEMİR, Hülya AKKOYUN, Emircan ARABOĞA,

4.5.2. Masanın Odaklandığı Temel Çerçeve

Sivil toplum, su yönetimi, paydaşlar, iş birliği ve toplumsal farkındalık kavramları masanın odaklandığı temel çerçeveyi oluşturmaktadır.

4.5.3. Tartışılan Temel Sorular ve Kavramsal Çerçeve

1- Yerel halkın, STK'ların ve kurumların su yönetimi özelinde en temel beklentileri neler olabilir? Bu beklentiler nasıl sistematik biçimde toplanabilir? Toplanmadığında ne tür sorunlar ortaya çıkar?

Su kaynaklarının yönetimine yönelik kurumsal, toplumsal ve sivil toplum eksenli beklentiler; suyun adil, uygun maliyetli ve kesintisiz dağıtımının yanı sıra içilebilirlik standartlarının güvence altına alınması ve akıllı sayaçlar gibi teknolojik takip sistemleri aracılığıyla altyapı verimliliğinin artırılması odaklarında birleşmektedir. Bu beklentilerin karşılanamaması ve su yönetiminde ortaya çıkan aksaklıklar, temelde yönetimsel ve yapısal eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Özellikle kurumlar arası iş birliği ve eşgüdümün yetersizliği, STK'ların denetleyici rollerini etkin kullanamaması ve denetim raporlarının şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmaması, yönetim süreçlerinde hesap verilebilirlik sorunlarına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra, geri dönüşüm tesislerinin yetersizliği, teknik eğitim eksiklikleri ve ideolojik farklılıkların uygulama bütünlüğünü zedelemesi gibi faktörler, stratejik hedeflere ulaşılmasını güçleştirmektedir. Bireysel girişimcilik motivasyonunun bürokratik veya yapısal engellerle kısıtlanması ise su yönetiminde inovatif yaklaşımların ve toplumsal katılımın önünü keserek mevcut sorunların kronikleşmesine neden olmaktadır.

2- Yerel Yönetim ve STK'lar arasında neden iş paylaşamama sorunu görülüyor? Bölgesel su yönetiminde hangi paydaşlar aktif rol almaktadır? Hangileri dışarıda kalmaktadır?

Su yönetiminde karşılaşılan operasyonel yetersizlikler (nehir yatağının şehir içi ve şehir dışı temizliğin yetersiz kalması), (nehir kenarındaki işletmelerin yeteri kadar denetlenmemesi); kurumlar arası iletişim kanallarının zayıflığı ve stratejik iş birliği eksikliği gibi yapısal sorunlardan beslenmektedir. Özellikle bütçe planlama ve değerlendirme süreçlerinin operasyonel ihtiyaçlara yanıt veremeyecek kadar uzun sürmesi, hantal bürokratik mekanizmalarla birleştiğinde hizmet sunumunda ciddi gecikmelere yol açmaktadır. Bu hiyerarşik ve prosedürel engeller, kaynakların verimli kullanılmasını zorlaştırırken, su yönetiminde ihtiyaç duyulan dinamik dönüşümü ve çözüm odaklı müdahaleleri de sekteye uğratmaktadır.

3- Bölgesel su yönetiminde hangi paydaşlar aktif rol almaktadır? Hangileri dışarıda kalmaktadır?

Mevcut su yönetimi süreçlerinde belediyeler, resmî kurumlar ve DiSKİ gibi kamu otoriteleri baskın bir rol üstlenirken; STK'lar, eğitim kurumları, esnaf ve gençlik yapılanmaları gibi sivil unsurlar daha pasif bir konumda yer almaktadır. Yönetimsel süreçlerde karşılaşılan bürokratik engeller, ideolojik ayrışmalar ve çoğulcu görüşlere alan açmayan karar alma mekanizmaları, yerel halkın sisteme entegrasyonunu ve sahiplenme düzeyini olumsuz etkilemektedir.

4.5.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Gözlemler

1- Yerel yönetimler ve kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği ile ideolojik kutuplaşmanın yanı sıra su krizi gibi hayati meselelerde dijital kanalların etkin kullanılmaması, gençlerin karar alma süreçlerine katılamaması ve paydaşlar arası stratejik iş birliğinin olmaması toplumsal çözüm kapasitesini güçleştirmektedir.

Bölgedeki siyasi iklim, yerel yönetimler ile kamu kurumları arasındaki iletişim kopukluğu ve ideolojik kutuplaşma nedeniyle toplumsal fayda odaklı bir iş birliği zemininden uzaklaşmıştır. Kurumlar, halkın yaşam kalitesini doğrudan etkileyen sorunlara ortak çözümler üretmek yerine, siyasi zıtlıkları derinleştirmekte ve yalnızca kendileriyle benzer görüşteki yapılarla etkileşime girmektedir. Mevcut iş yükünün getirdiği sorumluluktan kaçınma eğilimi ve birimleri ortak bir vizyon etrafında birleştirecek stratejik bir liderliğin eksikliği, kurumların birbirini paydaş değil rakip olarak görmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, koordinasyon eksikliği ve kurumsal tembellik, bölgedeki yönetsel uyumu güçleştirerek kamusal hizmetlerin etkinliğini ciddi ölçüde zayıflatmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının (STK) su tasarrufu konusunda gerçekleştirmek istediği toplumsal dönüşüm, politik-bürokratik engeller ve dijital mecralardaki yetersiz stratejik varlık nedeniyle sınırlı bir etki alanına sahiptir. Toplumsal hareketlerin ulusal politikaların gölgesinde kalması ve sosyal medyadaki bilgi deformasyonu, sunulan projelerin kamuoyunda beklenen karşılığı bulamamasına ve bir duyarsızlık eşiğinin oluşmasına yol açmaktadır. Bu engelleri aşmak adına, öncelikle su krizinin hayati önemine dair temel bir toplumsal bilinç inşa edilmeli; ardından doğru içerik üretimi ve sosyal medya okuryazarlığına yönelik teknik kapasite geliştirilerek dijital kanallar daha etkin bir savunuculuk aracı haline getirilmelidir.

Toplumsal düzeyde derinleşen bireyselleşme ve kutuplaşma, su krizi gibi hayati meselelerde bile kolektif hareket etmeyi engelleyen bir iklim yaratmaktadır. Bu süreçte gençler, karar alma mekanizmalarının dışında kalmakta; katılım süreçlerini ise rasyonel bir çözüm arayışından ziyade kimlik-sel bir risk veya taraf seçme zorunluluğu olarak algılamaktadır.

Yerel yönetimlerde hâkim olan kurumsal önyargı ve idari tutumlar, bu tür ortaklıkların önündeki en büyük yapısal engeli oluşturmaktadır. Güncel pratikler incelendiğinde, iş birliklerinin çoğunlukla sürdürülebilir bir sosyal dönüşüm yaratmaktan uzak, kısa vadeli kültür-sanat etkinlikleriyle sınırlı kaldığı görülmektedir. STK'ların kendi faaliyet alanlarına odaklanan parçalı yapısı ve ortak bir makro hedefin eksikliği, yürütülen projelerin toplumsal ortak fayda üretme kapasitesini tartışmalı hale getirmektedir. Özellikle gençlik gruplarının karar alma süreçlerine dahil edilmesindeki zorluklar, yerel yönetimde katılımcılık ve yenilikçilik ilkelerinin tam olarak hayata geçirilmesini engellemektedir.

Sonuç olarak; dijital kanalların stratejik bir farkındalık aracı olarak kullanılamaması, STK'ların parçalı yapısı ve kurumsal önyargılar birleşerek bölgedeki toplumsal dönüşüm potansiyelini kısıtlamakta ve kamusal hizmetlerin etkinliğini temelden zayıflatmaktadır.

4.5.5. Gençlik Perspektifi ve Katılım Boyutu

Genç neslin perspektifinden bakıldığında, en acil değişim alanı; karar alma mekanizmalarının statik ve kapalı yapısından kurtarılarak, teknoloji odaklı ve katılımcı bir yapıya dönüştürülmesidir. Gençler bürokratik hantallığın ve siyasi kutuplaşmanın çözüm bekleyen hayati meseleleri özellikle su yönetimi gibi çevresel krizleri gölgelemesine izin verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Bu noktada gençlerin ve uzmanların sesinin sadece bir öneri değil, yasal bir güvence olarak sisteme entegre edilmesi önemlidir. Bilimsel verinin siyasi tercihlerden üstün tutulduğu ve mobil katılım araçlarıyla her bir bireyin süreçte söz sahibi olduğu bir yönetim, sürdürülebilirlik için geleceğin en kritik önceliğidir. Katılımcıların ortak fikri; kurumlar arası kopukluğun dijital entegrasyonla, hizmet akışındaki siyasi engellerin uzman denetimiyle ve karar alma süreçlerindeki kapalılığın ise sivil toplum ve gençlik katılımıyla aşılması yönündedir.

Gençler; Gençlik Köprüsü üzerinden kurumların teknik projelerini dijital medya araçlarıyla toplumun her kesimine ulaştıran birer bilgi elçisi olarak görev alabilirler. Dijital platformların kullanıcı deneyimini iyileştiren inovasyon ortakları ve Genç Denetçi sıfatıyla projelerin şeffaflığını denetleyen kamu yararı gözlemcileri olarak görev alabilirler. Kendi dinamiklerini ve teknolojik yetkinliklerini yönetim süreçlerine entegre ederek, bürokrasinin hızlanmasına katkı sunabilir; yerel kararlarda mobil oylama ve anket süreçlerini organize ederek toplumsal mutabakatın sağlanmasında aktif birer moderatör rolü üstlenebilirler.

4.5.6. Çözüm Önerileri ve Eylem Alanları

1- Entegre Dijital Altyapı ve Hızlı Karar Mekanizmaları

Kurumsal koordinasyon eksikliğini gidermek ve kaynak israfının önüne geçmek amacıyla önerilen *Veri Temelli Ortak Yönetim Platformu*, tüm paydaş kurumların anlık veri paylaşımı yapabildiği merkezi bir dijital altyapının kurulmasını hedeflemektedir. Bu platform bünyesinde oluşturulacak *Hızlı Karar Birimleri* aracılığıyla yavaş çalışan bürokratik onay süreçlerinin dijitalleştirilerek hızlandırılması ve kurumların birbirinden bağımsız yürüttüğü projelerdeki çakışmaları tamamen ortadan kaldırılması düşünülmektedir. Ortak bütçe ve iş gücü takibi sağlayan yazılımın devreye alınmasıyla, kamu kaynaklarının daha verimli kullanıldığı, şeffaf ve sonuç odaklı bir çalışma modeli hayata geçirilmiş olacaktır.

Uygulanabilirlik: Kolay

Sorumlu Paydaşlar: STK 'lar, Yerel yönetimler, Üniversiteler, Bilim Kurulları ve Teknoloji Şirketleri

2- Siyaset Üstü Geleceği Koruma Modeli ve Uzman Denetimi

Hayati kamu hizmetlerinin ideolojik tartışmalardan ve siyasi dalgalanmalardan korunması amacıyla önerilen *Siyaset Üstü Teknik Güvence Modelinde*, kritik kararların siyasi figürler yerine akademisyenler ve bağımsız uzmanlardan oluşan *Teknik Onay Kurulları* tarafından denetlenen bir yapı öngörülmektedir. Bu sistem kapsamında hazırlanacak 10-20 yıllık stratejik belgelerin yasal güvence altına alınmasıyla, temel hizmetlerin seçim dönemlerinden veya yönetim değişikliklerinden etkilenmeksizin kesintisiz ve yüksek standartlarda sürdürülmesi hedeflenmektedir. Böylece, teknik doğruların siyasi tercihlerin önüne geçtiği, tamamen kamu yararına odaklı ve kurumsal sürekliliği esas alan bir yönetim anlayışı hayata geçirilmiş olacaktır.

Uygulanabilirlik: Orta

Sorumlu Paydaşlar: STK 'lar, Yerel yönetimler, Üniversiteler, Bilim Kurulları

3- Gençlik Köprüsü Temelli Dijital ve Katılımcı Karar Paydaşlığı

Karar alma mekanizmalarının kapalı yapısını dönüştürmek amacıyla *Gençlik Köprüsü* (Gençlik Köprüsü, sivil toplumun enerjisini yönetimin teknik imkanlarıyla birleştiren; bir yanı bilimsel veriye, diğer yanı toplumsal mutabakata dayanan bir sistem) modeli, gençlerimizi ve sivil toplum kuruluşlarını yönetim süreçlerinde aktif birer *Karar Paydaşı* haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda, gençlerin enerjisi ve dijital yetkinlikleri kullanarak; mobil oylama sistemleri ve meclis temsiliyetleri üzerinden toplumun her kesiminin görüşlerinin yasal bir güvenceyle sisteme entegre edilmesi hedeflenmektedir. Böylece, teknoloji odaklı ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla, gençlerin ve uzmanların sesinin sadece birer tavsiye değil, geleceği şekillendiren temel birer irade olduğu demokratik bir model inşa edilmiş olacaktır.

Gençlik Köprüsü: Karar vericiler ile toplum arasındaki kopukluğu gidermek amacıyla kurgulan *Gençlik Köprüsü* modeli, gençleri sadece görüşü alınan birer gözlemci olmaktan çıkarıp projelerin tasarımından denetimine kadar her aşamada aktif rol alan *Genç Denetçiler* olarak konumlandırmaktadır. Bu modelde gençler, kurumların teknik dilini halkın anlayabileceği dinamik bir dijital medya diline dönüştüren birer tercüman görevi üstlenirken; aynı zamanda teknolojik yetkinliklerini ortak platformların geliştirilmesine aktararak bürokrasinin dijital dönüşümünü hızlandırmaktadır. Çift yönlü işleyen bu kanal sayesinde, hem gençlerin yenilikçi bakış açısı yönetim süreçlerine entegre edilmekte hem de toplumsal geri bildirimlerin veri temelli bir yaklaşımla doğrudan karar masasına ulaşması sağlanarak şeffaf ve güçlü bir *katılımcı yönetim* yapısı inşa edilmektedir.

Uygulanabilirlik: Zor

Sorumlu Paydaşlar: STK 'lar, Yerel yönetimler, Üniversiteler, Bilim Kurulları ve Teknoloji Şirketleri

4.5.7. Masaya Ait Genel Değerlendirme

Beşinci masanın konusu Sivil Toplum, Paydaş İş Birliği ve Toplumsal Farkındalıktır. Masa sivil toplum, su yönetimi, paydaşlar, iş birliği ve toplumsal farkındalık kavramlarına odaklanmıştır. Katılımcılar bu masada yerel halkın, STK'ların ve kurumların su yönetimindeki en temel beklentilerini, bu beklentilerin sistematik biçimde toplanmasını, toplanmadığında çıkabilecek sorunları, bölgesel su yönetimindeki aktif paydaşları tartışmışlardır.

Bu masada yerel yönetimler ve kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği ile ideolojik kutuplaşmanın yanı sıra su krizi gibi hayati meselelerde dijital kanalların etkin kullanılmaması, gençlerin karar alma süreçlerine katılamaması ve paydaşlar arası stratejik iş birliğinin olmaması ve bu durumların toplumsal çözüm kapasitesini güçleştirmesi en genel sorun olarak tespit edilmiştir.

Bu sorunun kaynağı olarak bölgedeki siyasi iklim, yerel yönetimler ile kamu kurumları arasındaki iletişim kopukluğu ve ideolojik kutuplaşma nedeniyle toplumsal fayda odaklı bir iş birliği zemininden uzaklaşması, sivil toplum kuruluşlarının (STK) su tasarrufu konusunda gerçekleştirmek istediği toplumsal dönüşüm, politik-bürokratik engeller ve dijital mecralardaki yetersiz varlık nedeniyle sınırlı bir etki alanına sahip olması ve gençlerin karar alma mekanizmalarına dahil edilmemesi ve fikirlerinin tecrübesizlik argümanı ile değersizleştirilmesi, su krizi gibi hayati meselelerde genç neslin toplumsal katılımını ve demokratik temsilini zayıflatması şeklinde açıklamışlardır. Ayrıca sorunlara ait gözlem ve bilimsel veriler paylaşılmıştır.

Mevcut sorun için gençler, bütünleşmiş dijital altyapı ve hızlı karar mekanizmaları, siyaset üstü geleceği koruma modeli ve uzman denetimi, gençlik köprüsü temelli dijital ve katılımcı karar paydaşlığı olmak üzere üç farklı çözüm önerisinde bulunmuşlardır.

Çalıştay süresince yürütülen tartışmalar, mevcut yönetim yapısındaki tıkanıklıkların tespitinden ziyade, bu tıkanıklıkları aşacak somut çözüm yollarına odaklanmıştır. Özellikle su yönetimi gibi hayati konularda, teknik doğruların siyasi manevraların önüne geçmesi gerektiği fikri, raporun en güçlü mutabakat zeminini oluşturmaktadır. Önerilen bu modellerin hayata geçirilmesi ile verimliliği artırmanın yanında, toplumun yönetim mekanizmalarına olan güvenin de yeniden inşa edilebileceği düşünülmektedir.

Beşinci masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5. Beşinci masanın tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri

TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
Yerel yönetimler ve kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği ile ideolojik kutuplaşmanın yanı sıra su krizi gibi hayati meselelerde dijital kanalların etkin kullanılmaması, gençlerin karar alma süreçlerine katılamaması ve paydaşlar arası stratejik iş birliğinin olmaması ve bu durumların toplumsal çözüm kapasitesini güçleştirilmesi	Entegre Dijital Altyapı ve Hızlı Karar Mekanizmaları - Veri Temelli Ortak Yönetim Platformunun kurulması - Hızlı Karar Birimleri ile bürokratik onay süreçlerini dijitalleştirilerek hızlandırılması Siyaset Üstü Geleceği Koruma Modeli ve Uzman Denetimi - Siyaset Üstü Teknik Güvence Modelinin kurulması - Temel hizmetlerin kesintisiz ve yüksek standartlarda sürdürülmesi - Kamu yararı odaklı ve kurumsal sürekliliği esas alan bir yönetim anlayışının benimsenmesi Gençlik Köprüsü Temelli Dijital ve Katılımcı Karar Paydaşlığı - Gençlik Köprüsü modeli ile gençlerin ve sivil toplum kuruluşlarının yönetim süreçlerinde aktif birer Karar Paydaşı haline getirilmesi - Mobil oylama sistemleri ve meclis temsiliyetleri üzerinden toplumun her kesiminin görüşlerinin sisteme entegre edilmesi - Teknoloji odaklı ve şeffaf bir yönetim anlayışının benimsenmesi - Gençlerin ve uzmanların geleceği şekillendiren temel iradeler olması

Beşinci masaya ait detaylı çalıştay raporu Ek-13'te verilmiştir.

05

**MASALAR ARASI
ORTAK TEMALAR VE
KESİŞİMLER**

5. MASALAR ARASI ORTAK TEMALAR VE KESİŞİMLER

1. Altyapı Sorunları ile Davranışsal ve YönetSEL Sorunların Birlikte Ele Alınması Gerekliği

Tüm masalarda su krizinin yalnızca teknik bir altyapı sorunu olmadığı; bireysel davranışlar, kurumsal kapasite, yönetim modelleri ve politika tercihlerinin bir arada ele alınması gereken çok boyutlu bir mesele olduğu ortak biçimde vurgulanmıştır. Kayıp-kaçaklar, atık su yönetimi, tarımsal sulama ve kentsel planlama gibi teknik sorunlar; su okuryazarlığı, karar alma süreçleri ve algısal bariyerlerle doğrudan ilişkilendirilmiştir.

2. Dijitalleşme ve Veri Temelli Yönetim Ortak Çözüm Alanı

Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci masalarda dijital araçların su yönetiminde önemli olduğu görülmektedir. Akıllı sayaçlar, dijital faturalama, dijital su karnesi, mobil izleme sistemleri ve veri temelli karar platformları; şeffaflık, verimlilik ve katılımın ortak aracı olarak öne çıkmıştır.

3. Su Okuryazarlığı ve Farkındalığın Tüm Düzeylerde Temel Bir Ön Koşul Olması

Birinci masa ağırlıklı olmak üzere, tüm masalarda suya ilişkin yanlış algıların (suyun bol olduğu inancı, tasarrufun cimrilik olarak görülmesi vb.) krizi derinleştirdiği ifade edilmiştir. Okullar, gençlik merkezleri, dijital platformlar ve saha uygulamaları su okuryazarlığının yaygınlaştırılması için ortak öğrenme alanları olarak tanımlanmıştır.

4. Gençlerin Karar Alma Süreçlerinde Yapısal ve Bağlayıcı Rol Alması İhtiyacı

Dördüncü ve beşinci masalar başta olmak üzere tüm masalarda, gençlerin yalnızca danışılan değil; karar süreçlerinde yetkili, sorumlu ve etkili aktörler olması gerektiği ortaya konmuştur. Genç meclisleri, danışma kurulları, dijital oylama sistemleri ve genç uzman programları bu ihtiyaca verilen ortak yanıtlardır.

5. Yerel Ölçekli, Pilot ve Ölçeklenebilir Çözüm Yaklaşımı

Masaların tamamında önerilen çözümler, merkezi ve tek tip modellerden ziyade; yerel koşullara uyarlanabilir, pilot uygulamalarla test edilebilecek ve başarılı örneklerin yaygınlaştırılmasına olanak tanıyacak şekilde tasarlanmıştır. Gri su sistemleri, iklim tatbikatları, dijital su karnesi ve gençlik temelli üretim modelleri bu yaklaşımın somut örnekleridir.

6. İklim Değişikliği ile Su Yönetiminin Ayrılmazlığı

Üçüncü masa merkezli olmakla birlikte, tüm masalarda iklim değişikliğinin suya erişim, tarım, göç, sosyal kırılganlık ve ekonomik sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri ortak bir risk alanı olarak ele alınmıştır. Su krizinin gelecekte çok daha derin sosyal sonuçlar doğuracağı konusunda güçlü bir farkındalık oluşmuştur.

7. Çok Paydaşlı İş Birliği ve Siyaset Üstü Yaklaşım İhtiyacı

Beşinci masa başta olmak üzere, tüm masalarda yerel yönetimler, kamu kurumları, STK'lar, üniversiteler ve gençler arasında kurumsallaşmış ve ideolojiler üstü iş birliği mekanizmalarına duyulan

ihtiyaç vurgulanmıştır. Su gibi hayati bir alanda kurumsal sürekliliğin ve teknik güvencenin önemi öne çıkmıştır.

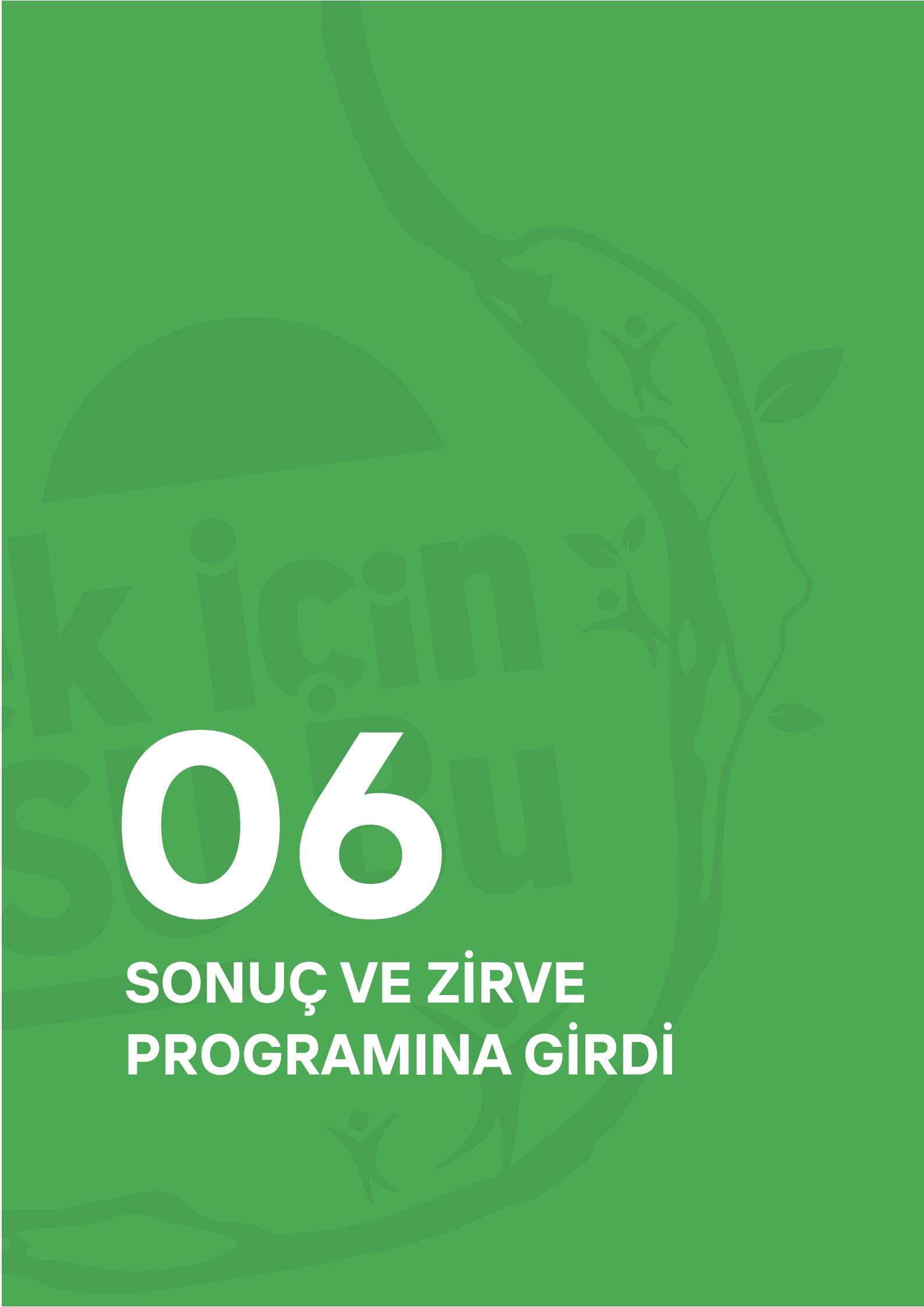
Masalar arası değerlendirme, evsel su kullanımı ve su yönetimi alanında geliştirilen çözüm önerilerinin; dijitalleşme, genç katılımı, su okuryazarlığı, yerel ölçekli uygulamalar ve iklim uyumu eksenlerinde güçlü biçimde kesiştiğini göstermektedir. Çalıştay, gençlerin bireysel farkındalıklarından yola çıkarak, kolektif ve politika düzeyinde etki yaratabilecek bütüncül öneriler geliştirdikleri katılımcı bir öğrenme ve üretim alanı sunmuştur.

Tablo 6'da masalar arası ortak temalar, ilgili masalar, sorun alanı özeti, ortak çözüm yaklaşımı ve Erasmus+ öncelikleri ile ilişki başlıkları altında özet olarak sunulmuştur.

Tablo 6. Masalar arası ortak temalar ve kesişimler

ORTAK TEMA	İLGİLİ MASALAR	SORUN ALANI (ÖZET)	ORTAK ÇÖZÜM YAKLAŞIMI	ERASMUS+ ÖNCELİKLERİ İLE İLİŞKİ
Teknik + Davranışsal + Yönetimsel Bütünlük	1 – 2 – 3 – 4 – 5	Su krizinin yalnızca altyapı sorunu olarak ele alınması	Teknik çözümlerin su okuryazarlığı, davranış değişikliği ve yönetim reformlarıyla birlikte ele alınması	Aktif vatandaşlık, sistematik etki
Dijitalleşme ve Veri Temelli Yönetim	1 – 2 – 3 – 4 – 5	İzleme, denetim ve karar süreçlerinde şeffaflık eksikliği	Akıllı sayaçlar, dijital fatura, su karnesi, mobil izleme ve ortak veri platformları	Dijital dönüşüm, yenilikçilik
Su Okuryazarlığı ve Farkındalık	1 – 2 – 3 – 4	Yanlış algılar ve düşük farkındalık nedeniyle israf	Okullar, gençlik merkezleri ve dijital araçlarla sürekli yaygın öğrenme	Yaygın öğrenme, gençlerin güçlenmesi
Gençlerin Karar Alma Süreçlerine Etkin Katılımı	1 – 4 – 5	Gençlerin danışma düzeyinde kalması	Gençlik meclisleri, oy hakkı, dijital katılım ve genç liderliği	Genç katılımı, demokratik katılım
Yerel Ölçekli ve Ölçeklenebilir Çözümler	1 – 2 – 3 – 5	Merkezi ve tek tip çözümlerin yetersizliği	Pilot uygulamalar, yerel ihtiyaçlara uyarlanabilir modeller	Yerel etki, sürdürülebilirlik
İklim Değişikliği ile Su Yönetimi İlişkisi	3 – 2 – 1 – 5	Kuraklık, su stresi ve sosyal kırılganlık	İklim tatbikatları, su verimliliği, dirençlilik temelli planlama	Yeşil dönüşüm, iklim uyumu
Çok Paydaşlı ve Siyaset Üstü İş Birliği	4 – 5 – 2	Kurumlar arası koordinasyon ve güven eksikliği	STK–yerel yönetim–genç iş birlikleri, teknik güvence modelleri	Sosyal uyum, yönetim

Tablo 6, çalıştay kapsamında beş masa tarafından geliştirilen sorun analizleri ve çözüm önerilerinin kesiştiği temaları özetlemekte; gençlerin bireysel farkındalıklarından kolektif ve politika düzeyinde etki üretmeye uzanan bütüncül yaklaşımı ortaya koymaktadır.

06

**SONUÇ VE ZİRVE
PROGRAMINA GİRDİ**

6. SONUÇ VE ZİRVE PROGRAMINA GİRDİ

1. Su yönetiminde teknik çözümler davranış değişikliği ve yönetimle birlikte ele alınmalıdır.

Bu noktada kayıp–kaçakların azaltılması, atık su yönetimi ve altyapı iyileştirmeleri; yalnızca teknik yatırımlarla değil, su okuryazarlığını artıran, davranış değişikliğini teşvik eden ve şeffaf yönetim mekanizmalarıyla birlikte planlanmalıdır. Ayrıca akıllı sayaç ve dijital izleme sistemlerinin yaygınlaştırılması, su okuryazarlığı programlarının altyapı yatırımlarıyla eş zamanlı yürütülmesi ve teknik verilerin kamuoyuyla düzenli paylaşılması önerilmektedir.

2. Dijitalleşme, şeffaflık ve hesap verebilirlik için stratejik bir araç olarak kullanılmalıdır.

Bu çerçevede dijital araçlar, su yönetiminde verimlilik sağlamanın ötesinde; şeffaflık, katılım ve güven inşa eden temel bir yönetim aracı olarak kullanılmalıdır. Ayrıca dijital su karnesi ve dijital faturalama sistemlerinin hayata geçirilmesi, mobil uygulamalarla izleme, ihbar ve geri bildirim mekanizmalarının kurulması ve ortak veri temelli yönetim platformlarının geliştirilmesi bu sonuca ulaşmada alınabilecek aksiyonlar olarak değerlendirilebilir.

3. Su okuryazarlığı temel bir kamu politikası alanı olarak tanımlanmalıdır.

Su tasarrufu ve sürdürülebilir kullanım, bireysel tercihlerden ziyade sistematik ve sürekli bir öğrenme süreci gerektirmektedir. Bu noktada, okullar, gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında uygulamalı su okuryazarlığı eğitimleri düzenlenmesi, dijital içerikler, saha çalışmaları ve ekran öğrenmesi modellerinin hayata geçirilmesi ve yanlış algıları hedef alan kamu iletişim kampanyalarının yapılması önerilmektedir.

4. Gençler su politikalarında danışılan değil, karar ortağı olmalıdır.

Gençlerin su yönetimine katılımı, yalnızca görüş bildirme düzeyinde kalmamalı; karar alma süreçlerine bağlayıcı ve sürdürülebilir biçimde entegre edilmelidir. Bu kapsamda, Gençlik Su Meclisleri ve danışma kurullarının kurulması, gençlere oy hakkı ve imza yetkisi tanınan katılım modelleri ve dijital katılım ve oylama araçlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

5. Yerel ölçekli, pilot ve ölçeklenebilir çözümler önceliklendirilmelidir.

Su yönetiminde etkili ve sürdürülebilir sonuçlar, yerel ihtiyaçlara uygun pilot uygulamalarla mümkündür. Bu hedefe ulaşabilmek için gri su, yağmur suyu ve yerel arıtma sistemleri için pilot projeler, başarılı uygulamaların il geneline yaygınlaştırılması ve yerel yönetim-STK-genç iş birliklerinin desteklenmesi önerilmektedir.

6. Su politikaları iklim uyumu ve toplumsal farkındalık perspektifiyle ele alınmalıdır.

Su krizi, iklim değişikliğinin en görünür etkilerinden biridir ve sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları birlikte ele alınmalıdır. Bu kapsamda kuraklık ve "sıfır gün" senaryolarına yönelik hazırlık planları yapılması, tarımda su verimliliğini teşvik eden dönüşüm programlarının uygulanması, iklim tatbikatları ve farkındalık uygulamaları önerilmektedir.

7. Çok paydaşlı ve siyaset üstü iş birliği mekanizmaları güçlendirilmelidir.

Su gibi önemli bir alanda kurumsal süreklilik, teknik güvence ve kamu yararı esas alınmalıdır. Yerel yönetimler, kamu kurumları, STK'lar ve gençler arasında protokoller, uzman denetimi ve teknik güvenceye dayalı yönetim modelleri, ortak eylem planları ve izleme-değerlendirme yapıları bu sonuca ulaşmada alınabilecek aksiyonlar olarak değerlendirilebilir.

Gençlerin aktif ve bağlayıcı katılımıyla desteklenen, dijitalleşme ve su okuryazarlığını merkeze alan bütüncül su politikaları, Diyarbakır'da evsel su yönetiminin sürdürülebilirliği için önemli bir fırsat sunmaktadır.

8. Gençlerin Karar Alıcılara Sunduğu Somut Politika Önerileri

1. MASA:

- Okullarda ve gençlik kamplarında su okuryazarlığı eğitimleri sadece teorik kalmamalı; yerel yönetimler desteğiyle tematik programlar ve uygulama atölyeleri müfredata entegre edilmelidir.
- İnşaat mühendisleri vb. oda veya ilgili paydaşlarla iş birliği yapılarak, yeni projelerde gri su geri kazanımı ve yağmur suyu hasadı sistemlerinin zorunlu hale getirilmesi için yerel mevzuat düzenlenmelidir.
- Su tasarrufunu özendiren evsel tüketim modelleri geliştirilmeli; verimli kullanım sağlayan hanelere ve su tasarrufu odaklı girişimci gençlere ekonomik teşvikler sunulmalıdır.
- Su kayıplarını azaltmak için altyapıyı tamamen değiştirmek yerine, yer altındaki borulardaki kaçakları tespit edebilen yapay zekâ destekli akıllı sayaçlar ve nokta atışı hata tespiti sağlayan teknolojik cihazlara yatırım yapılmalı; böylece bakım ve onarım maliyetleri düşürülmelidir.
- Microsoft'un verilerine göre sadece 2022 yılında yapay zekâ operasyonlarını destekleyen veri merkezlerinde yaklaşık 1.7 milyar litre su tüketilmiştir; bu tüketim oranı, her 40 adet yapay zekâ görseli üretiminin ortalama 250 ml (bir bardak) temiz su kaybı anlamına geldiğini göstermektedir. Karar vericilerin, bölgedeki teknolojik yatırımlarda ve dijital dönüşüm süreçlerinde bu "gizli su maliyetini" denetleyen Dijital Sürdürülebilirlik Protokolleri oluşturması ve veri merkezleri için katı su verimliliği standartlarını yasal mevzuata dahil etmesi kritik önem arz etmektedir.

2. MASA:

- "Sıfır Günü" ve su kıtlığı riskine karşı toplumsal hazırlığı artırmak için pilot bölgelerde senaryo bazlı kentsel "İklim Tatbikatları" başlatılmalıdır.
- Su tasarrufunu teşvik etmek amacıyla kâğıt fatura tüketicilerin tercihiyle göre kaldırılmalı ve abonelerin tüketim verilerini takip edebileceği ödül odaklı dijital su karnesi gibi sistemlere geçilmelidir.
- Engebeli arazilerde vahşi sulamayı sonlandıracak; az su tüketen, katma değerli ürünleri (badem, fıstık vb.) destekleyen kademeli ürün deseni teşvik modeli benzeri çalışmalar hayata geçirilmelidir.
- Hava kirliliğini azaltmak için meslek liseleri ve sanayi iş birliğiyle düşük maliyetli karbon filtreleri üretilmeli ve bu üretimler devlet teşvikleriyle desteklenmelidir.
- Günlük hayata entegre edilebilen yenilikçi enerji çözümleri (piezzo elektrik vb.) yerel yönetimlerce teşvik edilmelidir.
- Mühendislik fakülteleri başta olmak üzere; bitirme tezleri su yönetimi ve iklim uyumu konularına yönlendirilmeli; uygulanabilir projeler üreten gençlere kamuda istihdam ve AR-GE desteği sunulmalıdır.

3. MASA:

- Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, DİSKİ ve yerel belediyelerin stratejik planlarına "gençlik ve su yönetimi" teması müstakil bir hedef olarak işlenmeli; gençler bütçe görüşmelerine ve politika tasarım aşamalarına doğrudan dahil edilmelidir.
- Proje kapsamında kurulacak olan "Gelecek İçin DoğruSU Bu Platformu"; belediye meclisi su komisyonları ve DİSKİ strateji toplantılarına resmi bir "gençlik izleme heyeti" olarak dahil edilerek karar süreçlerinde aktif rol almalıdır.

- Karar vericilerin öncülüğünde, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü başta olmak üzere yapılacak iş birliği protokolleri kapsamında; okullarda ve gençlik kamplarında su okuryazarlığına yönelik atölye çalışmaları bizzat gençler tarafından yürütülmelidir.
- Kırsal bölgelerdeki su kullanımı ve kaçak sulamanın takibi süreçlerinde gençler, çiftçi ile resmi kurumlar arasında güven köprüsü kuracak ve saha verimliliğini raporlayacak “arabulucular” olarak sulama ekiplerine entegre edilmelidir.
- Yerel su idarelerinde gençlerin teknik ve idari kapasitelerini artıracak; bütçe ile desteklenmiş, ucu istihdama dokunan kurumsal staj ve “genç uzman” programları kalıcı hale getirilmelidir.
- Gençler tarafından platform üzerinden sunulan saha gözlemleri, öneri ve denetim raporlarına; kurumlar tarafından yazılı ve gerekçeli cevap verilmesini sağlayan bir hesap verebilirlik mekanizması kurulmalıdır.

4. MASA:

- Valilik, Belediye ve DİSKİ gibi tüm paydaş kurumların anlık veri paylaşımı yapabildiği, kurumlar arası proje çakışmalarını engelleyen ortak bir dijital mobil uygulama altyapısı ivedilikle kurulmalıdır.
- Su yönetimi kararları ideolojik tercihlerden korunmalı; projeler bağımsız akademisyen ve uzmanlardan oluşan “teknik onay kurulları” denetiminden geçmeli ve hazırlanan orta vadeli 10-20 yıllık stratejik belgeler yasal güvence altına alınmalıdır.
- Sivil Toplum İl Müdürlüğü öncülüğünde, su ve çevre STK'larının kapasiteleri desteklenmeli; bu yapılar meclis ve komisyon toplantılarına sadece danışman olarak değil, resmi ve aktif paydaşlar olarak dahil edilmelidir.
- DİSKİ'nin sorumluluk alanının bittiği noktadan itibaren; site ve apartman yönetimlerinin su depoları ve iç tesisat bakımlarını zorunlu kılan, tıpkı asansörlerdeki gibi “yeşil, mavi, sarı” etiketli bir denetim modeli hayata geçirilmelidir.
- Önemli yerel su kararları alınmadan önce, toplumun her kesiminin görüşünün yasal bir güvenceyle sisteme dahil edildiği mobil oylama ve anket sistemleri üzerinden toplumsal mutabakat mekanizmaları işletilmelidir.

5. MASA:

- Dicle nehrine dökülen evsel atık suları, gri su ve kazanalizasyon suları ayrı toplanıp ayrışımı yapılmalıdır.
- Evsel atık suların arıtılmadan Dicle Nehri'ne verilmesinin önlenmesi için işletmeler ve fabrikaların nehre döktüğü suların denetim ve altyapı iyileştirme planı hazırlanabilir.
- Gri su ve arıtılmış evsel atık suların yeniden kullanımına yönelik, özellikle su stresi yaşayan bölgelerde, bu uygulamaların pilot çalışmayla uygulanıp peyzaj ve temizlikte su tasarrufu yapılabilir; bu gri suyun belediye ve diğer yerlerde oto yıkamalarda kullanılması için teşvikler yapılabilir.
- Belediye ve Çevre Şehircilik ve İklim Bakanlığı desteğiyle lavabo ve gri suların ayrıştırılarak altyapı sistemlerin kurulumu için bankalar, uygun kredi ve hibe desteği verebilir.
- Belediyeler, hanelerde su tüketimini azaltmaya yönelik perlatör, düşük akışlı duş başlıkları, lavabo filtreleri, izgara ve elek gibi ücretsiz su tasarrufu aparatları dağıtabilir.
- Kanalizasyon ve altyapı sistemlerinin onarılması için: borularının kazısız, boru içi kaplama olan CIPP sisteminin kullanılabilir (Avrupa ülkeleri aktif kullanıyor)

7. KAYNAKLAR

- 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili idari yaptırımlar.
- Ay, M., & Bağatur, T. (2025). Dicle nehri su kalitesi parametrelerinin trend analizi. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi (DUJE)*.
- Demir, G. (2024). *Dünyada ve Türkiye’de Yağmur Suyu Hasadı Çalışmaları*.
- Dicle Üniversitesi Çevre Araştırmaları (çeşitli rapor ve saha gözlemleri).
- DİSKİ (2024). *2024 Yılı Faaliyet Raporu*. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi.
- DİSKİ Atıksu Arıtma Tesisleri – Merkezi arıtma kapasite ve yapısı. [DİSKİ](#)
- DİSKİ Haberleri & Projeler – Altyapı geliştirme faaliyetleri. [DİSKİ](#)
- Diyarbakır İli 2024 Çevre Durum Raporu – Kanalizasyon ve arıtma hizmetleri verileri. [Web Dosya](#)
- Doymuş, K., Şimşek, Ü., Şimşek, U. (2005). İşbirlikçi öğrenme yöntemi üzerine derleme: I. İşbirlikçi öğrenme yöntemi ve yöntemle ilgili çalışmalar, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7,(1), 59-83.
- European Environment Agency – EEA (2016). *Urban waste water treatment and combined sewer overflows*.
- European Environment Agency (EEA) (2018). *Public awareness and water consumption behaviour*.
- FAO (2018). *Water pollution and agriculture*.
- İklim Değişikliği Başkanlığı (2024). *Türkiye İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030)*.
- Metcalf & Eddy (2014). *Wastewater Engineering: Treatment and Resource Recovery*. McGraw-Hill.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). Çevre ve sürdürülebilirlik eğitimi raporu.
- OECD (2015). OECD Principles on Water Governance. OECD Publishing.
- OECD (2015). *Water and Cities: Ensuring Sustainable Futures*.
- On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028).
- Özdel, M. M., & Meydan, A. (2024). *Diyarbakır Havzası Yöresinde 1964-2023 Dönemi Sıcaklıklarında Gözlenen Değişim ve Eğilimler*. Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi.
- Resmî Gazete. *Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği ve ilgili değişiklikler*.
- Saleh, R. A. Q., & ark. (2024). *The Impact of Climate Change on Water Quality and Consumption in the Tigris River Basin*. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). *Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu*.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. *Yerinde İçilemez Su Sistemleri (Gri Su ve Yağmur Suyu) Kılavuzu*.
- Taşolu, İ., & Güngör, M. (2025). *Kuraklık analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği*. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi.
- TEMA Vakfı. (2022). Türkiye’de su yönetimi ve katılımıcılık
- Ulusal Su ve Atıksu Yönetimi Verileri – Türkiye genelinde sistemlerin durumu ve mevzuat.
- UNESCO (2021). *The United Nations World Water Development Report*.
- UNESCO & UN-Water (2020). *The United Nations World Water Development Report: Water and Climate Change*. Paris: UNESCO.
- UNESCO Türkiye. (2023). Gençlik ve sürdürülebilir kalkınma raporları.
- World Bank (2020). *Water reuse and circular economy in urban water management*.
- FAO (2018). *Water pollution and agriculture*.
- World Health Organization (WHO) (2017). *Water quality and health – Review of turbidity and pathogens*.

8. EKLER

- Ek-1: Çalıştay İçeriği
- Ek-2: Çalıştay Moderatörleri Uygulama Kılavuzu
- Ek-3: Moderatör Listesi
- Ek-4: Çalıştay Program Akışı
- Ek-5: Katılımcı Listesi
- Ek-6: Çalıştay Rapor Formatı
- Ek-7: Sunum Formatı
- Ek-8: Birinci masaya ait detaylı çalıştay raporu
- Ek-9: İkinci masaya ait detaylı çalıştay raporu
- Ek-10: Üçüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu
- Ek-11: Dördüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu
- Ek-12: Beşinci masaya ait detaylı çalıştay raporu

Ek-1: Çalıştay İçeriği

Masa Başlıkları

1. Su Okuryazarlığı ve Davranış Değişikliği Politikaları
2. Evsel Atık Su Yönetimi ve Yerel Çözüm Modelleri
3. Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliği
4. Genç Katılımı, Yönetişim ve Karar Alma Süreçleri
5. Sivil Toplum, Paydaş İş Birliği ve Toplumsal Farkındalık

Masa Başlıkları ve Odakları:

1. Su Okuryazarlığı ve Davranış Değişikliği Politikaları

Yerel halkın su tüketim ve tasarruf alışkanlıkları ile su tasarrufu farkındalığının belirlenerek su tasarrufu bilincinin artırılması, su tasarrufu tüketim davranışlarının yaygınlaştırılması, gündelik yaşamda bireysel ve toplumsal anlamda sürdürülebilir davranış değişikliğini teşvik eden eğitim, **farkındalık** ve iletişim stratejilerinin geliştirilmesi

Yönlendirici sorular: Tartışmanın derinleştirilmesi ve çıktı üretmeye odaklı **sorulardır**.

I. BÖLÜM

1. Yerel halkın suyu kullanma biçimi hakkında bildiklerimiz neler? Bunları nasıl ölçebiliriz?
2. Bölgemizde su tüketimini artıran en temel bilgi ve günlük alışkanlıklar nelerdir?
3. Yerel halkta en sık görülen "su israfı davranışları" hangileridir? Bunların sebepleri neler olabilir?
4. Su kullanım alışkanlıklarında gençler mi, yetişkinler mi daha tasarruflu? Bu fark neden kaynaklanıyor olabilir?

II. BÖLÜM

5. Su tasarrufu farkındalığı hakkında toplumun genel bilgi düzeyi ne durumda?
6. Su okuryazarlığını artırmak için hangi eğitim yöntemleri daha etkili olur: yüz yüze seminer mi, sosyal medya mı, okul programları mı?
7. Su tasarrufu hakkında hangi yanlış inanışlar yaygın? Bunları nasıl düzeltebiliriz?

III. BÖLÜM

8. Bir kişinin su tasarrufu/israfı davranışını ne tetikler? Ekonomik sebepler mi, çevresel hassasiyet mi? Davranış değişikliğini teşvik eden iyi uygulama örnekleri nelerdir?
9. Su tasarrufunu kalıcı hale getirmek için ne tür teşvik yöntemleri kullanılabilir (ödül, yarışma, sosyal etki, görünürlük vb.)?
10. Günlük hayatta uygulanabilecek en etkili üç su tasarrufu davranışı hangileri olabilir?
11. Gençler kendi yaşam alanlarında (ev, yurt, kampüs) hangi somut adımları atabilir?

IV. BÖLÜM

12. Su tasarrufunu anlatan ideal bir kampanya nasıl olmalı?
13. Gençler toplumu etkilemek için hangi iletişim dilini kullanmalı (duygusal, bilimsel, mizahi)?

14. Su tasarrufu mesajlarının ulaşması gereken öncelikli hedef grup kim olmalı (çocuk, yetişkin, politika yapıcılar, yöneticiler)?

V. BÖLÜM

15. Yerel yönetimler su tasarrufuna yönelik hangi adımları atmalı?
16. Sensörlü musluklar, yağmur suyu depolama, gri su sistemleri gibi teknolojiler uygulanabilir mi?
17. Kullanılan su miktarı hangi yöntemlerle **azaltılmalı**, israfın önüne nasıl geçilir?
18. Suyu yeniden kullanma stratejileri neler olabilir?
19. Yasalar, cezalar veya teşvikler davranış değişikliğini güçlendirebilir mi? Nasıl?

VI. BÖLÜM

20. Su tasarrufu müdahalelerinin etkisini nasıl ölçeceğiz?
21. 3 ayda, 6 ayda, 1 yılda hangi sonuçların görülmesi hedeflenmeli?
22. Tasarrufun artıp artmadığını görmek için hangi göstergeler kullanılabilir (fatura tüketimi, anketler, uygulama kullanım oranları vb.)?

Beklenen çıktı: Farkındalık kampanyası önerileri ve davranış değişikliği araçları

2. Evsel Atık Su Yönetimi ve Yerel Çözüm Modelleri

Evsel atık suların çevresel etkileri, arıtma ve yeniden kullanım uygulamaları (yağmur suyu, gri su vb.), yerel ölçekte uygulanabilir yenilikçi çözüm önerileri, yerelden yola çıkarak küresel çözüm önerileri

Yönlendirici sorular

I. BÖLÜM

1. Evsel atık sular çevreyi hangi yollarla etkiliyor? (Toprak, su kaynakları, ekosistem)
2. Bölgemizde evsel atık suların neden olduğu en görünür çevresel problem nedir?
3. Evsel atık su kirliliği ile halk sağlığı arasında nasıl bir ilişki var?
4. Yerel halkın atık suyun çevresel etkilerine yönelik farkındalık düzeyi ne olabilir?

II. BÖLÜM

5. Evsel atık suları arıtmak için hangi mevcut teknolojiler var ve hangisi yerel ölçekte uygulanabilir?
6. Atık su arıtma maliyeti neden yüksek? Bu maliyeti nasıl azaltabiliriz?
7. Doğal arıtım sistemleri (yapay sulak alan, biyofiltre vb.) yerel koşullara uygun olabilir mi?
8. Atık su arıtma tesislerinin verimliliğini artırmak için hangi yenilikçi teknolojiler geliştirilebilir?

III. BÖLÜM

9. Gri suyu evlerde yeniden kullanmak için hangi basit yöntemler uygulanabilir?
10. Yağmur suyu toplama sistemleri hangi konut tiplerinde daha etkili olur?
11. Gri suyun yeniden kullanılması için yasal ve teknik engeller neler?
12. Gri su kullanımı su faturalarını ne kadar azaltabilir?

IV. BÖLÜM

13. İlçe/Mahalle ölçeğinde uygulanabilecek düşük maliyetli arıtma projeleri neler olabilir?
14. Belediyeler evsel atık su yönetiminde gençlerle nasıl iş birliği kurabilir?
15. Yerel işletmelerle ortak gri su geri dönüşümü projeleri geliştirilebilir mi?
16. Üniversiteler veya okullar kendi kampüslerinde neler yapabilir?

V. BÖLÜM

17. İnsanları yağmur/gri su kullanımına yönlendiren en güçlü motivasyon nedir?
18. Toplumun bu sistemleri kullanmaya istekli/isteksiz olmasının sebepleri neler olabilir?
19. Yerel halkı ikna etmek için nasıl bir iletişim stratejisi geliştirilebilir?
20. Yeniden kullanım uygulamalarına güvensizlik nasıl aşılanabilir?

VI. BÖLÜM

21. Yerel çözüm önerileri küresel su kriziyle nasıl ilişkilendirilebilir?
22. Şehrinizde evsel atık su geri kazanımı yaygınlaşsa küresel ölçekte ne değişir?
23. Başka ülkelerdeki hangi başarılı uygulamalar örnek alınabilir?
24. Türkiye'nin su yönetimi deneyimi diğer ülkelere nasıl uyarlanabilir?

VII. BÖLÜM

25. Atık su azaltımı veya geri kazanımı etkisini hangi göstergelerle ölçebiliriz?
26. Proje sonunda hangi somut çıktılar beklenebilir?
27. Su tasarrufu verilerini dijital sistemlerle takip etmek mümkün mü?

Beklenen çıktı: Yerel ölçekte uygulanabilir çözüm önerileri ve iyi uygulama örnekleri

3. Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliği

İklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki etkileri, gelecek dönem projeksiyonları, olası riskler ve iklim değişimine uyum sürecinde gençlerin üstlenebileceği roller, iklim değişimine uyum noktasında politika önerileri

Yönlendirici sorular**I. BÖLÜM**

1. İklim değişikliğinin yerel su miktarı ve kalitesi üzerinde gözle görülür etkileri neler olabilir?
2. Bölgenizde mevsimsel yağış, sıcaklık veya kuraklık değişimleri su kaynaklarını nasıl etkiliyor?
3. Su kaynaklarının azalması ekosistemde hangi zincirleme sonuçları doğurabilir?
4. Yeraltı su seviyelerinin düşmesi sosyal ve ekonomik açıdan ne tür sonuçlara yol açabilir?

II. BÖLÜM

5. 2030–2050 projeksiyonlarında gençleri bekleyen su krizleri neler olabilir?
6. Bölgeniz gelecekte hangi açıdan daha yüksek risk altında (sel, taşkın veya kuraklık)? Neden?
7. Gelecekteki su kıtlığı; gıda, enerji ve ekonomi üzerinde nasıl bir baskı yaratabilir?
8. Göç, yoksulluk veya sosyal eşitsizlik gibi alanlarda su kaynaklı riskler oluşabilir mi?

III. BÖLÜM

9. Gençler yerelde iklim uyumu için hangi somut adımları atabilir? (Hem genel hem özel olarak su yönetimi açısından değerlendirilebilir.)
10. Sivil katılım, gönüllülük, sosyal medya veya kampanya yürütme etkili araçlar olabilir mi?
11. Gençler bilimsel ve teknolojik çözümlere nasıl katkı sağlayabilir (veri toplama, inovasyon, izleme vb.)?
12. Öğrenci toplulukları iklim uyumu süreçlerinde nasıl aktif rol alabilir?

IV. BÖLÜM

13. Yerel yönetimlerin su yönetimi, iklim uyumu ve iklim direnci alanında hangi politikalara ihtiyacı var?
14. Su fiyatlandırması, yağmur suyu hasadı zorunluluğu veya yeraltı suyu denetimi gibi politikalar uygulanabilir mi?
15. İklim uyumu politikalarında şeffaf veri paylaşımı, izleme ve raporlama neden önemli?
16. Karar alma süreçlerine genç katılımını artırmak için nasıl bir yapı tasarlanmalı?

V. BÖLÜM

17. İklim uyum çalışmaları ve dirençli kentlerin inşasında elde edilen başarı hangi göstergelerle değerlendirilebilir?
18. Su kaybının azaltılması konusunda izlenebilecek ölçülebilir hedefler neler olabilir?
19. Gençlerin yürüttüğü projelerin sonuçları toplumda nasıl görünür hale getirilebilir?

VI. BÖLÜM

20. İklim uyum süreçlerinde yapay zekâ, sensör teknolojileri veya veri tabanları nasıl kullanılabilir?
21. Toplum tabanlı erken uyarı sistemleri için gençler ne geliştirebilir?
22. Su tasarrufu teknolojilerinin yaygınlaştırılması için ne tür girişimler kurulabilir?

Beklenen çıktı: İklim duyarlı su yönetimi için öneriler ve yol haritası

4. Genç Katılımı, Yönetişim ve Karar Alma Süreçleri

Gençlerin su yönetimi politikalarında bugünün ortak aktörleri olarak karar alma süreçlerine etkin katılımı; yerel yönetimler, STK'lar gibi karar alıcılarla etkileşim mekanizmaları

Yönlendirici sorular**I. BÖLÜM**

1. Gençler şu anda su yönetimi karar süreçlerine ne kadar dahil? Neden?
2. Yerel yönetimler veya STK'lar gençleri hangi alanlarda karar süreçlerine dahil ediyor? Eksikler neler?
3. Gençlerin su politikalarına yönelik bilgi düzeyi ne durumda? Hangi eksikleri var?

II. BÖLÜM

4. Gençlerin yerel yönetimlerle doğrudan iletişim kurabileceği mevcut kanallar hangileri? Etkili mi?
5. Genç-STK-yerel yönetim üçlüsü arasında nasıl bir etkileşim modeli kurulabilir?
6. Gençler politika yapıcılarla iletişim kurarken hangi engellerle karşılaşılıyor (bürokrasi, görünmezlik, ciddiye alınmama vb.)?
7. Dijital platformlar genç katılımını artırabilir mi? Nasıl?

III. BÖLÜM

8. Gençler hangi konularda karar verici olmalı, hangi konularda danışman olmalı?
9. Su yönetiminde gençlerin katılımı karar kalitesini nasıl artırabilir?

IV. BÖLÜM

10. Gençlik su meclisi / genç danışma kurulu/ genç su elçileri meclisi kurulsa hangi yetkilere sahip olmalı?
11. Yerel yönetimler gençleri süreçlere dahil etmek için hangi resmi mekanizmaları tasarlamalı?
12. Genç katılımını güçlendirmek için hangi politika önerileri geliştirilebilir?
13. Karar alma süreçlerinde genç kotası uygulanmalı mı? Nasıl?

V. BÖLÜM

14. Gençlerin karar alma süreçlerine dahil olması için hangi becerilere ihtiyaç var (problem çözme, kaynak yönetimi, empati, su okuryazarlığı, savunuculuk, girişimcilik, veri okuryazarlığı vb.)?
15. Üniversite ve okullarda su politikası eğitimleri zorunlu hale getirilebilir mi?
16. Gençlerin su yönetimi alanında uzmanlaşması için ne tür fırsatlar sunulabilir?

VI. BÖLÜM

17. Yerel gençlik katılım modelleri küresel su yönetimi politikalarına nasıl bağlanabilir?
18. Uluslararası gençlik forumları ve şemsiye yapılarla nasıl bağlantılar kurulabilir?
19. Yerel gençler ulusal ve küresel su ajandalarına katkı sağlayabilir mi?

VI. BÖLÜM

20. Tartışma sonunda üretilebilecek çıktılar neler olabilir?
 - Gençlik su meclisi modeli
 - Yerel yönetim-gençlik ortak çalışma protokolü
 - Su politikasına eklenecek gençlik bildirgesi
21. Pilot bir bölge seçip genç katılım modeli uygulanabilir mi?

Beklenen çıktı: Genç katılımı için yönetim modeli ve politika önerileri

5. Sivil Toplum, Paydaş İş Birliği ve Toplumsal Farkındalık

STK'lar, yerel halk ve kurumların ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenerek, söz konusu paydaşlar ile iş birliği modelleri geliştirilmesi; paydaş yönetim stratejilerine katkı sunulması, toplumsal farkındalık çalışmalarının yapılması, etkili iletişim ve yaygınlaştırma stratejilerinin kurulması

I. BÖLÜM

1. Yerel halkın, STK'ların ve kurumların su yönetimi özelinde en temel beklentileri neler olabilir? Bu beklentiler nasıl sistematik biçimde toplanabilir?
2. Bir paydaşın talebinin diğer paydaşların çıkarlarıyla çakıştığı noktalar nasıl dengelenebilir?
3. Paydaş analizi yaparken hangi kriterleri (etki, ilgi, bilgi düzeyi, kaynak katkısı vb.) değerlendirmek gerekir?
4. Gençler olarak sizce paydaşlardan veri toplamak için hangi yöntemler daha uygulanabilir: anket, görüşme, dijital platformlar, odak grup, saha ziyareti? Neden?
5. Yereldeki su sorunlarının belirlenmesinde vatandaşın sesi nasıl daha görünür kılınabilir?

II. BÖLÜM

6. STK-yerel yönetim-gençlik grupları arasında ortak bir proje yapılacaksa roller nasıl dağıtılmalı?
7. Hangi iş birliği modeli (ağ örgütlenmesi, platform, proje ortaklığı, sosyal girişim, gönüllü ağı vb.) yerel ölçekte daha uygulanabilir?
8. Yerel belediye veya kurumlarla iş birliği kurarken zorluklar neler olur? Bu engeller nasıl aşılabılır?
9. Farklı paydaşların birlikte üretmesini teşvik eden bir mekanizma nasıl tasarlanabilir?
10. Gençler, karar alma süreçlerinde nasıl bir temsil mekanizması isteyebilir?

III. BÖLÜM

11. Paydaş haritalama yöntemlerinden hangileri bu proje için uygulanabilir?
12. Hangi paydaşlar "yüksek öncelikli" kabul edilmeli? Bunu belirlemek için ne tür veriler gerekir?
13. Paydaş çatışmalarında gençler arabulucu rol üstlenebilir mi? Nasıl?
14. Paydaşlarla sürdürülebilir iletişimi koruyacak yapılar (komite, dijital platform, izleme grubu) nasıl tasarlanabilir?
15. Paydaşlardan sorumluluk ve hesap verebilirlik nasıl talep edilebilir?

IV. BÖLÜM

16. Su yönetimi ve atık su konusunda toplumsal farkındalık yaratmak için hangi iletişim araçları daha etkili olur: sosyal medya challenge'ları, atölyeler, yerel medya, podcast, okul programları?
17. Mesajların gençler tarafından tasarlanması farkındalığı nasıl değiştirir?
18. Yerel halkın katılım motivasyonunu artırmak için nasıl söylemler kullanılmalı?
19. Su tasarrufu davranışını değiştirmek için hangi sosyal kampanya fikirleri üretilebilir?
20. Farkındalık çalışmalarında "hikâye anlatıcılığı" nasıl kullanılabilir?

V. BÖLÜM

21. Bu sonuçları nasıl daha geniş kitlelere ulaştır?
22. Projenin sürdürülebilirliği için gelir, gönüllülük, sponsorluk veya kurum desteği modelleri nasıl kurgulanabilir?
23. Etkiyi ölçmek için hangi göstergeler kullanılabilir?
24. Başlangıçta küçük bir yerel proje nasıl ulusal bir harekete dönüşebilir?
25. Gençler yaygınlaştırma sürecinde hangi güçlü yönlerini kullanabilir?

VI. BÖLÜM

26. Paydaşların ihtiyaçlarını belirlerken duyulmayan, unutilan grup kim? Onları nasıl sürece dahil etmenin yolu ne?
27. Gençler olmadan bu projede ne eksik kalır?
28. Yerel halkın güvenini kazanmak için ilk somut adım ne olmalı?
29. Bir paydaş asla iş birliği yapmak istemiyorsa—projeye dahil edilmesi şart mı?
30. Eğer sınırsız bütçeniz olsaydı, yerel paydaş iş birliği modeli nasıl görünürdü?

VII. BÖLÜM

31. Yerel su sorununa yönelik bir paydaş haritası çizin.
32. Bir STK-Halk-Belediye iş birliği taslağı hazırlayın: amaç, faaliyet, rol dağılımı, takvim.
33. 5 maddelik davranış değişimi kampanyası hazırlayın.
34. 5 dakikada uygulanabilir mini bir anket tasarlayın.
35. Yerel halkla iletişim için slogan önerin.

Beklenen çıktı: Paydaş iş birliği modeli ve toplumsal farkındalık eylem planı

Ek-2: Çalıştay Moderatörleri Uygulama Kılavuzu

1. Moderatörün Rolü ve Sorumlulukları

Moderatör, çalıştay süresince gençleri pasif katılımcılar olarak değil, karar süreçlerinin aktif aktörleri olarak sürece dahil etmekle sorumludur. Bu kapsamda Moderatör:

- Tüm katılımcıların eşit söz hakkına sahip olmasını sağlar,
- Tartışmaları çözüm üretmeye ve karar geliştirmeye yönlendirir,
- Gençlerin önerilerinin somut, uygulanabilir ve savunulabilir hale gelmesini destekler,
- Masa çıktılarının karar alıcılara sunulabilecek nitelikte olmasını gözetir.

2. Çalıştay Öncesi Hazırlık

Moderatörlerin çalıştay öncesinde aşağıdaki hazırlıkları yapması beklenmektedir:

- Sorumlu olduğu masa başlığını ve yönlendirici soruları önceden incelemek,
- Karar alma sürecine odaklı bir tartışma dili benimsemek,
- Gençlerin politika üretme ve müzakere yapma kapasitelerini destekleyici yöntemlere hazır olmak,
- Masa raportörü ile çıktı formatı konusunda mutabakat sağlamak.

3. Çalıştay Akışı (Masa Bazlı)

A. Açılış

- Masa konusu ve amacı net biçimde açıklanır.
- Çalıştayın nihai hedefinin **karar taslağı üretmek** olduğu vurgulanır.
- Gençlerin karar alma süreçlerinde aktif rol üstleneceği açıkça ifade edilir.

Önemli not: Moderatör bu aşamada "Bu masadan çıkacak karar, kimleri ve hangi süreci etkileyecek?" sorusunu özellikle vurgulamalıdır.

B. Sorun Analizi

- Gençlerden masa konusuna ilişkin **en kritik 3-4 sorunu** tanımlamaları istenebilir.
- Sorunlar yerel, ulusal veya kurumsal düzeyde ele alınabilir.
- Tartışma, soyut değerlendirmelerden ziyade **somut sorun tanımına** yönlendirilir.

C. Çözüm ve Karar Geliştirme

Moderatör gençleri aşağıdaki başlıklar çerçevesinde yönlendirir:

- Önerilen çözüm nedir?
- Bu çözüm **hangi kurum/aktör tarafından** hayata geçirilebilir?
- Gençler bu sürecin **hangi aşamasında ve nasıl** yer alacaktır?
- Kısa ve orta vadede uygulanabilir mi?

***Her masa, en az **1 somut karar önerisi** geliştirmelidir.

D. Karar Taslağının Netleştirilmesi

Moderatör, raportör ile karar taslağının aşağıdaki unsurları içermesini sağlar:

- Kararın başlığı
- Gerekçesi
- Hedeflenen değişim
- Sorumlu paydaşlar
- Gençlerin rolü
- Önerilen zamanlama

4. Kapanış ve Sunuş Hazırlığı

- Masa çıktıları, kapanış oturumunda sunulmak üzere netleştirilir.
- Sunum yapacak gençler belirlenir.
- Moderatör, gençlerin karar önerilerini **savunucu bir dille** ifade etmelerini teşvik eder.

5. Moderatörler İçin Temel İlkeler

- Yönlendirici olun, karar verici olmayın.
- Gençlerin fikirlerini sadeleştirin ama dönüştürmeyin.
- Tartışmayı "öneri" değil "karar" üretmeye odaklayın.
- Gençlerin karar alma süreçlerinde söz sahibi olduklarını sürekli hatırlatın.

6. Çalıştay Sonrası

Moderatörler:

- Masa çıktılarının yazılı hale getirilmesini takip eder,
- Gençlerin karar taslaklarının ilgili kurumlara iletilme sürecine katkı sunar,
- Gerekli durumlarda izleme ve geri bildirim toplantılarına destek olur.

Ek-3: Moderatör Listesi

- Esra KALAY
- Dr. Ayşegül ÇELİK ALABALIK
- Zerrin TOPRAK
- Zeynep ARSLAN
- Mehmet Emin ATEŞ

Ek-4: Çalıştay Program Akışı

Gelecek için DoğruSU Bu
2024-3-TR01-KA154-YOU-000290447

Çalıştay Programı Akışı

28 ARALIK 2025 PAZAR	29 ARALIK 2025 PAZARTESİ	30 ARALIK 2025 SALI
09.00-10.00: Açılış ve tanışma oyunu	09.00-09.45: Açılış ve ısınma oyunu	09.30-09.45: Açılış ve ısınma oyunu
10.00-10.15: Bir önceki eğitim programından kalanlar oturumu	09.45-10.00: Bugünün gözden geçirilmesi ve hazırlık	09.45-10.00: Bugünün gözden geçirilmesi ve hazırlık
10.15-10.30: Çalıştay programı, çalışma yapısı ve planlama	10.00-11.00: Her masanın konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemesi	10.00-11.00: Her masanın çözüm önerilerini tamamlaması ve sonuçlandırması
10.30-11.00: Ekip işi • Temel ilkeler • Beklentiler oturumu	11.00-11.20: Ara (Coffee break)	11.00-11.20: Ara (Coffee break)
11.00-11.20: Ara (Coffee break)	11.20-12.00: Her masanın konuyla ilgili nedenleri analiz etmesi	11.20-12.00: Her masanın çözüm önerilerini tamamlaması ve sonuçlandırması
11.20-11.30: Masa içi tanışma ve görev dağılımlarının yapılması	12.00-12.30: Problem çözme oturumu (Problem ağacı tekniği)	12.00-12.30: Sunum formatı ve sunum teknikleri oturumu
11.30-12.30: Her masanın temel çerçevesi çizmesi, kavramları netleştirilmesi	12.30-13.45: Öğle yemeği	12.30-13.45: Öğle yemeği
12.30-13.45: Öğle yemeği	13.45-14.00: Kaynaşma ve ısınma oyunu	13.45-14.00: Kaynaşma ve ısınma oyunu
13.45-14.00: Kaynaşma ve ısınma oyunu	14.00-15.00: Her masanın problem ağacı çözüm önerileri hazırlaması, sunması	14.00-15.00: Her masanın sunumlarını sunacak şekilde hazırlanması
14.00-15.00: Her masanın bölgesel durumu analiz etmesi ve raporlanması	15.00-15.20: Ara (Coffee break)	15.00-15.20: Ara (Coffee break)
15.00-15.20: Ara (Coffee break)	15.20-16.00: Uzmanla soru (Uzman daveti oturumu)	15.20-16.10: Her grubun sunumlarını aktarması (Her masa için 10 dk.)
15.20-15.30: Gün içinde yapılan tüm değerlendirmelerin raporlanması	16.00-16.20: Raporlama ve gün içindeki çalışmaların masa değerlendirilmesi	16.10-16.00: Soru-cevap ve geliştirme oturumu
15.30-16.00: Su kafe etkinliği, sunumların yapılması ve PADLET'e yüklenmesi	16.20-16.45: Gün sonu değerlendirilmesi (yazılı, sözlü)	16.10-16.20: Gün sonu değerlendirilmesi (yazılı, sözlü)
16.00-16.30: Gün sonu değerlendirilmesi (yazılı, sözlü)		16.20-17.00: Genel değerlendirme ve kapanış

Ek-5: Katılımcı Listesi

• Eda Nur BAKIR	• Sultan Nur İPEK	• Elif DOĞRU
• Fidan TOKUR	• Yunus Emre ASLANOĞLU	• Yusuf Aydın DOĞRU
• Özlem SÖNMEZ	• Tülin AĞRI	• Elif Nur HEZER
• Mehmet DEMİR	• Semanur DEGER	• Hilal COŞKUN
• Hülya AKKOYUN	• İrem KILIÇ	• İclal YILMAZ
• Emircan ARABOĞA	• Mohammad Reza ALİZADEH	• Hasret DİLBEROĞLU
• Berivan AKYÜZ	• Sena ÇELEBİ	• Gülistan AKÇARA
• Zilan PUŞİ	• Rojda AY	• Mehmet DELİDERE
• Elif ÖZDEMİR	• Ela CAN	• Süeda KARADENİZ
• Tulin SUNYAR		• Esra ASANA
		• Delal ARKAŞ

Ek-6: Çalıştay Rapor Formatı**Masa Başlığı:****Tarih:****Moderatör Ad-Soyadı:****Katılımcı İsimleri:**1. **Gün:****Amaç:** Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek**Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:**

(Lütfen her soru için aşağıdaki şablonu kullanın ve sayfayı istediğiniz kadar uzatın.)

Soru:**Tartışma özeti (max.5 cümle):****Tespit edilen veriler / gözlemler:****Kaynak / dayanak (varsa):**2. **Gün:****Amaç:** Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek**Tartışılan Sorunlar:**

(Lütfen her sorun için aşağıdaki şablonu kullanın ve sayfayı istediğiniz kadar uzatın.)

Belirlenen sorun:**Bu sorunun kaynağı nedir?****Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):****Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?****Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:**3. **Gün:****Amaç:** Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

(Lütfen her çözüm için aşağıdaki şablonu kullanın ve sayfayı istediğiniz kadar uzatın.)

Öneri başlığı:	
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	
Sorumlu / paydaş kurumlar:	
Gençler ne yapabilir? :	
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME (3. Gün sonunda)

1. Masada En Çok Tartışılan 3 Kavram / Sorun:
2. Katılımcıların En Çok Sahiplendiği Fikir / Talep:
3. Gençlik Bakışıyla En Acil Görülen Değişim Alanı:
4. Raporu Hazırlayan Moderatörün Notları:

Ek-7: Sunum Formatı

Gelecek için DoğruSU Bu

2024-3-TR01-KA154-YOU-000290447

TR TÜRKİYE KATILIMCI

Çalıştay Masa Adı:

Masa Katılımcıları:

1-Moderatör:
2-Katılımcı
3-Katılımcı
4-Katılımcı
5-Katılımcı
6-Katılımcı

Masa İstemi:

Grup Fotoğrafı

ÇALIŞTAY MASANIZDA
GENÇLER OLARAK BULDUĞUNUZ ORTAK ÇÖZÜMLERİ MADDELEYİN:

Not: En fazla 10 madde yazınız. Sunum yaparken bu bölümü siliniz!

ÇALIŞTAY MASANIZDA
GENÇLER OLARAK BULDUĞUNUZ TEMEL SORUNLARI MADDELEYİN:

Not: En fazla 10 madde yazınız!

**KARAR
ALICILARA
MESAJINIZ!**

Not: En fazla 5 madde yazınız. Sunum yaparken bu bölümü siliniz!

Ek-8: Birinci masaya ait detaylı çalıştay raporu

Masa Başlığı: SU OKURYAZARLIĞI VE DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARI

Tarih: 28.12.2025

Moderatör Ad-Soyadı: ESRA KALAY

Katılımcı İsimleri: Ela CAN, Elif Doğru, Yusuf Aydın Doğru, Elif Nur Hezer, Hilal Coşkun, İclal Yılmaz

1. Gün:

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	SU OKURYAZARLIĞI VE DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARI masasını neden seçtiniz?
Tartışma özeti:	Katılımcılar bu masayı, su konusunun “sıfır noktası” olması, birçok çevresel ve toplumsal konunun temelini oluşturması ve geniş bir kitleyi ilgilendirmesi nedeniyle tercih ettiklerini ifade etmiştir. Su; ekolojik, ekonomik ve eğitsel boyutlarıyla çok disiplinli bir alan olarak görülmüştür. Bazı katılımcılar, proje üretme ve geliştirme motivasyonlarının bu masada daha güçlü olduğunu belirtmiştir. Eğitim alanında öğrenmenin merkezinde yer alması da önemli bir tercih sebebi olmuştur.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	- Su, çevre sorunlarının başlangıç noktası su okuryazarlığı olarak algılanmaktadır. - Gençler suyu hem farkındalık hem de çözüm üretme alanı olarak görmektedir. - Eğitim ve proje geliştirme motivasyonu bu masada yüksektir.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı görüşleri

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	Su okuryazarlığı sizce nedir?
Tartışma özeti:	Su okuryazarlığı; suyun kaynağını, kullanım şeklini, kırılganlığını ve ekolojik denge üzerindeki etkilerini bilmek olarak tanımlanmıştır. Katılımcılar, suyun yalnızca tüketilen bir kaynak değil, çok yönlü bir ekosistem unsuru olduğunu vurgulamıştır. Bilinç geliştirmenin temelinde suyun nereden geldiğini ve neden korunması gerektiğini anlamak olduğu ifade edilmiştir.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	- Su okuryazarlığı yalnızca tasarruf değil, bütüncül farkındalık gerektirmektedir. - Ekolojik denge ve sürdürülebilirlik vurgusu öne çıkmaktadır.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı Görüşleri, Doç. Dr. Nazihan URSAVAŞ

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	“Su bol bir kaynaktır” algısı neden çok yaygın?
--------------	---

Tartışma özeti:	Bu algının temelinde su yokluğunun bireysel olarak deneyimlenmemesi yer almaktadır. İçilebilir su kaynaklarının sınırlılığı konusunda yeterli farkındalık bulunmadığı ifade edilmiştir. Yerel su kesintilerinin yaşandığı bölgelerde yaşayan bireylerin suyun değerini daha fazla kavradığı belirtilmiştir. Su tüketiminin genellikle bireyin kendi kontrolünde olmaması (faturayı ödeyen kişi dışında bilinmemesi) bilinç gelişimini zorlaştırmaktadır. Atık suların görünür bir şekilde yeniden değerlendirilmemesi de sorun olmadığı algısını güçlendirmektedir.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Bölgesel deneyimler algıyı doğrudan etkilemektedir. • Su yönetiminin bireyselleşmemesi farkındalığı azaltmaktadır. • Atık suyun görünmezliği yanlış algıyı pekiştirmektedir.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı Görüşleri

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	Su kesintisi yaşadığınız bir gün oldu mu? En çok zorlayan durum neydi?
Tartışma özeti:	Katılımcıların bir kısmı doğrudan su kesintisi deneyimi yaşadığını, bir kısmı ise dolaylı olarak yurt ve bina kaynaklı sorunlarla karşılaştığını belirtmiştir. En zorlayıcı durumların başında tuvalet ihtiyacının giderilmesi, içme suyu temini, duş alma ve çamaşır yıkama gelmektedir. Su kesintilerinin günlük yaşam konforunu ciddi şekilde etkilediği vurgulanmıştır.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Hijyen ve temel ihtiyaçlar ilk etkilenen alanlardır. • Kurumsal ve toplu yaşam alanlarında sorun daha belirgindir.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı deneyimleri

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	Su alışkanlıklarında gençler mi yoksa yetişkinler mi daha tasarruflu?
Tartışma özeti:	Katılımcılar bu konuda net bir yaş ayrımı yapılamayacağını ifade etmiştir. Yetişkinlerin ekonomik sorumluluk ve geçmişte yaşanan yokluk deneyimleri nedeniyle daha tasarruflu olabildiği belirtilmiştir. Gençlerde ise bilinç düzeyinin belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Genel olarak tasarruf davranışının yaştan ziyade farkındalıkla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Ekonomik sorumluluk tasarrufu artırmaktadır. • Bilinç düzeyi yaşın önüne geçmektedir.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı Görüşleri

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	Kendi yaşam alanlarımızda suyla ilgili hangi somut adımları atabiliriz?
Tartışma özeti:	Suyun ısınmasını beklerken akan suyun biriktirilmesi, gereksiz tüketimin azaltılması ve bireysel tasarruf alışkanlıklarının geliştirilmesi önerilmiştir. Su otomatları, su kredileri ve su karneleri gibi yenilikçi uygulamalar gündeme gelmiştir. Az su kullanan bireylere fatura indirimi, fazla kullanımda yaptırım uygulanması önerilmiştir. Üniversitelerde yağmur suyu hasadı projeleri ve binalarda tasarruflu ekipmanların (Sensörlü musluklar, musluklara perlatör takılması...) zorunlu hale getirilmesi ortak görüş olarak ifade edilmiştir.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Teşvik ve yaptırım birlikte düşünülmektedir. • Üniversiteler pilot alan olarak görülmektedir. • Bireysel ve yapısal çözümler birlikte ele alınmaktadır.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı Görüşleri

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	Bir kişinin su tasarrufu ya da israfını en çok ne tetikler?
Tartışma özeti:	Su tasarrufunu en çok ekonomik faktörlerin etkilediği, fatura bedelleri ve maddi geri dönüşlerin davranış değişikliğinde belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Su israfını ise bilinç düzeyi ve farkındalık tetiklediği konusunda ortak görüş bildirmiştir.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	- Su tasarrufu davranışında en güçlü motivasyonun ekonomik faktörler olduğu görülmüştür. - Fatura bedelleri ve maddi teşviklerin, bireylerin su kullanım alışkanlıklarını doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. - Su israfının artmasında bilinç ve farkındalık eksikliğinin belirleyici olduğu ifade edilmiştir. - Ekonomik yaptırımlar tasarrufu artırırken, eğitim ve farkındalık çalışmaları israfın azaltılmasında kritik rol oynamaktadır.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı görüşleri

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Soru:	Su israfı en çok hangi alanlarda görülmektedir?
Tartışma özeti:	Katılımcılar, su israfının en yoğun olduğu alanların hem endüstriyel sektörlerde hem de günlük yaşam pratiklerinde görüldüğünü ifade etmiştir. Tekstil, otomotiv, tarım, gıda ve teknoloji gibi sektörler yüksek su tüketimiyle öne çıkmaktadır. Günlük yaşamda ise temizlik ve hijyen faaliyetleri (duş, diş fırçalama, çamaşır ve bulaşık yıkama) önemli bir israf alanı olarak değerlendirilmiştir. Yerel ölçekte oto yıkamacılar ve bilinçsiz tarımsal sulama uygulamaları dikkat çekmektedir. Altyapı kaynaklı kaçaklar ve kayıplar da su israfını artıran önemli bir unsur olarak vurgulanmıştır.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	- Endüstriyel üretim süreçleri yüksek miktarda su tüketmektedir. - Günlük bireysel alışkanlıklar israfın yaygınlaşmasına neden olmaktadır. - Yerel düzeyde ticari işletmeler ve tarımsal faaliyetler riskli alanlar olarak öne çıkmaktadır. - Altyapı yetersizlikleri ve kaçaklar önemli su kayıplarına yol açmaktadır.
Kaynak / dayanak:	Katılımcı görüşleri ve DİSKİ

2. Gün

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Kayıp ve Kaçak Su Kullanımı
Bu sorunun kaynağı nedir?	Gençler, kayıp ve kaçak su kullanımının temelinde denetim eksikliği, yaptırımların caydırıcı olmaması ve ekonomik eşitsizliklerin yer aldığını ifade etmiştir. Denetimlerin çoğunlukla ihbar odaklı yürütülmesi, periyodik ve sistematik kontrollerin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Yüksek su fatura bedelleri, özellikle düşük gelirli hanelerde kaçak kullanımı tetiklemektedir. Altyapı açıkları ve şebeke kayıplarının yeterince izlenememesi de sorunun görünürlüğünü azaltmaktadır.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Katılımcılar, yaşadıkları binalarda bahçe sulamalarının ve oto yıkama faaliyetlerinin site depolarından karşılandığını, bunun da su kesintilerine yol açtığını aktarmıştır. Zabıta tarafından yapılan uyarıların çoğu zaman cezai yaptırıma dönüşmediği, bu nedenle kaçak kullanımın devam ettiği örneklerle paylaşılmıştır. Bazı bölgelerde kaçak kullanıma ilişkin uyarı yazıları yayınlanmasına rağmen somut yaptırımların uygulanmadığı ifade edilmiştir.

Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, kaçak su kullanımının doğrudan etkili olmadıklarını, sonuçlarından etkilenen taraf olduklarını belirtmiştir. Yurtlar, apartmanlar ve ortak yaşam alanlarında yaşanan su kesintileri gençlerin günlük yaşamını ve hijyen koşullarını olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda gençler, denetim ve farkındalık mekanizmalarının güçlendirilmesi konusunda çözüm üretmeye istekli olduklarını ifade etmiştir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Katılımcılar arasında, fatura bedellerinin düşürülmesinin su kullanımını azaltıp azaltmayacağı konusunda görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Bazı gençler fiyat düşüşlerinin tüketimi artırabileceğini savunurken, diğerleri sosyal destek mekanizmalarının kaçak su kullanımını azaltabileceğini ifade etmiştir. Ancak tüm katılımcılar, denetimlerin artırılması ve yaptırımların caydırıcı hâle getirilmesi gerektiği konusunda ortaklaşmıştır.

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Park ve bahçe sulamalarında içme suyunun kullanılması: Diyarbakır özelinde iklim koşulları nedeniyle yüksek su tüketimine ve içme suyu kaynakları üzerinde ilave baskı oluşması
Bu sorunun kaynağı nedir?	Gençler, yeşil alan sulamalarında alternatif su kaynaklarının (gri su, yağmur suyu) yeterince yaygın olmamasını temel neden olarak belirtmiştir. Belediyeler tarafından uyarılar yapılmasına rağmen, sulamanın hangi kaynaktan sağlandığına ilişkin şeffaf bir bilgilendirme bulunmadığı ifade edilmiştir. Peyzaj planlamalarında az su isteyen bitkilerin yeterince tercih edilmemesi ve sulama saatlerinin akşam saatlerinde yapılmaması da sorunu derinleştirmektedir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Diyarbakır'da park, bahçe ve site alanlarının büyük kısmında sulamanın içme suyu ile yapıldığı, bu durumun yaz aylarında su tüketimini ciddi biçimde artırdığı paylaşılmıştır.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, kamusal alanlarda kullanılan içme suyunun dolaylı olarak hanelerdeki su kesintilerini ve fatura bedellerini etkilediğini belirtmiştir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Tesvik mekanizmalarının (vergi indirim, fatura indirim) yeterli olup olmayacağı konusunda görüş ayrılığı yaşanmış; ancak alternatif su kullanımının zorunlu hâle getirilmesi gerektiği konusunda ortaklaşmıştır.

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Su kaynaklarını dolaylı olarak kirleten atıklar için yeterli ve erişilebilir toplama sistemlerinin bulunmaması.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Atık pil, atık yağ gibi maddelerin suya verdiği zarar konusunda bilginin sınırlı olduğu, mevcut atık kutularının sayıca ve erişim açısından yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Tesvik ve yaptırım mekanizmalarının eksikliği sorunu derinleştirmektedir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Katılımcılar, çevrede atık kutularına ulaşımın zor olduğunu ve bu nedenle birçok atığın bilinçli olursa bile atık kutuların yetersizliğinden mecburen çöplere atıldığına, bilinç eksikliğinden ötürü yanlış kullanımlara da zaman zaman şahit olduklarını belirtmiştir.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Eğitim alanlarında, yurtlarda ve sosyal yaşamın geçtiği mekânlarda geri dönüştürülebilir ve tehlikeli atıklar için uygun sistemler bulunmadığında, gençler bildikleri doğru davranışları hayata geçirmekte zorlandıklarını ifade etmektedir. Bilinçli hareket etmek isteseler bile, altyapı ve erişim eksikliği nedeniyle bireysel çabalarının karşılık bulmadığını düşünmektedirler. Bu durum, zamanla gençlerin çevresel sorumluluk alma motivasyonunu düşürmekte ve kalıcı davranış değişikliğinin önünde bir engel oluşturmaktadır.

Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Gençlerin çoğu, bilinçli olan sınırlı sayıdaki bireyin mevcut atık kutularını kullandığını; toplum genelinde ise bu davranışın yaygınlaşmadığını ifade etmiştir. Eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmadan yalnızca atık kutusu sayısının artırılmasının yeterli olmayacağı vurgulanmıştır. Tartışmada bazı katılımcılar altyapının güçlendirilmesini öncelikli görürken, bazıları sorunun temelinde bilinç ve farkındalık eksikliğinin yer aldığını savunmuştur.
---	--

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Tasarruf davranışlarının cimrilik olarak algılanması ve bu nedenle yaygınlaşmaması.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Gençler, su tasarrufunun sosyal olarak yanlış algılandığını ve su krizinin ciddiyetinin yeterince kavranmadığını belirtmiştir. “Bir kişiden ne değişir?” düşüncesi yaygın bir engel olarak öne çıkmıştır.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Günlük yaşamda tasarruf yapan bireylerin olumsuz algılanması nedeniyle bu davranışların gizlenmesi veya terk edilmesi örnek olarak paylaşılmıştır. Örneğin yarım kalmış su şişelerini ya da yemeklerini restorandan çıkarken yanlarına almaları.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Cimri olarak algılanmaktan çekinip utanmaları ve bazen de toplumsal dışlanmaktan kaçınma amacıyla davranış bırakma durumu.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Tasarrufun bireysel mi yoksa toplumsal bir sorumluluk mu olduğu konusunda farklı bakış açıları dile getirilmiştir.

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Dicle Nehri ve mevsimsel yağışlar nedeniyle suyun bol olduğu yönünde yanlış bir algının oluşması
Bu sorunun kaynağı nedir?	Gençler, nehir suyunun ve yağmur sularının doğrudan içme suyu olarak kullanılmadığının yeterince bilinmediğini belirtmiştir. Su arıtma sürecinin görünmez olması da bu algıyı güçlendirmektedir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Diyarbakır’da nehrin sürekli akıyor olmasının ve şehrin yağış almasının su kıtlığı yaşanmayacağı düşüncesini yaygınlaştırdığı ifade edilmiştir.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, doğru bilginin paylaşılması hâlinde bu algının değişebileceğini ve eğitim çalışmalarının kritik olduğunu vurgulamıştır.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Bazı katılımcılar deneyimlemenin önemli olduğunu savunurken, bazıları bilgilendirmenin yeterli olacağını belirtmiştir.

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Şehir planlamasının altyapı planlaması tamamlanmadan yapılması nedeniyle su kayıplarının artması.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Altyapı hatlarının eski olması, plansız müdahaleler, bakım eksiklikleri ve ekonomi temel nedenler olarak belirtilmiştir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Boru patlakları ve tamir süreçlerinde uzun süre suyun boşa akması örnek olarak paylaşılmıştır.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, altyapı sorunlarının günlük yaşamda su kesintileri ve düzensiz su temini olarak karşlarına çıktığını ifade etmiştir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Sorunun teknik mi yoksa yönetsel mi olduğu konusunda farklı görüşler dile getirilmiştir.

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

Belirlenen sorun:	Yoğun nüfuslu bölgelerde altyapı yetersizliği nedeniyle su basıncının düşmesi.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Gençler, altyapı kapasitesinin nüfus artışına paralel güçlendirilmemesini temel neden olarak göstermiştir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Bazı mahallelerde üst katlara su çıkmaması ve düzensiz dağıtım örnekleri paylaşılmıştır.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, eşit su dağılımı sağlamadığında temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını belirtmiştir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Nüfusun dağıtılması mı yoksa altyapının güçlendirilmesi mi gerektiği konusunda görüş ayrılığı yaşanmış; altyapı yatırımlarının öncelikli olması gerektiği görüşü öne çıkmıştır.

3. gün

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı:	1-Akıllı Sayaç ve Teknolojik Kaçak Tespit Sistemleri: Altyapı Kaynaklı Su Kayıplarının Azaltılması
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gençler, su kayıplarını azaltmak için altyapının tamamen yenilenmesi yerine teknolojik çözümlerin tercih edilmesini önermiştir. Yapay zekâ destekli akıllı sayaçlar ve nokta atışı kaçak tespit sistemleri sayesinde maliyetlerin düşürülebileceği ifade edilmiştir. Bu yaklaşımın hem çevresel hem ekonomik açıdan daha sürdürülebilir olduğu belirtilmiştir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Zor
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Su İdareleri (DİSKİ...), Belediyeler, Teknoloji Firmaları
Gençler ne yapabilir?:	Teknoloji odaklı (yapay zeka destekli uygulamalar) projelerde yer alabilir, farkındalık oluşturabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Kayıp-kaçak oranları, arıza sayıları

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı:	2-Yağmur Suyu Hasadı ve Gri Su Sistemlerinin Yaygınlaştırılması: Alternatif Su Kaynaklarının Kullanımının Teşvik Edilmesi
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gençler, yağmur suyu hasadı ve gri su sistemlerinin yaygınlaşmasının altyapı eksiklikleri nedeniyle sınırlı kaldığını ifade etmiştir. Bu sistemlerin teşvik edilmesi için destek programları ve zorunlu standartlar geliştirilmelidir. İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Müteahhitler Birliği gibi kurumlarla iş birlikleri önerilmektedir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta-zor
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Belediyeler, Meslek Odaları, Müteahhitler, DİSKİ, Bakanlıklar
Gençler ne yapabilir?:	Pilot projelerde yer alabilir, iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Kurulan sistem sayısı, tasarruf edilen su miktarı

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı:	3-Atık Toplama Altyapısının Güçlendirilmesi: Geri Dönüşüm ve Atık Yağ Kutularının Yaygınlaştırılması
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gençler, geri dönüşüm kutuları ve atık yağ toplama altyapısının il ve ilçe ölçeğinde ciddi biçimde yetersiz olduğunu belirtmiştir. Her mahallede, mümkünse her sokakta atık toplama kutularının yer alması önerilmektedir. Bu eksikliğin çevre kirliliğini ve su kaynakları üzerindeki baskıyı artırdığı vurgulanmıştır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Kolay
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Belediyeler, Kaymakamlıklar, Valilikler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
Gençler ne yapabilir? :	Talep oluşturabilir, farkındalık çalışmaları yürütebilir ve doğru kullanım konusunda bilgilendirme yapabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Kutu sayısı, toplanan atık miktarı takibi

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı:	4- Su Tasarrufunun Teşvik Edilmesi ve İsrafin Caydırılması: Ekonomik Teşvik ve Yaptırım Mekanizmalarının Güçlendirilmesi
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gençler, su tasarrufunun teşvik edilmesi ve israfın caydırılması için ekonomik araçların etkili olduğunu belirtmiştir. Ödüllendirme sistemleri, fatura indirimleri ve puan uygulamaları önerilmektedir. Aynı zamanda aşırı tüketimin yaptırımlarla sınırlandırılması gerektiği vurgulanmıştır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Belediyeler, DİSKİ, Tarım ve Orman Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı
Gençler ne yapabilir?:	Tasarruf kampanyalarına katılabilir, iyi örnekleri görünür kılabirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Tüketim verileri, fatura ortalamaları

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı:	4 ve 5-Okullarda, Gençlik Merkezlerinde ve Gençlik Kamplarında Su Okuryazarlığı Eğitimlerinin Yaygınlaştırılması: Uygulamalı Su Okuryazarlığı Eğitim Programları
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gençler, su bilinci oluşturma yolunda yapılan eğitimlerin hem sayıca hem de içerik bakımından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Okullarda, gençlik merkezlerinde ve gençlik kamplarında teorik bilginin yanı sıra uygulamalı eğitimlerin yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu eğitimlerde suyun kaynağı, kullanım süreci, israf ve tasarrufun sonuçları somut örneklerle anlatılmalıdır. Eğitimlerin sürekliliği, davranış değişikliği açısından kritik görülmektedir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Kolay

Sorumlu / paydaş kurumlar:	Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler, Üniversiteler, STK'lar
Gençler ne yapabilir? :	Eğitim içeriklerinin hazırlanmasına katkı sunabilir, akran eğitimleri ve gönüllü atölyeler düzenleyebilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Eğitim öncesi–sonrası farkındalık anketleri, ön test-son test, katılım sayıları
Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek	
Her çözüm önerisi için:	
Öneri başlığı:	6 ve 7- Su Politikalarında Genç Katılımının Artırılması: Gençlerin Su Politikaları ve Yerel Karar Alma Süreçlerine Dahil Edilmesi
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gençler, su politikaları ve yerel karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmediklerini ifade etmiştir. Gençlik meclisleri, danışma kurulları ve tematik çalıştaylar aracılığıyla karar süreçlerine aktif katılım sağlanmalıdır. Bu mekanizmalar, gençlerin sahadan gelen gözlem ve önerilerini karar alıcılara doğrudan iletebilmesini mümkün kılacaktır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Belediyeler, DİSKİ, İl Özel İdareleri, Gençlik Meclisleri, STK'lar
Gençler ne yapabilir? :	Yerel platformlara katılabilir, öneri metinleri hazırlayabilir ve izleme süreçlerine dahil olabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Gençlerin katıldığı toplantı sayısı, alınan karar sayısı

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME (3. Gün sonunda)

Masada En Çok Tartışılan 3 Kavram / Sorun:

1. **Suya dair yanlış bolluk algısı ve düşük farkındalık düzeyi**
(Dicle Nehri, yağışlar ve kesintisiz erişim nedeniyle suyun sınırsız sanılması)
2. **Kayıp-kaçak su kullanımı ve altyapı kaynaklı israf**
(Denetim eksikliği, yaptırımların caydırıcı olmaması, eski altyapılar)
3. **Davranış değişikliğini engelleyen yapısal ve toplumsal bariyerler**
(Tasarrufun cimrilik olarak algılanması, altyapı ve erişim eksiklikleri)

Katılımcıların En Çok Sahiplendiği Fikir / Talep:

Gençler, **su tasarrufunun yalnızca bireysel bilinçle değil; adil, şeffaf ve teşvik edici kamu politikalarıyla mümkün olabileceği** konusunda güçlü bir ortaklaşma sağlamıştır. Özellikle;

- Tasarrufu ödüllendiren,
- İsrafı caydıran,
- Alternatif su kaynaklarını (yağmur suyu, gri su) zorunlu ve erişilebilir kılan politikaların hayata geçirilmesi en çok sahiplenilen talepler arasında yer almıştır.

Gençlik Bakışıyla En Acil Görülen Değişim Alanı:

Gençlere göre en acil değişim alanı, **su yönetiminde farkındalık–altyapı–katılım üçlüsünün birlikte ele alınmasıdır.**

Yalnızca eğitim ya da yalnızca teknik yatırımların yeterli olmayacağı;

- Eğitimlerin uygulamalı ve sürekli olması,
- Altyapının adil ve erişilebilir hâle getirilmesi,
- Gençlerin karar alma süreçlerine doğrudan dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Raporu Hazırlayan Moderatörün Notları:

Bu masa kapsamında yürütülen üç günlük tartışmalar, su meselesinin yalnızca çevresel bir konu değil; **iklim krizi, sosyal adalet, ekonomi, karar alma süreçleri ve katılımcı demokrasiyle doğrudan ilişkili çok boyutlu bir mesele** olduğunu net biçimde ortaya koymuştur. Genç katılımcılar, suyun günlük yaşamda hâlâ “bol ve erişilebilir” bir kaynak olarak algılanmasının; bilimsel veriler, iklim projeksiyonları ve sahadaki gerçekliklerle ciddi bir çelişki içinde olduğunu güçlü biçimde dile getirmiştir. Özellikle nehir varlığı ve mevsimsel yağışların yarattığı yanıltıcı bolluk algısının, suyun içilebilir hâle gelme sürecini ve kırılganlığını görünmez kıldığı vurgulanmıştır.

Çalıştay süresince öne çıkan temel bulgulardan biri, **su okuryazarlığının yalnızca bireysel farkındalıkla sınırlı kalamayacağı**; karar alma süreçlerine, altyapı yatırımlarına ve kamu politikalarına doğrudan yansımaları gereken **yapısal bir mesele** olduğudur. Gençler, tasarruf davranışlarının toplumsal olarak cimrilik gibi olumsuz kavramlarla ilişkilendirilmesinin davranış değişikliğinin önündeki en güçlü kültürel engellerden biri olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın teşvik, ödül, şeffaf

denetim ve adil yaptırımlarla desteklenen politikaların, su kullanım alışkanlıklarında gerçek ve kalıcı bir dönüşüm yaratabileceği konusunda geniş bir mutabakat sağlanmıştır.

Bu masa çalışmaları aynı zamanda, **gençlerin su meselesine yalnızca çevresel bir sorun olarak değil; sosyal adalet, ekonomik eşitsizlikler ve kararların nasıl alındığıyla doğrudan bağlantılı bir alan olarak yaklaştığını** göstermiştir. Gençler, sorunların farkında olduklarını; ancak çoğu zaman bireysel çabalarının yapısal engellere, altyapı eksikliklerine ve kapsayıcı olmayan karar alma süreçlerine takıldığını ifade etmiştir. Buna rağmen çözüm üretme isteği, somut politika önerileri geliştirme kapasitesi ve kolektif hareket etme iradesi masada dikkat çekici biçimde ortaya çıkmıştır. Bu durum, gençlerin su politikalarında yalnızca "farkındalık hedefi" değil, **aktif ve söz sahibi paydaşlar** olarak görülmesi gerektiğini güçlü biçimde teyit etmektedir.

Bu masa çalışmaları, COP31 gündemiyle örtüşen biçimde, **su-iklim ilişkisini uyum ve dirençlilik perspektifinden** ele almıştır. İklim değişikliğinin yağış rejimleri üzerindeki etkisi, artan buharlaşma, yer altı suyu beslenmesindeki azalma ve tarımsal su baskısı; gençler tarafından yalnızca teknik bir sorun olarak değil, **geleceğe dair bir adalet meselesi** olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda suyun korunması, iklim eyleminin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmış; yerel ölçekte alınmayan her önlemin küresel iklim hedeflerini zayıflattığına dikkat çekilmiştir.

Masada geliştirilen politika önerileri, gençlerin su yönetiminde pasif bir hedef grup değil; **bilgi üreten, çözüm geliştiren ve sorumluluk almaya hazır aktif aktörler** olduğunu açıkça göstermektedir. Gençlerin su politikalarına anlamlı ve sürekli katılımının sağlanması, bu raporda yer alan önerilerin yalnızca uygulanabilirliğini değil, toplumsal sahiplenmesini de güçlendirecektir. Bu çalışma, AB'nin katılımcı demokrasi, gençlik katılımı ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu olarak; **yerelden küresele uzanan su politikalarının gençlerin sesiyle yeniden düşünülmesi gerektiğini** ortaya koymaktadır.

Moderatörlük sürecinde gözlemlenen en güçlü unsur, gençlerin suyu teknik bir kaynak olmanın ötesinde; **iklim krizinin merkezinde yer alan, korunması gereken ortak bir kamusal değer** olarak ele almasıdır. COP31'e giden süreçte bu perspektifin güçlendirilmesi, suyun iklim müzakerelerinde hak ettiği ağırlığı kazanması açısından kritik önemdedir. Bu rapor, gençlerin iklim müzakerelerinde pasif izleyiciler değil; **çözüm üreten, politika geliştiren ve sorumluluk almaya hazır aktörler** olarak sürece dâhil edilmesi gerektiğine dair güçlü bir çağrı niteliği taşımaktadır. Gençler SUyun bir miras değil emanet olduğunun farkında!

Ek-9: İkinci masaya ait detaylı çalıştay raporu

Masa Başlığı: Evsel Atık Su Yönetimi ve Yerel Çözüm Modelleri

Tarih: 28.12.2025

Moderatör Ad-Soyadı: Ayşegül ÇELİK ALABALIK

Katılımcı İsimleri: Hasret Dilberoğlu, Gülistan Akçara, Mehmet Delidere, Süeda Karadeniz, Esra Asana, Delal Arkaş

1.Gün:

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Evsel atık nedir?

Kirlilik deyince aklımıza ne geliyor?

Yerelde (Diyarbakır'da) en çok karşılaşılan evsel atık problemi nedir?

Tespit edilen bu sorunların aktörleri kimlerdir?

Tespit edilen sorunların çözüm basamağında uygulanabilecek tedbirler, iyileştirmeler nelerdir?

Bu çözümlerin uygulanabilirliğini nasıl kontrol edebiliriz?

Soru:	1-Atık su en çok nerede sorun yaratıyor? 2-Kanalizasyon altyapısı yeterli mi? 3-Halkın Farkındalık seviyesi nasıl? Sorunları görebiliyorlar mı? 4-Belediyeler tarafından denetim var mı, hissediliyor mu? 5-En belirgin bölgesel sorun nedir? 6-En çok kimleri etkiliyor?
Tartışma özeti (max.5 cümle):	1. Atık sular en çok akarsuları etkiliyor, yer altı sularına karışıyor. Bu sular için filtreler kullanılmıyor. Maraş'ta arıtma tesisleri var. Yaygınlaştırılabilir. Belediyelerin stratejik planlarına su tedbirleri katı bir şekilde eklenme zorunluluğu getirilebilir. Kanalizasyon alanında dünyadaki iyi örnekler araştırılıp uygulanmalı. Maraş'taki arıtma tesisleri Diyarbakır ilinde de yaygınlaştırılmalı. 2. Halkın su tüketimi evsel atık konusunda farkındalığını arttırmak için yerel broşürler, kısa filmler hazırlanmalı. Sorunlar bize dokunmasa da sorundur ve halkta empati uyandırılmalı. 3. Akarsuların etrafında yer alan ve atıklarını akarsulara bırakan işletmelere çok ağır cezalar verilmeli. Bu bölgelerde düzenli su kirliliği ölçümü yapılarak yılın hangi zamanlarında kirliliğin arttığı tespit edilip müdahale edilmeli. Evsel atıkların kanalizasyona ve hatta kanalizasyonların akarsulara karıştığı yerlerde ev ve işletmelerde özel filtreler kullanılmalı. Filtre kullanmayanlara yaptırımlar uygulanmalı. 4. Yerel halkın temizlik alışkanlıkları, su kullanım kültürü, farkındalık eksikliği, tasarruf bilincinin olmaması kirliliği artırıyor. Bu durum en çok genç nüfusu etkiliyor. Ekosistemi bozuyor ve tarım ürün çeşitliliğini, verimliliğini etkiliyor. 5. Suyun arıtılması ile elde edilen gri suların geri kullanımının ne gibi sorunlar oluşturacağını bilemiyoruz. Uzun vadede sorun yaratabilir. Daha geniş perspektifte bu suların analizi ve olası negatif etkileri araştırılmalı. Bu sularda canlıların yaşamını tehdit eden ne gibi unsurlar arıtılmadan kalıyor?

Tespit edilen veriler / gözlemler:	1. Atık sular en çok akarsuları etkilemektedir. Arıtlımadır veya yetersiz arıtılarak alıcı ortama verilen evsel atık sular, akarsularda organik kirlilik, besin tuzu artışı ve oksijen azalmasına neden olarak ekosistemi bozmaktadır. Bu durum sucul canlıların yaşam alanlarını daraltmakta ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir [1], [2]. 2. Kanalizasyon altyapısı yetersizdir. Türkiye genelinde ve özellikle hızla büyüyen kentlerde kanalizasyon sistemleri nüfus artışıyla paralel gelişememekte, birleşik sistemler taşkın ve doğrudan deşarj riskini artırmaktadır. Diyarbakır'da da altyapı kapasitesi ve kapsama alanı sorunları bulunmaktadır [3], [4]. 3. Halkın su tüketimi ve evsel atık konusundaki farkındalığı düşüktür. Toplumun büyük bir kısmı su kirliliği ve evsel atıkların çevresel etkilerini, ancak doğrudan kendi yaşam alanlarını etkilediğinde fark edebilmektedir. Bu durum empati eksikliği ve çevresel sorumluluk bilincinin zayıf olmasıyla ilişkilidir [5], [6]. 4. Belediyelerin denetim ve yaptırım mekanizmaları yetersizdir. Kaçak deşarjlar, nehir ve yüzey sularına atık bırakan işletmeler yeterince denetlenememekte; su kirliliği ölçümleri düzenli ve şeffaf biçimde yapılmamaktadır. Mevcut cezai yaptırımların caydırıcılığı sınırlı kalmakta ve uygulamada süreklilik sağlanamamaktadır [7], [8]. 5. En belirgin sorun, yerel halkın temizlik alışkanlıkları ve su kullanım kültüründeki eksiklikler. Tasarruf bilincinin yetersizliği ve yanlış kullanım alışkanlıkları, Dicle Nehri'nde gözle görülür kirliliğe yol açmaktadır. Nehir rengindeki değişim ve ekolojik bozulma, nehrin doğal statüsünü ve ekosistem hizmetlerini tehlikeye sokmaktadır [3], [9]. 6. Bu durum genç nüfusu, ekosistemi ve tarımı doğrudan etkilemektedir. Su kirliliği; tarımsal sulamada kalite düşüşüne, ürün çeşitliliği ve verim kaybına neden olmakta; kentsel estetiği, silüeti ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Özellikle genç nüfus için sağlıklı çevrede yaşama hakkı zedelenmektedir [2], [10]. 7. Gri suların geri kazanımı yeterince sağlanmamaktadır. Gri suyun yeniden kullanımına yönelik uygulamalar ve yerel politikalar sınırlıdır. Gerekli teknik standartlar, izleme ve denetim mekanizmaları netleşmediği için uzun vadede çevresel ve sağlık riskleri oluşabileceğine dair belirsizlikler bulunmaktadır [11], [12].
Kaynak / dayanak (varsa):	[1] Metcalf & Eddy (2014). Wastewater Engineering: Treatment and Resource Recovery. McGraw-Hill. [2] World Health Organization (WHO) (2017). Water quality and health – Review of turbidity and pathogens. [3] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu. [4] OECD (2015). Water and Cities: Ensuring Sustainable Futures. [5] European Environment Agency (EEA) (2018). Public awareness and water consumption behaviour. [6] UNESCO (2021). The United Nations World Water Development Report. [7] Resmî Gazete. Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği. [8] 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili idari yaptırımlar. [9] Dicle Üniversitesi Çevre Araştırmaları (çeşitli rapor ve saha gözlemleri). [10] FAO (2018). Water pollution and agriculture. [11] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. Yerinde İçilemez Su Sistemleri (Gri Su ve Yağmur Suyu) Kılavuzu. [12] World Bank (2020). Water reuse and circular economy in urban water management.

2.GÜN

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunların belirlenmesi ve problem ağacının hazırlanması

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Ana Problem: Diyarbakır'da evsel atık suların yeterli ve sürdürülebilir biçimde yönetilememesi

Alt Problemler: 1. Altyapı yetersizliği 2. Bütüncül planlama eksikliği 3. Denetim ve izleme eksikliği 4. Toplumsal farkındalık eksikliği 5. Yasal ve teknik belirsizlikler

Soru:	1. Toplama, arıtma ve yeniden kullanım süreçlerinde yaşanan yapısal sorunlar nelerdir? 2. Kanalizasyon sistemlerinin yeterli midir ve nüfus artışına uyumlu mudur? 3. Atık su yönetiminin entegrasyonu nasıl yapılmaktadır? Arıtma sistemleri yeterli midir? 4. Çevresel izlaeme mekanizmaları nelerdir? 5. Halkın çevresel ve sağlık etkileri konusunda yeterince bilinç ve farkındalığı ne boyuttadır? 6. Gri su ve yağmur suyu kullanımına dair mevzuatta eksiklikler nelerdir?
Tartışma özeti (max.5 cümle) :	Diyarbakır'da evsel atık su toplama ve arıtma altyapısı kısmen gelişmiş olsa da özellikle nüfus artışı ve kent genişlemesiyle mevcut sistemlerin kapasite ve kapsama alanı baskı altında kalmaktadır. Merkezi ileri biyolojik arıtma tesisinin yanı sıra ilçelerde yeni ve küçük ölçekli arıtma tesisleri işletilmekte; bunların entegrasyonu ve ölçek uyumu yönetsel bir zorluk oluşturmaktadır. Çevresel izleme yalnızca büyük tesislerde online yapılmakta olup kırsal ve küçük yerleşimlerde izleme mekanizması homojen değildir. Toplumsal farkındalık ve gri su/yerel yeniden kullanım konusunda resmi yerel çalışmalar ve mevzuat uygulamaları halen sınırlıdır. Bu yapısal ve yönetsel eksiklikler, sürdürülebilir evsel atık su yönetimini zorlaştırmaktadır.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	1. Diyarbakır merkezde ileri biyolojik arıtma tesisi var, ancak nüfusun ~20%'si kanalizasyon hizmetine henüz ulaşmamaktadır. İlçe ve kırsal alanlarda atık su tesisleri sıklıkla küçük ölçekli ve yetersiz kapasitelidir. 2. Kanalizasyon şebekesi hizmeti verilen nüfus oranı %80 civarındadır, nüfus artış hızı ve şehir genişlemesiyle mevcut altyapı kapasite sınırlarına yaklaşmaktadır. Kanalizasyon & Arıtma Altyapısı: ~2.529 km kanalizasyon hattı var; atık su arıtma hizmeti nüfusun yaklaşık 1.390.533'üne ulaşıyor (%80 civarı). [1] 3. Diyarbakır İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi kapasitesi ~1.245.000 kişiye hizmet verecek düzeydedir; bazı ilçelerde arıtma tesisleri yeni ve küçük ölçekli sistemlerdir. Entegre atık su stratejisi bölgesel ölçekte henüz tam standardize değildir. İleri Arıtma Tesisi: Diyarbakır merkezde İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi faal, tasarım kapasitesi 1.245.000 kişi. [2] 4. 5000 m³/gün ve üzeri tesislerde online izlemesi zorunlu SAİS sistemi mevcuttur, ancak tüm sistemlerde kapsamlı izleme eş zamanlı yürütülmemektedir. Çevresel İzleme: Sürekli Atıksu İzleme Sistemi (SAİS) ile büyük arıtma tesislerinin çıkış suları ölçümleniyor. [1] 5. Resmî ölçekli ölçüm yok; genel eğitim ve farkındalık kampanyaları sınırlı. Toplumsal farkındalık artırma faaliyetleri ihtiyacı vardır. 6. Yasal mevzuatta gri suyun yeniden kullanımı konusunda ulusal standartlar yer alsa da uygulamada teşvik ve yerel düzenlemeler yetersizdir; yağmur suyu ayrıştırma altyapısı yaygın değildir. İlçe Tesisleri: Eğil, Hani ve Bismil gibi ilçelerde küçük ölçekli biyolojik arıtma tesisleri bulunuyor ancak kapasite sınırlı. [3] Altyapı Geliştirme: Yağmur suyu ve sel riskini azaltmaya yönelik altyapı projeleri sürdürülüyor. [3]
Kaynak / dayanak (varsa):	1. Diyarbakır İli 2024 Çevre Durum Raporu – Kanalizasyon ve arıtma hizmetleri verileri. Web Dosya 2. DİSKİ Atıksu Arıtma Tesisleri – Merkezi arıtma kapasite ve yapısı. DİSKİ 3. DİSKİ Haberleri & Projeler – Altyapı geliştirme faaliyetleri. DİSKİ 4. Ulusal Su ve Atıksu Yönetimi Verileri – Türkiye genelinde sistemlerin durumu ve mevzuat.

3.Gün:

Amaç: Gençlerin öneri, eylem ve fikirlerinin, kampanyalarının yazıya dökülmesi ve çözüm ağacının hazırlanması

Tartışılan Temel Başlık: Eysel atık sular sürdürülebilir ve etkin biçimde yönetiliyor mu?
Bütüncül atık kavramı, Toplumsal farkındalık, Denetim ve İzleme Mekanizmaları

Sorular:	1. Atık su altyapısı nasıl güçlendirilebilir? 2. Bütüncül atık su yönetimi planlaması nasıl yapılır? 3. Denetim ve izleme Toplumsal farkındalığın artırılması için neler yapılabilir? 4. Gri su ve yağmur suyu kullanımı nasıl teşvik edilebilir?
Tartışma özeti (max.5 cümle):	Eysel atık su yönetiminde temel sorunlar altyapı yetersizliği, bütüncül planlama eksikliği, zayıf denetim mekanizmaları ve yasal belirsizliklerdir. Ayrık kanalizasyon sistemine geçiş ve eski altyapının CIPP gibi yenilikçi yöntemlerle yenilenmesi önemli bir fırsat sunmaktadır. Gri suyun yerinde yeniden kullanımı ve yerel arıtma çözümleri henüz yeterince yaygın değildir. Denetim ve izleme süreçlerinin dijitalleşmesi ve yaptırımların güçlendirilmesi gerekmektedir. Gençlerin bilinçlendirme, izleme ve savunuculuk rolleri çözümün önemli bir parçasıdır.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	Eysel atık suların bir kısmı yağmur suyu ile toplanmakta, bu durum taşkın ve kirlilik riskini artırmaktadır. Birleşik kanalizasyon sistemlerinde evsel atık sular ile yağmur sularının aynı hatlarda taşınması, özellikle yoğun yağış dönemlerinde sistem kapasitesinin aşılmasına neden olmaktadır. Bu durum kanalizasyon taşkınlarına, arıtma tesislerinin hidrolik olarak aşırı yüklenmesine ve artılmamış ya da kısmen artırılmış atık suların doğrudan alıcı ortamlara deşarj edilmesine yol açmaktadır [1], [2]. Sonuç olarak akarsularda su kalitesi bozulmakta, ekosistemler zarar görmekte ve halk sağlığı açısından riskler artmaktadır [3]. Gri su ve yağmur suyu kullanımı yaygın değildir. Gri su ve yağmur suyunun yerinde toplanması ve yeniden kullanımı, su tasarrufu ve atık su yükünün azaltılması açısından önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen Türkiye genelinde ve yerel ölçekte yeterince yaygınlaşmamıştır [4]. Bunun temel nedenleri arasında mevzuatın uygulamaya dönük açık hükümler içermemesi, teşvik mekanizmalarının sınırlı olması ve yerel yönetimlerin planlama süreçlerine bu sistemleri yeterince entegre etmemesi yer almaktadır [5]. Bu durum özellikle su stresi yaşayan bölgelerde sürdürülebilir su yönetimini zorlaştırmaktadır [6]. Denetim ve izleme çoğunlukla büyük tesislerle sınırlıdır. Mevcut yasal düzenlemeler kapsamında sürekli atık su izleme sistemleri (SAİS), belirli kapasitenin üzerindeki büyük atık su arıtma tesisleri için zorunlu tutulmaktadır [7]. Küçük ölçekli tesisler, yerel arıtma sistemleri, siteler ve kırsal yerleşimlerdeki deşarj noktaları ise çoğu zaman düzenli ve sistematik izleme dışında kalmaktadır. Bu durum kaçak deşarjların tespit edilmesini zorlaştırmakta ve su kirliliğiyle mücadelede önemli bir denetim boşluğu yaratmaktadır [8]. Yerel aktörlerin (muhtarlık, site yönetimi, kooperatifler) sürece katılımı sınırlıdır. Eysel atık su yönetimi ağırlıklı olarak merkezi idare ve belediyeler tarafından yürütülmekte, yerel aktörler karar alma, işletme ve izleme süreçlerine yeterince dâhil edilmemektedir [5]. Oysa muhtarlıklar, site yönetimleri ve kooperatifler yerel sorunları doğrudan gözlemleyebilen ve kullanıcı davranışlarını yönlendirebilen önemli paydaşlardır. Bu aktörlerin sürece etkin katılımının sağlanamaması, yerel çözümlerin geliştirilmesini ve sistemlerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir [6], [9].
Kaynak / dayanak (varsa):	[1] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu. [2] European Environment Agency – EEA (2016). Urban waste water treatment and combined sewer overflows. [3] Metcalf & Eddy (2014). Wastewater Engineering: Treatment and Resource Recovery. McGraw-Hill. [4] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. Yerinde İçilemez Su Sistemleri (Gri Su ve Yağmur Suyu) Kılavuzu. [5] OECD (2015). Water and Cities: Ensuring Sustainable Futures. [6] UNESCO (2021). United Nations World Water Development Report. [7] Resmî Gazete. Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği ve ilgili değişiklikler. [8] World Bank (2020). Water reuse and circular economy in urban water management. [9] FAO (2018). Water pollution and agriculture.

Program Sonu Değerlendirme:

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Çözüm Önerisi 1: Ayırık kanalizasyon sistemine geçilmesi temel bir ihtiyaçtır. Evsel atık sular ile yağmur ve nehir sularının ayrı toplanması, arıtılmadan kirli suyun nehir ortamına karışmasını önleyecektir. Mevcut eski kanalizasyon hatları, kazısız boru yenileme yöntemi olan CIPP (boru içi kaplama) teknolojisi ile aşamalı olarak yenilenebilir. Avrupa ülkelerinde yaygın kullanılan bu yöntem, maliyet ve çevresel etki açısından Diyarbakır gibi kentler için uygun bir çözümdür.

Öneri başlığı:	Ayırık Kanalizasyon Sistemine Geçiş ve CIPP ile Altyapı Yenileme
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Evsel atık sular ile yağmur ve nehir sularının ayrı sistemlerde toplanması, arıtılmadan kirli suyun nehir ortamına karışmasını önleyecektir. Bu amaçla ayırık kanalizasyon sistemine kademeli geçiş temel bir ihtiyaçtır. Mevcut eski kanalizasyon hatları, kazısız altyapı yenileme yöntemi olan CIPP (boru içi kaplama) teknolojisi ile aşamalı olarak yenilenebilir. Bu yöntem Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılmakta olup maliyet, zaman ve çevresel etki açısından avantaj sağlamaktadır. Diyarbakır gibi altyapısı eski kentlerde uygulanabilir bir çözüm sunmaktadır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Zor (kademeli ve uzun vadeli)
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, DİSKİ Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Yüklenici altyapı firmaları
Gençler ne yapabilir?	- Ayırık kanalizasyonun neden gerekli olduğuna dair bilgilendirici içerikler ve kampanyalar hazırlamak - Taşkın ve nehir kirliliği örneklerini belgeleyerek kamuoyu oluşturmak - Belediye meclisi toplantılarını ve yatırım planlarını takip ederek savunuculuk yapmak - Avrupa'daki iyi uygulamaları (CIPP örnekleri) araştırıp raporlamak
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Ayırık sistemle yenilenen hat uzunluğu (km), Taşkın ve doğrudan deşarj olaylarının sayısındaki azalma, Dicle Nehri su kalite göstergelerindeki (bulanıklık, BOİ) değişim

Çözüm Önerisi 2: Bütüncül planlama; merkezi arıtma sistemleri ile mahalle ve site ölçeğinde yerel çözümlerin birlikte ele alınmasını gerektirir. Gri suların filtre + depo sistemleri ile toplanarak bahçe sulama ve rezervuar beslemede kullanılması mümkündür. Yapay sulak alanlar, biyolojik arıtma ve membran biyoreaktör (MBR) sistemleri, yerel ölçekte sürdürülebilir ve düşük enerji tüketimli çözümler sunmaktadır.

Öneri başlığı:	Bütüncül Atık Su Yönetimi ve Yerel Ölçekli Gri Su Çözümleri
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Bütüncül atık su yönetimi, merkezi arıtma tesisleri ile mahalle ve site ölçeğinde yerel çözümlerin birlikte planlanmasını gerektirir. Gri suların filtre ve depo sistemleri ile toplanarak bahçe sulama ve rezervuar beslemede kullanılması mümkündür. Yapay sulak alanlar, biyolojik arıtma ve membran biyoreaktör (MBR) sistemleri yerel ölçekte düşük enerji tüketimli ve çevre dostu çözümler sunmaktadır. Bu sistemler arıtma tesislerine giden yükü azaltarak su kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlar. Yerel uygulamalar pilot projelerle yaygınlaştırılabilir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, DİSKİ, Site yönetimleri ve kooperatifler, Çevre STK'ları
Gençler ne yapabilir?:	- Gri suyun nasıl kullanılabileceğini anlatan eğitim ve atölyeler düzenlemek - Okul, site veya mahalle ölçeğinde pilot uygulama önerileri geliştirmek - Yapay sulak alan ve MBR örneklerini araştırıp yerel yönetime sunmak - Sosyal medya kampanyalarıyla "gri su farkındalığı" oluşturmak
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Kurulan gri su sistemlerinin sayısı, Yeniden kullanılan su miktarı (m ³), Hanelerde şebeke suyu tüketimindeki azalma

Çözüm Önerisi 3: Denetim ve izleme mekanizmaları güçlendirilmeden sürdürülebilirlik sağlanamaz. Mobil uygulama tabanlı bir sistem ile atık su deşarjlarının sürekli çevrim içi izlenmesi ve kirlilik tespitinin anlık yapılması mümkündür. Tespit edilen ihlallerde cezaların caydırıcı hale getirilmesi, otomatik ve hızlı yaptırım sistemlerinin uygulanması; işletmeler için faaliyet durdurma ve lisans iptali gibi yaptırımların devreye alınması gereklidir. Gençlerin öncülüğünde yürütülecek farkındalık kampanyaları bu süreci destekleyebilir.

Öneri başlığı:	Dijital Denetim, Şeffaf İzleme ve Caydırıcı Yaptırımlar
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Sürdürülebilir atık su yönetimi için denetim ve izleme mekanizmaları güçlendirilmelidir. Mobil uygulama tabanlı bir sistemle atık su deşarjları çevrim içi ve sürekli izlenebilir, kirlilik anlık olarak tespit edilebilir. Tespit edilen ihlallerde cezaların caydırıcı hale getirilmesi ve otomatik yaptırım sistemlerinin uygulanması gereklidir. Gerekliğinde işletmeler için faaliyet durdurma ve lisans iptali gibi yaptırımlar devreye alınmalıdır. Gençlerin öncülüğünde yürütülecek farkındalık kampanyaları denetim baskısını artıracaktır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Belediyeler ve DİSKİ, Bakanlık denetim birimleri, Yazılım geliştiriciler
Gençler ne yapabilir? :	• “Su Kirliliği Bildir” gibi mobil uygulama fikri geliştirmek • Kirlilik şikâyetlerini belgeleyip görünür kılmak • Denetim sonuçlarının şeffaf açıklanmasını talep eden kampanyalar yürütmek • Nehir gözlem ekipleri oluşturarak gönüllü izleme yapmak
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Yapılan denetim sayısı, Tespit edilen ihlal ve uygulanan ceza sayısı, Su kalite ölçümlerinin düzenli paylaşımı

Çözüm Önerisi 4: Gri su ve yağmur suyu kullanımının yaygınlaşması için yasal ve teknik belirsizliklerin giderilmesi gerekir. Merkezi olmayan sistemlerin (DEWATS, yerel arıtma vb.) mevzuatta açık ve meşru alternatifler olarak tanımlanması, küçük ölçekli sistemlere uygun kademeli deşarj standartlarının geliştirilmesi önemlidir. Ayrıca fatura indirimleri, belediye teşvikleri ve pilot uygulamalarla hane ve site ölçeğinde kullanım teşvik edilebilir.

Öneri başlığı:	Gri Su ve Yağmur Suyu Kullanımı İçin Yasal ve Ekonomik Teşvikler
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Gri su ve yağmur suyu kullanımının yaygınlaşması için yasal ve teknik belirsizlikler giderilmelidir. Merkezi olmayan sistemlerin (DEWATS, yerel arıtma vb.) mevzuatta açık ve meşru alternatifler olarak tanımlanması önemlidir. Küçük ölçekli sistemlere uygun kademeli deşarj standartları geliştirilmelidir. Fatura indirimleri, belediye teşvikleri ve pilot uygulamalarla hane ve site ölçeğinde kullanım özendirilmelidir. Bu yaklaşım su tasarrufu ve çevresel sürdürülebilirliği destekler.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Zor (kademeli ve uzun vadeli)
Sorumlu / paydaş kurumlar:	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler, Meclis ve ilgili komisyonlar, Akademik kurumlar
Gençler ne yapabilir?:	• Gri suyun faydalarını anlatan savunuculuk metinleri hazırlamak • Pilot uygulama talebiyle belediyelere dilekçe ve kampanya düzenlemek • Fatura indirimi gibi teşvikler için kamuoyu oluşturmak • Ulusal ve uluslararası iyi uygulama örneklerini derleyip paylaşmak
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Gri su/yağmur suyu kullanan hane ve site sayısı, Teşviklerden yararlanan kullanıcı sayısı, Kişi başı su tüketimindeki azalma

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME (3. Gün sonunda)

Masada En Çok Tartışılan 3 Kavram / Sorun: Arıtma, kirliliği önleme ve toplumsal farkındalık oluşturma başlıkları öne çıkmıştır. Tartışmalarda yalnızca teknik arıtma kapasitesinin artırılmasının yeterli olmadığı, kirliliğin kaynağında önlenmesi ve kullanıcı davranışlarının değiştirilmesinin en az altyapı yatırımları kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Özellikle evsel kaynaklı kirliliğin nehir ve ekosistem üzerindeki etkileri ortak bir kaygı alanı olarak öne çıkmıştır.

Katılımcıların En Çok Sahiplendiği Fikir / Talep: Katılımcılar, evsel atık su kirliliğinin temelinde bireysel kullanım alışkanlıklarının ve farkındalık eksikliğinin yer aldığı konusunda güçlü bir ortak görüş geliştirmiştir. Özellikle evsel atık yağların lavabolara dökülmesinin önlenmesi, yağların ayrı toplanması ve bu konuda hane ölçeğinde bilinçlendirme yapılması en çok sahiplenilen talep olmuştur. Sorunun çözümünün evde başladığı ve küçük davranış değişikliklerinin büyük çevresel etkiler yaratabileceği vurgulanmıştır.

Gençlik Bakışıyla En Acil Görülen Değişim Alanı: Gençler açısından en acil değişim alanı, toplumsal farkındalığın artırılması ve yerel yönetim süreçlerinde daha fazla söz sahibi olunmasıdır. Gençler, yalnızca bilgilendirilen değil; izleyen, raporlayan, öneri geliştiren ve karar süreçlerine katılan aktif paydaşlar olmak istemektedir. Yerel çevre politikalarında gençlik meclisleri, gönüllü izleme ekipleri ve danışma mekanizmalarının güçlendirilmesi gereği öne çıkmıştır.

Raporu Hazırlayan Moderatörün Notları: Tartışmalar, gençlerin evsel atık su yönetimini yalnızca teknik bir altyapı meselesi olarak değil, aynı zamanda kültürel, davranışsal ve yönetimsel bir sorun olarak ele aldığını göstermiştir. Farkındalık çalışmaları, evsel atık yağların yönetimi ve gri su kullanımı gibi başlıklar gençler tarafından somut, uygulanabilir ve yerel düzeyde başlatılabilecek çözümler olarak görülmüştür. Gençlerin çözüm önerileri; uzun vadeli altyapı yatırımlarını destekleyen, ancak kısa vadede davranış değişikliği ve katılımcı yönetimle etkisini gösterebilecek bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu durum, gençliğin çevresel sorunlarda önemli bir dönüşüm aktörü olabileceğini ortaya koymaktadır.

Ek-10: Üçüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu

Masa Başlığı: Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliği

Tarih: 28.12.2025

Moderatör Ad-Soyadı: Zerrin TOPRAK

Katılımcı İsimleri: Tülin AĞRI, Semanur DEGER, İrem KILIÇ, Mohammad Reza ALİZADEH, Sena ÇELEBİ, Rojda AY

1.Gün:

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

Sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, iklim uyumu, iklim direnci, su yönetimi, su stresi, su kıtlığı ve su zengini kavramları ve aşağıdaki sorular tartışıldı.

1. İklim değişikliğinin yerel su miktarı ve kalitesi üzerinde gözle görülür etkileri neler olabilir?
2. Bölgenizde mevsimsel yağış, sıcaklık veya kuraklık değişimleri su kaynaklarını nasıl etkiliyor?
3. Su kaynaklarının azalması ekosistemde hangi zincirleme sonuçları doğurabilir?
4. Yeraltı su seviyelerinin düşmesi sosyal ve ekonomik açıdan ne tür sonuçlara yol açabilir?

Soru 1:	İklim değişikliğinin yerel su miktarı ve kalitesi üzerinde gözle görülür etkileri neler olabilir?
Tartışma özeti (max.5 cümle):	İklim değişikliği, Diyarbakır ve Dicle Havzası genelinde hidrolojik döngüyü bozarak su arzı ve kalitesi üzerinde kümülatif bir risk oluşturmaktadır. Artan sıcaklıklar ve buharlaşma oranları, nehir debilerini ve baraj doluluk oranlarını kritik seviyelere düşürürken; düzensiz yağış rejimi, yüzeysel akışla taşınan kirlleticilerin su kalitesini bozmasına neden olmaktadır. Literatür, bu durumun sadece fiziksel su kıtlığına değil, aynı zamanda içme suyu kaynaklarının kimyasal ve biyolojik parametrelerinin de kötüleşmesine yol açtığını vurgulamaktadır. Havzadaki kentsel büyüme ve tarımsal faaliyetler, iklimsel baskılarla birleşerek su yönetimini sürdürülebilirlik sınırının dışına taşımaktadır.

Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Diyarbakır Havzası'nda 1964-2023 yılları arasında yıllık ortalama ve maksimum sıcaklıklarda istatistiksel olarak anlamlı bir artış saptanmış, bu durumun su rezervlerindeki buharlaşma kaybını tetiklediği görülmüştür (Özdel ve Meydan, 2024). • Güneydoğu Anadolu genelinde ekstrem ve şiddetli kuraklık olaylarının frekansı artış göstermiş, bu durum yerel yerüstü ve yeraltı su rezervlerinin kendini yenileme kapasitesini zayıflatmıştır (Taşkolı ve Güngör, 2025). • Dicle Nehri'nde yapılan trend analizleri; TDS (Toplam Çözünmüş Katı Madde), sıcaklık ve tuzluluk değerlerinde yükseliş eğilimi olduğunu, buna karşın çözünmüş oksijen seviyelerinde düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır (Ay ve Bağatur, 2025; Saleh ve ark., 2024). • Artan kirlilik yükü; yoğun tarımsal gübreleme, evsel atıklar ve sanayi deşarjlarıyla ilişkilendirilmiştir (Ay ve Bağatur, 2025). • Dicle Nehri havzasında son 40 yılda debide %30-40 oranında düşüş kaydedilmiş olup, iklim değişikliği etkisiyle yüzyılın sonuna kadar su miktarında %15-30 arasında ek bir azalma beklenmektedir (Saleh ve ark., 2024).
Kaynak / dayanak (varsa):	Ay, M., & Bağatur, T. (2025). <i>Dicle Nehri Su Kalitesi Parametrelerinin Trend Analizi</i>. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi (DUJE). Özdel, M. M., & Meydan, A. (2024). <i>Diyarbakır Havzası Yöresinde 1964-2023 Dönemi Sıcaklıklarında Gözlenen Değişim ve Eğilimler</i>. Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi. Saleh, R. A. Q., & ark. (2024). <i>The Impact of Climate Change on Water Quality and Consumption in the Tigris River Basin</i>. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. Taşkolı, İ., & Güngör, M. (2025). <i>Kuraklık analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği</i>. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi.
Soru 2:	Bölgenizde mevsimsel yağış, sıcaklık veya kuraklık değişimleri su kaynaklarını nasıl etkiliyor?
Tartışma özeti (max.5 cümle):	Güneydoğu Anadolu Bölgesi, iklim değişikliğine karşı Türkiye'nin en hassas bölgelerinden biri olup, "hafif" ve "orta" şiddetteki kuraklıkların sürekliliği su kaynaklarını baskı altında tutmaktadır. Mevsimsel kaymalar ve düzensiz yağışlar, özellikle tarımsal sulama için kritik olan baraj doluluk oranlarını istikrarsızlaştırmaktadır. Yaz mevsiminde yoğunlaşan buharlaşma, yerüstü su rezervlerini hızla tüketirken; kış ve bahar yağışlarının kar yerine yağmur şeklinde düşmesi, yeraltı suyu beslenmesini ve nehir debi sürekliliğini olumsuz etkilemektedir. Bölge genelinde kuraklık frekansı, uzun vadeli su güvenliğini tehdit eden en büyük faktör olmakla birlikte, bölge tarımsal su talebinin en yüksek olduğu dönemlerde su arzının en düşük seviyeye indiği bir "zamansal uyumsuzluk" içerisine girmiştir.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Bölgedeki 18 istasyonun analizi sonucunda, Gölbaşı ve Kilis gibi noktaların uzun vadeli (9-12 aylık) analizlerde en yüksek kuraklık yüzdesine sahip olduğu belirlenmiştir (Taşkolı ve Güngör, 2025). • Diyarbakır Havzası'nda 1964-2023 yılları arasında yıllık ortalama sıcaklıklarda istatistiksel olarak anlamlı bir artış saptanmış; bu ısınma trendinin özellikle yaz ve ilkbahar aylarında baraj göllerinde aşırı buharlaşma kaybına yol açtığı gözlemlenmiştir (Özdel ve Meydan, 2024). • Yağış indeksi analizleri; Diyarbakır, Batman ve Şanlıurfa ekseninde hafif ve orta şiddetli kuraklıkların kronikleştiğini, uzun vadeli analizlerde ise yağış rejimindeki kaymaların yeraltı su rezervlerinin kendini yenileme kapasitesini zayıflatmış olduğunu doğrulamaktadır (Taşkolı ve Güngör, 2025). • TDS, bir su kaynağının içerisinde çözünmüş halde bulunan tüm inorganik tuzların (kalsiyum, magnezyum, potasyum, sodyum, bikarbonatlar, klorürler ve sülfatlar) ve az miktarda organik maddelerin toplam miktarını ifade eder. Su kalitesinin temel göstergelerinden biri olan TDS, suyun tadını, içilebilirliğini ve endüstriyel kullanım uygunluğunu doğrudan etkiler. İklim değişikliğine bağlı olarak nehir debilerinin azaldığı dönemlerde, sudaki seyreltme kapasitesi düştüğü için TDS konsantrasyonu yükselme eğilimi gösterir. Nitekim Ay ve Bağatur (2025) tarafından yapılan çalışmaya göre Dicle Nehri'nin debisinin düştüğü kurak yaz aylarında TDS değerlerinin yükseldiği, yağışlı dönemlerde ise azaldığı ifade edilmiştir. • İçme suyu standartlarına göre TDS değerinin genellikle 500 mg/L altında olması istenir; ancak Dicle Havzası'nın bazı alt istasyonlarında bu değerlerin kentsel baskı ve buharlaşma nedeniyle yükseldiği kaydedilmiştir (Saleh ve ark., 2024). • Dicle Nehri'nde debinin en düşük seviyeye indiği kurak dönemlerde, suyun seyreltme kapasitesinin düşmesiyle birlikte TDS, tuzluluk ve klorür konsantrasyonlarının yükseldiği, çözünmüş oksijen seviyelerinin ise tehlikeli sınırların altına indiği tespit edilmiştir (Ay ve Bağatur, 2025; Saleh ve ark., 2024).

Kaynak / dayanak (varsa):	- Ay, M., & Bağatur, T. (2025). <i>Dicle Nehri Su Kalitesi Parametrelerinin Trend Analizi</i>. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi (DUJE). - Özdel, M. M., & Meydan, A. (2024). <i>Dişarbakır Havzası Yöresinde 1964-2023 Dönemi Sıcaklıklarında Gözlenen Değişim ve Eğilimler</i>. Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi. - Saleh, R. A. Q., ve ark. (2024). <i>The Impact of Climate Change on Water Quality and Consumption in the Tigris River Basin</i>. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. - Taşkolu, İ., & Güngör, M. (2025). <i>Kuraklık Analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği</i>. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi.
Soru 3:	Su kaynaklarının azalması ekosistemde hangi zincirleme sonuçları doğurabilir?
Tartışma özet (max.5 cümle):	Su stresinin bitki örtüsünü kurutması, besin piramidinin alt basamaklarından başlayarak tüm popülasyonları sarsmakta ve göçmen hayvanların rotalarını değiştirerek ekolojik dengeyi bozmaktadır. Topraktaki organik madde miktarının düşmesi nem tutma kapasitesini azaltırken, bu durum yeraltı sularının beslenmesini engelleyen ve orman yangınlarını tetikleyen bir kısır döngü yaratmaktadır. Ekosistemdeki bu fiziksel bozulmalar, biyolojik çeşitliliğin kaybıyla birlikte bölgedeki insan popülasyonu için de zorunlu göç süreçlerini başlatmaktadır. Sonuç olarak su kaybı, topraktan canlı türlerine kadar tüm doğal dokunun işleyişini temelden değiştiren sistemik bir çöküşe işaret etmektedir.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	• Su kıtlığının topraktan organik madde seviyesini düşürerek biyolojik kaliteyi bozduğu, süngerimsi yapısını kaybeden toprağın nem tutamaz hale gelmesiyle yeraltı sularının beslenmesini engelleyen bir kısır döngü oluştuğu tespit edilmiştir (Demir, 2024; Taşkolu ve Güngör, 2025). • Nemini kaybeden bitki örtüsü ve kuraklaşan ekosistemde orman yangını sıklığının artış gösterdiği, su eksikliğinin doğrudan bitki ölümlerine yol açarak ekosistemin temel taşıyıcılarını devre dışı bıraktığı vurgulanmıştır (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024; Özdel ve Meydan, 2024). • Birinci dereceden üretici olan bitkilerin kurumasıyla, otçulardan avcılara kadar tüm popülasyonların zincirleme etkilendiği, su kaynaklarının kaybının göçmen hayvanların kadim rotalarını değiştirerek yerel biyolojik çeşitliliği altüst ettiği gözlemlenmiştir (Saleh ve ark., 2024; Ay ve Bağatur, 2025). • Dicle Nehri'nde debi düşüşüne bağlı olarak TDS (Toplam Çözünmüş Katı Madde) ve tuzluluk oranlarının artması, sucul habitatın kimyasal dengesini bozarak ekosistem çöküşünü hızlandırmaktadır (Ay ve Bağatur, 2025). • Ekosistemin canlı yaşamını destekleyemez hale gelmesinin, bölgedeki insan popülasyonu için "ekolojik kaynaklı zorunlu göçü" tetikleyen temel bir veri olduğu tespit edilmiştir (DİSKİ, 2024; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024).
Kaynak / dayanak (varsa):	- Ay, M., & Bağatur, T. (2025). <i>Dicle Nehri Su Kalitesi Parametrelerinin Trend Analizi</i>. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi (DUJE). - Demir, G. (2024). <i>Dünyada ve Türkiye'de Yağmur Suyu Hasadı Çalışmaları</i>. - DİSKİ (2024). <i>2024 Yılı Faaliyet Raporu</i>. Dişarbakır Büyükşehir Belediyesi. - İklim Değişikliği Başkanlığı (2024). <i>Türkiye İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030)</i>. - Özdel, M. M., & Meydan, A. (2024). <i>Dişarbakır Havzası Yöresinde 1964-2023 Dönemi Sıcaklıklarında Gözlenen Değişim ve Eğilimler</i>. Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi. - Saleh, R. A. Q., ve ark. (2024). <i>The Impact of Climate Change on Water Quality and Consumption in the Tigris River Basin</i>. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. - Taşkolu, İ., & Güngör, M. (2025). <i>Kuraklık Analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği</i>. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi.
Soru 4:	Yeraltı su seviyelerinin düşmesi sosyal ve ekonomik açıdan ne tür sonuçlara yol açabilir?
Tartışma özet (max.5 cümle):	Yeraltı su seviyelerindeki düşüşün sadece çevresel bir sorun değil, toplumsal yapıyı tehdit eden çok boyutlu bir kriz olduğunu ortaya koymaktadır. Suya erişimin zorlaşması; artan sulama maliyetleri, tarımsal verim kaybı ve gıda fiyatlarındaki artış yoluyla ekonomik istikrarsızlığı tetiklemektedir. Konya'daki obruk oluşumu gibi fiziksel risklerin yanı sıra, Dişarbakır örneğinde olduğu gibi tarım kültürünün yok olması kitlesel işsizlik ve göç dalgalarına zemin hazırlamaktadır. Aşırı sulamanın toprak erozyonu ve tuzlanmaya yol açması hem doğal kaynakları hem de çiftçinin geçim kaynağını sürdürülemez hale getirmektedir. Sonuç olarak, yeraltı sularının tükenmesi sağlık sorunlarından sosyal patlamalara kadar geniş bir yelpazede bölgenin sosyo-ekonomik dokusunu bozma riski taşımaktadır.

Tespit edilen veriler / gözlemler:	- Su seviyesi düştükçe daha derin kuyuların açılması ve suyun yüzeye çıkarılması için gereken enerji miktarının artması, sulama maliyetlerini doğrudan yükseltmekte; içme suyu temininde ise maliyetli arıtma süreçlerini zorunlu kılmaktadır (DİSKİ, 2024; Saleh ve ark., 2024). - Tarımsal verimliliğin düşmesinin gıda arzını kısıtladığı, bunun sonucunda gıda fiyatlarının yükselerek yerel ve genel ekonomiyi olumsuz etkilediği vurgulanmıştır (Taşkolu ve Güngör, 2025; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024). - Yeraltı sularının aşırı çekilmesinin, Konya örneğinde olduğu gibi zeminde çökmelere ve obruk oluşumlarına yol açtığı gözlemlenmiştir. - Su seviyesi düştükçe suya ulaşmak için daha derin kuyular kazılması ve daha fazla enerji harcanmasının, sulama maliyetlerini doğrudan artırdığı gözlemlenmiştir. - Su kıtlığı nedeniyle çiftçilik ve hayvancılığın sürdürülemez hale gelmesinin kırsal işsizliği tetiklediği ve bu durumun “ekolojik kaynaklı zorunlu göç” dalgalarına yol açtığı saptanmıştır (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024; DİSKİ, 2024).
Kaynak / dayanak (varsa):	- DİSKİ (2024). <i>2024 Yılı Faaliyet Raporu</i>. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi. - İklim Değişikliği Başkanlığı (2024). <i>Türkiye İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030)</i>. - Saleh, R. A. Q., ve ark. (2024). <i>The Impact of Climate Change on Water Quality and Consumption in the Tigris River Basin</i>. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. - Taşkolu, İ., & Güngör, M. (2025). <i>Kuraklık Analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği</i>. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi. https://bianet.org/haber/karacadagda-veralti-sulari-kurudu-kocerler-yerinden-ediliyor-314025

2. Gün:

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek	
Tartışılan Sorunlar:	
2030–2050 projeksiyonlarında gençleri bekleyen su krizleri neler olabilir? - Bölgeniz gelecekte hangi açıdan daha yüksek risk altında (sel, taşkın veya kuraklık)? Neden? - Gelecekteki su kıtlığı; gıda, enerji ve ekonomi üzerinde nasıl bir baskı yaratabilir? - Göç, yoksulluk veya sosyal eşitsizlik gibi alanlarda su kaynaklı riskler oluşabilir mi? - Gençler yerelde iklim uyumu için hangi somut adımları atabilir? (Hem genel hem özel olarak su yönetimi açısından değerlendirilebilir.) - Sivil katılım, gönüllülük, sosyal medya veya kampanya yürütme etkili araçlar olabilir mi? - Gençler bilimsel ve teknolojik çözümlere nasıl katkı sağlayabilir (veri toplama, inovasyon, izleme vb.)? - Öğrenci toplulukları iklim uyumu süreçlerinde nasıl aktif rol alabilir?	
Belirlenen sorun:	“Sıfır gün (içme suyunun tamamen tükenmesi)” riski ve kişi başına düşen su miktarında azalma.
Bu sorunun kaynağı nedir?	“Sıfır Gün” riskinin temel kaynağı, iklim değişikliğinin tetiklediği yüksek buharlaşma oranları ve kontrolsüz su tüketimidir. Pusan Üniversitesi tarafından yapılan araştırmaya göre, yüksek emisyon senaryoları altında nehir akışlarının ve yeraltı su rezervlerinin arz-talep dengesi bozulacak içme suyunun tamamen tükenmesi riski küresel bir tehdit haline gelmiştir (Franzke ve ark., 2024). Ayrıca artan nüfus (2050’de 105 milyona yaklaşması bekleniyor) ve iklim değişikliği nedeniyle yıllık kullanılabilir su miktarının kişi başına 1.000 ‘ün altına düşmesi öngörülmüyor. Bu durum, bilimsel olarak “su kıtlığı” sınırı olarak kabul edilir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	- Uluslararası iklim modellerine göre, Türkiye’nin güneyindeki Adana ve Mersin (2030) projeksiyonuyla, suyun tükeneceği günle en yakın tarihte yüzleşmesi beklenen iller olarak saptanmıştır (Franzke ve ark., 2024). - Gelecek dönem senaryoları, İstanbul ve Diyarbakır (2050) şehirlerinin Sıfır Günü kuraklığına girmesinin öngörüldüğünü ve özellikle Diyarbakır’da artan nüfus ile Dicle Barajı üzerindeki kentsel su baskısının bu riski artırdığını göstermektedir (Franzke ve ark., 2024; DİSKİ, 2024).
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	2050 yılında bugünün gençleri ebeveyn veya karar verici konumunda olacaklar. Ancak, sadece fiziksel susuzluk değil; hijyen eksikliğine bağlı sağlık sorunları, eğitimde aksamalar ve “su hakkı” için verilen toplumsal mücadelelerin başrolünde yer alacaklar. UNICEF verilerine göre 2040 yılına kadar dünyada her 4 çocuktan birinin aşırı yüksek su stresi olan bölgelerde yaşaması bekleniyor.

Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	“Teknolojik çözümler (deniz suyu arıtma, barajlar vb.) bizi kurtarabilir mi?” tartışması hakim. Bazı uzmanlar bu yöntemlerin enerji maliyeti ve çevre kirliliği nedeniyle sürdürülebilir olmadığını savunurken, diğerleri bireysel su tasarrufunun ve tarımda modern sulama yöntemlerinin kullanımı (damlama sulama vb.) tek gerçek çözüm olduğunu vurgulanmıştır.
---	--

Belirlenen sorun:	Bölgede ve Diyarbakır ilinde şiddetli kuraklık.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Küresel ısınma nedeniyle buharlaşma oranlarının artması, yağış rejiminin düzensizleşmesi ve bölgenin yarı kurak iklim kuşağında yer alması. Ayrıca yer altı sularının kontrolsüz kullanımı bu süreci hızlandırıyor.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında barajlar yapılmış olsa da son yıllarda Atatürk Barajı ve Dicle Nehri üzerindeki barajlarda su seviyelerinin kritik eşiklere düşmesi nedeniyle tarımsal sulama kısıtlamalarına gidilmiştir.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, bölgenin temel geçim kaynağı olan tarımdan uzaklaşmak zorunda kalıyor. Gelecekte “su stresi” altında bir yaşam kurma endişesi, genç nüfusun bölgedeki gelecek planlarını belirsizleştiriyor.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Bir taraf modern sulama tekniklerine (damlama) geçişin zorunlu olduğunu savunurken, diğer taraf geleneksel yöntemlerden vazgeçmenin maliyetli olduğunu ve devlet desteğinin yetersizliğini vurguluyor.

Belirlenen sorun:	Çiftçinin yüksek su tüketen ürün tercih etmesi ve geleneksel sulama ısrarı
Bu sorunun kaynağı nedir?	Diyarbakır gibi bölgelerde pamuk, mısır, şeker pancarı ve yonca gibi su ihtiyacı çok yüksek ürünlerin ekilmesi. Vahşi sulama yönteminin hem su kaybına hem de bitki hastalıklarına (mantar vb.) yol açarak ilaç maliyetini artırması.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	TÜİK (2023) verilerine göre sadece pamuk ekilen 400 bin dekarlık alanda, damlama sulamaya geçilmesi halinde %20 tasarruf ile 80 milyon ton su kazanılabilir. Bu miktar, Diyarbakır’ın yaklaşık 1,5-2 aylık tüm su ihtiyacını tek başına karşılayabilecek devasa bir kaynaktır.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, sadece teknoloji kullanan değil, aynı zamanda maliyet hesaplayan bir nesil. Damlama sulamanın sadece su tasarrufu değil, yaprak ıslanmasını önleyerek hastalıkları %70 azalttığını ve ilaç masrafını sıfırladığını biliyorlar. Ancak 100 dönüm için gereken 500 bin TL’lik kurulum maliyeti (hibe olsa dahi), genç çiftçi adaylarının ve küçük ölçekli aile işletmelerinin önündeki en büyük engeldir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Gençler arasında ürün değişimi, sulama yöntemi ve ekolojik çözümler öne çıkan görüşler olmuştur. Bu görüşlerden hareketle gençler; - Su tüketen mısır ve pamuk yerine; mercimek ve nohut gibi az su isteyen alternatif ürünlerin teşvik edilmesi gerektiği savunuyor. - Yağmurlama sulama, bitkinin tamamını ıslattığı için mantar riskini artırırken; damlama sisteminin köke odaklanarak bitki sağlığını koruduğunu vurguluyor. - Aşırı azotlu gübrelerin azot oksit yayılımına karşı; kompost, yanmış hayvan gübresi ve toprağın su tutma kapasitesini artıran biyoçar (biochar) kullanımını vurguladı.

Belirlenen sorun:	Tarımsal ve endüstriyel üretim kaybı.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Su, gıda üretiminin (tarım) ve enerji üretiminin (hidroelektrik santralleri) ana girdisidir. Su azaldığında verim düşer, enerji maliyetleri artar.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Türkiye’nin tahıl ambarı olarak bilinen bölgelerde, kuraklık nedeniyle buğday ve mısır rekoltesinde yaşanan düşüşlerin doğrudan gıda fiyatlarına (ekmek, un) zam olarak yansması.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Artan gıda enflasyonu ve işsizlik en çok gençlerin alım gücünü etkiliyor. Enerji maliyetlerinin artması, girişimci gençlerin yeni iş kurma maliyetlerini yükseltiyor.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Suyu sanayiye mi yoksa tarıma mı öncelikli vermeliyiz? Gıda güvenliği mi yoksa ekonomik büyüme mi daha önemli? Bu konuda ciddi bir kaynak yönetimi tartışması mevcut.

Belirlenen sorun:	İklim göçü ve sosyal kırılganlık
Bu sorunun kaynağı nedir?	Kırsalda su bittiğinde tarım biter; tarım bittiğinde ise insanlar hayatta kalmak için büyük şehirlere göç etmek zorunda kalır. Bu durum şehirlerdeki yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği derinleştirir.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Bölgedeki mevsimlik tarım işçilerinin, kendi topraklarında su bulamadıkları için batı illerine göç etmesi ve buradaki sağlıklı koşullarda, düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmaları.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Göç eden gençlerin eğitim hayatı yarıda kalıyor. Şehirlerde “yeni gelen” olarak sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya kalıyorlar ve “iklim mültecisi” konumuna düşme tehlikesi yaşıyorlar.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Göçün bir kriz mi yoksa bir uyum stratejisi mi olduğu öne çıkan görüş olmuştur.

Belirlenen sorun:	Tarımsal sulamada verimlilik krizi ve “Gıda Suyu” kaybı (Türkiye’de suyun %70’inden fazlası tarımda kullanılmaktadır ve bunun büyük bir kısmı “vahşi sulama” ile israf edilmektedir).
Bu sorunun kaynağı nedir?	Geleneksel salma sulama yöntemlerinin devam etmesi, iklim değişikliği nedeniyle buharlaşmanın artması ve genç neslin tarımsal üretimden çekilmesiyle eski usul yöntemlerin teknolojiyle yenilenememesi.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Konya Havzası veya Güneydoğu Anadolu’da (GAP) yer altı sularının aşırı çekilmesi sonucu oluşan devasa obruklar. Bu durum, 2050 yılına kadar tarım arazilerinin tamamen kullanılmaz hale gelme riskini (çölleşme) somut bir şekilde göstermektedir.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Bugünkü öğrenciler, 2030-2050 yıllarının “Ziraat Mühendisleri”, “Akıllı Tarım Girişimcileri” veya “Bilinçli Tüketicileri” olacaklar. Tarımda su tasarrufu sağlayan Sensör Teknolojileri, Damlama Sulama Sistemleri ve Yapay Zeka Destekli Hassas Tarım uygulamalarını hayata geçirecek olan asıl kitle genç nesildir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Vahşi sulama yöntemi yerine modern sulama yöntemlerine geçiş görüşü öne çıkmıştır. Diğer taraftan modern sulama sistemlerine geçişte yüksek maliyeti kimin karşılayacağı; devlet teşviklerinin mi yoksa genç girişimcilerin mi süreci yöneteceği konusunda anlaşmazlıklar olmuştur.

Belirlenen sorun:	Hava kirliliği ve karbon salımı
Bu sorunun kaynağı nedir?	Hava kirliliği ve karbon salımı (sera gazı emisyonları) sorunu, büyük ölçüde insan faaliyetlerinden kaynaklanmakta ve küresel ölçekte ciddi çevresel riskler oluşturmaktadır. Bu sorunun temel kaynakları; • Diyarbakır özelinde, özellikle kış aylarında ısınma amacıyla yaygın olarak kullanılan kömür ve odun gibi yakıtlar, yüksek miktarda karbondioksit ve partikül madde salımına neden olmaktadır. Bu durum, bölgedeki hava kalitesini doğrudan düşüren ve sera gazı etkisini artıran temel faktörlerden biridir (Çalıştay Raporu, 2025; Özdel ve Meydan, 2024). • Şehir içi trafikteki yoğunluk ve özellikle Euro 5 ile Euro 6 standartlarının altındaki eski model araçların kullanımı, ulaşım sektörünü en büyük karbon kaynaklarından biri haline getirmektedir. Egzoz gazlarından yayılan azot oksitler ve karbon monoksit, hem halk sağlığını tehdit etmekte hem de küresel ısınmayı tetiklemektedir (Çalıştay Raporu, 2025; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024). • Bölgedeki enerji ihtiyacının hala büyük oranda fosil yakıtlara dayanması ve sanayi tesislerinde ileri filtreleme sistemlerinin (Torba Filtre, ESP, Aktif Karbon vb.) her zaman standartlara uygun kullanılmaması, sistematik bir emisyon artışına yol açmaktadır (Çalıştay Raporu, 2025; Saleh ve ark., 2024). • Yanlış tarım pratikleri, anız yakılması ve kontrolsüz atık yönetimi, atmosfere metan (CH₄) ve diğer sera gazlarının salınmasına neden olmaktadır. Ayrıca, orman yangınlarının artmasıyla bitki örtüsünün kaybı, karbon yutak alanlarının azalmasına ve atmosferdeki karbon birikiminin hızlanmasına sebebiyet vermektedir (Demir, 2024; İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024). • Su kaynaklarının azalması ve toprağın nemini kaybederek kuruması, bölgede toz fırtınalarının artmasına neden olmaktadır. Bu fiziksel bozulma, atmosferdeki partikül konsantrasyonunu artırarak hava kirliliğini iklimsel bir döngü ile pekiştirmektedir (Taşkölu ve Güngör, 2025; Ay ve Bağatur, 2025).

Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Diyarbakır'da kış aylarında ısınma kaynaklı, yaz aylarında ise yoğun trafik ve sanayi etkisiyle artan partikül madde oranları. Eski model toplu taşıma araçlarının yarattığı karbon ayak izi. Ayrıca bazı evlerde kış aylarında ısınmada soba kullanımının yaygın olması.
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençler, karbon salımının tetiklediği iklim krizinin ve hava kirliliğinin doğrudan "gelecek hakları" ve "yaşam kaliteleri" üzerindeki etkilerini deneyimleyen temel paydaş grubudur. Diyarbakır'daki eski model toplu taşıma araçlarının yarattığı karbon ayak izi ve kış aylarındaki soba kullanımı, gençlerin sadece bugün sağlıklı bir çevrede nefes alma hakkını değil, aynı zamanda gelecekteki sağlık kalitesini ve ekonomik refahını da doğrudan tehdit etmektedir. Bu nedenle gençler, şehirde Euro 5 ve Euro 6 standartlarının altındaki araçların piyasadan çekilmesi, hibrit/elektrikli teknolojilere geçiş ve güneş enerjisi (GES) gibi temiz enerji projelerinde aktif rol alarak "nefes alabilir bir şehir" talebinin öncüsü konumundadırlar.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Gençler arasındaki tartışmalarda, sanayi tesislerinde sadece standart filtrelerin yeterli olmadığı; bunun yerine Torba Filtre, ESP (Elektrostatik Çöktürücü), Islak Yıkıcı ve Aktif Karbon Filtresi gibi ileri teknolojik sistemlerin kullanımının yasal bir zorunluluk haline getirilmesi görüşü ağırlık kazanmıştır. Ulaşım sektöründe ise bireysel araç kullanımını azaltacak ve karbon salımı düşük elektrikli otobüsler ile raylı sistemlerin Diyarbakır'a ivedilikle kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle enerji dönüşümü konusunda, şehrin yüksek güneş potansiyelinden faydalanmak adına kamu binalarının çatılarına ve uygun boş alanlara Güneş Enerji Santralleri (GES) kurulması stratejik bir çözüm olarak öne çıkmıştır. Anlaşmazlıklar ise daha çok bu büyük ölçekli altyapı dönüşümlerinin maliyet yönetimi ve yerel uygulama hızı noktalarında yoğunlaşmıştır.
Kaynaklar	- Ay, M., & Bağatur, T. (2025). <i>Dicle Nehri Su Kalitesi Parametrelerinin Trend Analizi</i>. - Çalıştay Raporu (2025). <i>Sürdürülebilir Su Yönetimi ve İklim Değişikliği Masası</i>. - Demir, G. (2024). <i>Dünyada ve Türkiye'de Yağmur Suyu Hasadı Çalışmaları</i>. - İklim Değişikliği Başkanlığı (2024). <i>Türkiye İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030)</i>. - Özdel, M. M., & Meydan, A. (2024). <i>Diyarbakır Havzası Sıcaklıklarında Gözlenen Değişim ve Eğilimler</i>. - Saleh, R. A. Q., ve ark. (2024). <i>The Impact of Climate Change on Water Quality and Consumption in the Tigris River Basin</i>. - Taşkolu, İ., & Güngör, M. (2025). <i>Kuraklık Analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği</i>.

3. Gün:

Çözüm Önerisi 1: İklim krizinin ve 'Sıfır Günü' riskinin toplumsal düzeyde bir 'uzak tehdit' olarak algılanmasını kırmak amacıyla; su basıncının düşürülmesi, elektrik ve doğal gazın sınırlandırılması gibi senaryo bazlı kısıtlamaların kontrollü bir şekilde uygulanacağı kentsel tatbikatlar yapılarak, halkın hayatı kaynakların yokluğunu güvenli bir ortamda deneyimlemesi ve bu yolla kriz anı yönetim becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir.

Öneri başlığı 1:	Geleceği Gör: İklim Tatbikatı
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Dünya Enerji Günü'nde gerçekleştirilecek bu uygulama, toplumda su ve enerji kaynaklarının sınırlılığına dair kolektif bir farkındalık yaratmayı amaçlayan kapsamlı bir "iklim tatbikatı"dır. Pilot olarak seçilen bir merkez ilçede başlatılacak uygulamada, belirli saatler arasında su basıncı düşürülerek, elektrik ve doğal gaz kullanımı kısıtlanarak "Sıfır Günü" senaryosu simüle edilecektir. Tatbikat öncesinde yapılacak bilgilendirme faaliyetleriyle halka kaynakların önemi ve tasarruf yöntemleri anlatılarak sürecin bir "eğitim provası" olması sağlanacaktır. Başarılı olan pilot uygulama, elde edilen veriler ışığında Diyarbakır'ın tüm ilçelerine yaygınlaştırılarak kentsel dirençlilik kültürü oluşturulacaktır. Bu yöntem, insanların hayati kaynakların yokluğunu güvenli bir ortamda tecrübe ederek tüketim alışkanlıklarını kalıcı olarak değiştirmesini hedeflemektedir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Zor (Geniş çaplı bir lojistik koordinasyon, güvenlik önlemleri, teknik altyapı müdahalesi ve yüksek düzeyde toplumsal mutabakat gerektirdiği için karmaşık bir süreçtir.)
Sorumlu / paydaş kurumlar:	• Diyarbakır Valiliği ve Kaymakamlıklar: (Koordinasyon ve güvenlik) • DİSKİ ve Enerji Şebeke Operatörleri: (Teknik uygulama ve kısıtlama yönetimi) • İklim Değişikliği Başkanlığı: (Stratejik destek ve hibe yönetimi) • Milli Eğitim Müdürlüğü: (Okullardaki bilgilendirme ve eğitim ayağı) • AFAD: (Tatbikat yönetimi ve organizasyonel tecrübe aktarımı)

Gençler ne yapabilir? :	Gençler bu projenin “iletişim ve saha gönüllüsü” ekibini oluşturabilirler. Sosyal medya üzerinden yaratıcı “Challenge”lar başlatarak halkı tatbikata psikolojik olarak hazırlayabilir, tatbikat günü mahallelerde kurulan bilgilendirme stantlarında görev alabilirler. Ayrıca, tatbikat sırasında ve sonrasında dijital anketler aracılığıyla halkın tepkilerini ve tüketim verilerini toplayarak projenin etki raporunu hazırlayabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Tüketim Analizi: Tatbikat günündeki toplam enerji ve su tasarrufu miktarının, normal bir günle kıyaslanarak veriye dökülmesi. Davranışsal Değişim Anketi: Tatbikat sonrasındaki 3 ve 6 aylık dönemlerde, katılımcıların evlerindeki tasarruf alışkanlıklarında kalıcı bir iyileşme olup olmadığının ölçülmesi. Kamuoyu Algı Analizi: Projenin toplumsal kabul düzeyi ve “Sıfır Günü” bilincinin artış oranının dijital izleme araçlarıyla takibi.
Çözüm Önerisi 2: Diyarbakır genelinde kağıt fatura basımı ve dağıtımını sonlandırılarak, tüm abonelik ve faturalandırma süreçleri dijital platformlara entegre edilmeli; bu sayede operasyonel kaynaklar korunarak karbon ayak izi düşük, sürdürülebilir ve teknoloji odaklı bir belediyeçilik modeli hayata geçirilebilir.	
Öneri başlığı 2:	Kağıtsız Belediye, Yeşil Gelecek: DİSKİ Dijital Fatura Dönüşümü
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	DİSKİ tarafından her ay hane başına dağıtılan fiziksel kağıt faturaların tamamen kaldırılarak, tüm faturalandırma sürecinin SMS, e-posta ve mobil uygulama üzerinden dijital ortama taşınması hedeflenmektedir. Bu uygulama sayesinde binlerce ağacın kesilmesi önlenecek, kağıt üretimi ve dağıtımı için harcanan su ve karbon salımı minimize edilerek iklim değişikliğiyle mücadelede yerel bir katkı sunulacaktır. Vatandaşlar güncel ve geçmiş fatura bilgilerine abone numaralarıyla kurumun web sitesi veya sanal ödeme kanalları üzerinden 7/24 kesintisiz erişebilecektir. Dijital okuma sistemlerinin entegrasyonu operasyonel maliyetler düşürülerek, buradan elde edilen tasarruf su altyapısı iyileştirmelerine aktarılabilir. Kağıt fatura kullanımını tamamen bırakan abonelere yönelik küçük teşvikler veya indirimler sunularak toplumsal katılım desteklenmelidir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Kolay (Hali hazırda SMS ve web altyapısı mevcut olduğu için sadece idari bir karar ve sistemselsel bir geçiş süreci gerektirmektedir).
Sorumlu / paydaş kurumlar:	- DİSKİ Genel Müdürlüğü: (Sistem yönetimi ve uygulama) - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi: (Stratejik karar ve denetim) - BTK (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu): (Dijital iletişim standartları) - Yerel Bankalar ve Ödeme Kuruluşları: (Entegrasyon desteği)
Gençler ne yapabilir?:	Gençler, özellikle teknolojiye uzak olan yaşlı nüfusa dijital fatura sistemini kullanma ve online ödeme yapma konularında rehberlik edebilirler. Sosyal medya kampanyalarıyla “Kağıt Faturaya Son” farkındalığı yaratabilir ve DİSKİ mobil uygulamasının yaygınlaşması için gönüllü tanıtım elçiliği yapabilirler. Ayrıca, bu dönüşümden elde edilen kağıt tasarrufunun kaç ağaca veya ne kadar suya tekabül ettiğini gösteren dijital sayaçlar tasarlayarak projenin etkisini görselleştirebilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Tasarruf Raporu: Aylık olarak basılmayan kâğıt miktarı üzerinden kurtarılan ağaç sayısı ve tasarruf edilen su miktarının (kâğıt üretimi su maliyeti üzerinden) hesaplanması. Dijital Katılım Oranı: SMS ve web sitesi üzerinden fatura görüntüleme ve ödeme yapan abone sayısındaki artışın veri takibi. Maliyet Analizi: Kâğıt, baskı ve dağıtım giderlerindeki azalmanın kurum bütçesine sağladığı net katkının raporlanması.

Çözüm Önerisi 3: Hane halkının su tüketim alışkanlıklarını şeffaf bir şekilde görmesini ve yönetmesini sağlamak amacıyla; DISKİ'nin web sitesi ve mobil uygulamasına kişiye özel tüketim grafikleri, su ayak izi takibi ve yıl sonu 'Su Karnesi' modülleri eklenerek, tasarruf eşiğini aşan abonelerin ödüllendirildiği teşvik odaklı bir dijital izleme sistemi kurulabilir.

Öneri başlığı 3:	Dijital Su Karnesi ve Teşvik Sistemi
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	DISKİ'nin dijital platformlarına entegre edilecek yeni bir arayüz ile her abonenin kendi tüketim geçmişini grafiklerle kıyaslamasına ve "su ayak izini" takip etmesine imkan tanınacaktır. Bir önceki aya veya yılın aynı dönemine göre tasarruf sağlayan haneler sistem tarafından otomatik olarak tespit edilecek ve her yıl sonunda abonelere performanslarını gösteren bir online "su karnesi" sunulacaktır. Belirlenen tasarruf limitlerinin altında kalarak su verimliliği sağlayan hanelere su faturasında indirim veya yerel yönetim destekli "tasarruf hediyeleri" verilerek motivasyon artırılacaktır. Bu modelle su tasarrufu soyut bir kavram olmaktan çıkartılıp, verilerle ölçülebilen ve ödüllendirilen bir toplumsal eyleme dönüştürülecektir. Kişiselleştirilmiş analizler sayesinde tüketiciler, hangi alanlarda (mutfak, banyo vb.) daha fazla su harcadıklarını fark ederek bilinçli tüketim disiplini kazanacaktır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta (DISKİ'nin mevcut veri tabanı ile web arayüzünün senkronize edilmesini ve yeni bir puanlama/ödül yazılımı geliştirilmesini gerektirir).
Sorumlu / paydaş kurumlar:	• DISKİ Genel Müdürlüğü: (Veri yönetimi, yazılım entegrasyonu ve faturalandırma) • Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi: (Ödüllendirme ve teşvik bütçesinin sağlanması) • Yazılım Firmaları ve Teknopark Girişimleri: (Kullanıcı dostu arayüz ve grafik tasarım desteği)
Gençler ne yapabilir?:	Gençler, "Su Karnesi"nin görsel tasarımında ve kullanıcı deneyimi (UX) süreçlerinde danışmanlık yapabilirler. Sosyal medyada kendi su karnelerini veya tasarruf grafiklerini paylaşarak "En Yeşil Hane" gibi akımlar başlatabilir ve çevresindeki insanları sisteme kayıt olmaya teşvik edebilirler. Ayrıca, verileri analiz ederek hangi mahallelerin daha tasarrufçu olduğuna dair periyodik raporlar hazırlayıp bir "mahalleler arası tatlı rekabet" ortamı oluşturabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Tüketim Değişim Analizi: Sisteme dâhil olan abonelerin, dâhil olmayanlara oranla su tüketimindeki azalma miktarının istatistiksel takibi. Portal Kullanım İstatistiği: Web sitesindeki tüketim grafikleri ve analiz sayfasının tekil ziyaretçi sayısı ve sitede kalma süresi. Tasarruf Hiyeyesi Verimliliği: Dağıtılan ödüllerin, bir sonraki dönem tüketim davranışları üzerindeki etkisinin "teşvik-tüketim korelasyonu" ile ölçülmesi.

Çözüm Önerisi 4: Engebeli arazi yapısı nedeniyle modern sulama sistemlerinin kurulamadığı bölgelerde aşırı su tüketimine yol açan vahşi sulama yöntemlerini terk etmek amacıyla; bu bölgelerde az su tüketen (kurakçıl) katma değerli ürünlerin ekilmesi için çiftçilere özel hibe, alım garantisi ve teknik eğitim desteklerini içeren bir 'Kademeli Ürün Deseni Teşvik Modeli' hayata geçirilebilir.

Öneri başlığı 4:	Engebeli Arazide Doğru Ürün: Vahşi Sulamadan Verimli Tarıma Geçiş
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Diyarbakır'ın engebeli topografyası nedeniyle damlama ve yağmurlama sistemlerinin uygulanamadığı bölgelerde, kanal ve baraj sularının israf edilmesine yol açan vahşi sulama yöntemlerine alternatif bir model sunulmaktadır. Bu arazilerde mısır veya pamuk gibi yüksek su isteyen ürünler yerine; bölge iklimine uygun badem, fıstık, tıbbi aromatik bitkiler veya yerel kurakçıl tahılların ekilmesi teşvik edilecektir. Çiftçilere bu ürünlere geçiş yapmaları durumunda mazot, gübre ve tohum desteğinin yanı sıra "su tasarrufu primi" adı altında ek maddi destekler sağlanacaktır. Tarım danışmanları aracılığıyla her ilçenin eğim ve toprak yapısına göre en uygun düşük su tüketimli ürün haritaları çıkarılacaktır. Bu sayede hem yeraltı ve yerüstü su rezervleri korunacak hem de zorlu arazilerde tarımsal üretim sürdürülebilir ve kârlı bir yapıya kavuşturulacaktır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta (Bölge bazlı ürün planlaması, bütçe ayrılması ve çiftçinin ikna edilmesi süreçlerini kapsayan çok yönlü bir saha çalışması gerektirir.)
Sorumlu / paydaş kurumlar:	• Tarım ve Orman İl Müdürlüğü: (Ürün planlaması, eğitim ve teşvik yönetimi). • DSİ (Devlet Su İşleri): (Sulama kanallarının yönetimi ve su tasarrufu takibi). • Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi: (Kırsal kalkınma projeleri ve finansal destek.) • Ziraat Odaları ve Yerel Kooperatifler: (Çiftçi iletişimi ve uygulama desteği).

Gençler ne yapabilir? :	Genç ziraat mühendisleri ve gönüllü gençler, köylerde “modern tarım elçileri” olarak görev alıp çiftçilere az su isteyen ürünlerin ekonomik getirisini anlatan sunumlar yapabilirler. Sosyal medya platformlarında bu ürünlerin başarı hikayelerini (örneğin susuz yetişen tıbbi bitkiler) paylaşarak farkındalık yaratabilirler. Ayrıca, engeli arazilerde dron teknolojisi ile ürün sağlığı takibi yaparak dijital tarım uygulamalarının yaygınlaşmasına öncülük edebilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Su Tasarrufu Oranı: Vahşi sulamadan vazgeçilen arazilerde, önceki yıllara oranla baraj ve kanallardan çekilen su miktarındaki düşüşün metreküp bazında ölçülmesi. Ürün Deseni Değişimi: Hedeflenen engeli bölgelerde ekilen kurakçıl ürün miktarının yıllık artış grafiği. Çiftçi Gelir Analizi: Yeni ürün desenine geçen çiftçilerin, sulama ve enerji maliyetlerindeki düşüşle birlikte elde ettikleri net kârın eski yöntemle kıyaslanması.
Çözüm Önerisi 5: Diyarbakır’da kış aylarında ısınma kaynaklı artan sera gazı emisyonlarını ve hava kirliliğini yerel imkânlarla düşürmek amacıyla; meslek liseleri ve sanayi iş birliğiyle düşük maliyetli karbon filtreleri üretilmeli, bu filtrelerin ihtiyaç sahibi hanelere ücretsiz veya sübvansiyonlu dağıtımı sağlanarak toplumsal bir ‘temiz hava seferberliği’ başlatılabilir.	
Öneri başlığı 5:	Genç Ellerden Temiz Nefese: Mesleki Eğitimle Karbon Filtresi Üretimi
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Diyarbakır’da özellikle dar gelirli mahallelerde yaygın olan soba kullanımının yarattığı sera gazı etkisini ve hava kirliliğini azaltmak için meslek liselerinin ilgili bölümleri (makine, metal teknolojisi, kimya vb.) üretim merkezi haline getirilecektir. Öğrenciler staj yaptıkları işletmelerde ve okul atölyelerinde, baca gazındaki partikül ve karbonu hapseden filtrelerin tasarımı ve üretimi konusunda teşvik edilecek, bu süreç öğrencilerin pratik becerilerini geliştirirken iklim krizine somut bir çözüm sunmalarını sağlayacaktır. Üretilen filtreler, yerel yönetimler aracılığıyla uygun fiyatlarla satışa sunulacak veya sosyal yardım alan ailelere ücretsiz olarak dağıtılarak kullanım yaygınlaştırılacaktır. Bu sayede hem fosil yakıt tüketiminden kaynaklanan karbon ayak izi düşürülecek hem de mesleki eğitim toplumsal bir faydaya dönüştürülecektir. Proje kapsamında periyodik filtre değişimi ve bakımı yine genç teknik ekipler tarafından yapılarak sistemin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	Orta (Meslek liselerinde müfredat entegrasyonu, hammadde temini ve sanayi kuruluşlarıyla koordinasyon gerektirir; ancak kısa vadede somut sonuçlar verebilir).
Sorumlu / paydaş kurumlar:	- Milli Eğitim İl Müdürlüğü: (Meslek liselerindeki üretim sürecinin yönetimi.) - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi: (Filtrelerin dağıtımı, sosyal yardım organizasyonu ve finansman desteği.) - Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü: (Hava kalitesi ölçümü ve emisyon standartları takibi.) - Sanayi ve Ticaret Odaları: (Özel sektör-okul iş birliğinin tesisi ve hammadde desteği.)
Gençler ne yapabilir?	Meslek lisesi öğrencileri, filtrelerin tasarımı ve AR-GE süreçlerinde aktif rol alabilir, üretim aşamasında bizzat çalışarak yerel bir soruna teknik çözüm üretebilirler. Üniversite öğrencileri ve gönüllü gençler ise soba kullanan mahallelerde bilgilendirme toplantıları yaparak filtrenin hem çevreye hem de aile bütçesine (bacaların temiz kalması ve verimli yanma) faydalarını anlatabilirler. Ayrıca, hava kirliliğinin en yoğun olduğu saatleri dijital haritalar üzerinden takip ederek dağıtımın hangi bölgelere öncelik verilmesi gerektiği konusunda veri analizi yapabilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Hava Kalitesi Verileri: Filtre dağıtımı yapılan mahallelerdeki partikül madde (PM10, PM2.5) ve karbon emisyon değerlerinin geçmiş yıllarla kıyaslanması. Üretim ve Dağıtım İstatistikleri: Meslek liselerinde üretilen toplam filtre sayısı ve ulaşılan hane halkı miktarı. Akademik Analiz: Filtre takılan bacalardan çıkan emisyonun, takılmayanlara göre karbon tutma verimliliğinin laboratuvar ortamında periyodik olarak test edilmesi.

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME (3. Gün sonunda)

Masada En Çok Tartışılan 3 Kavram / Sorun: Masada en çok iklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki etkisi, tarımsal sulamadaki geleneksel sulama yöntemlerinin yarattığı verimsizlik, toplumun iklim değişikliği ve sürdürülebilir su yönetimine ilişkin bilinç eksikliği tartışıldı.

Katılımcıların En Çok Sahiplendiği Fikir / Talep: Katılımcılar, vahşi sulamanın terk edilerek modern tekniklere ve az su tüketen ürün desenine geçilmesini, ayrıca tasarrufu ödüllendiren dijital takip sistemlerinin kurulmasını güçlü bir şekilde talep etmiştir.

Gençlik Bakışıyla En Acil Görülen Değişim Alanı: Gençler, gelecekteki su krizine karşı akıllı teknolojilerinin hayata geçirilmesini ve toplumda farkındalık yaratacak senaryo bazlı iklim tatbikatlarının ivedilikle uygulanmasını en acil değişim alanı olarak görmektedir.

Raporu Hazırlayan Moderatörün Notları: Tartışmalarda gençlerin iklim değişikliği ve su yönetimine ilişkin farkındalığa sahip olduğunu fakat çözüm önerileri noktasında yeterince söz sahibi olmadıkları, sosyo-kültürel engellerin olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan doğru yönlendirme ile gençlerin çözüm önerisi noktasında çok istekli oldukları ve üzerlerine düşen sorumlulukları üstlenebilecekleri fark edilmiştir.

Ek-11: Dördüncü masaya ait detaylı çalıştay raporu

Masa Başlığı: Genç Katılımı, Yönetişim ve Karar Alma Süreçleri

Tarih: 28.12.2025

Moderatör Ad-Soyadı: ZEYNEP ARSLAN

Katılımcı İsimleri:

1-Berivan AKYÜZ 2-Zilan PUŞİ 3-Elif ÖZDEMİR 4-Tulin SUNYAR 5-Sultan Nur İPEK

6-Yunus Emre ASLANOĞLU

1.Gün:

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek
Su yönetimi, iklim değişikliği ve artan baskılar nedeniyle kritik bir politika alanıdır. Su krizinden en çok etkilenecek gençler ise karar süreçlerinde yeterince yer almamaktadır. Çalıştayı bu maddesi, gençlerin su yönetimi politikalarında etkin ve karar verici paydaşlar olarak yer almasını amaçlamaktadır.

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

- 1- Su yönetiminde gençler hangi roller ve yetkilerle, hangi karar aşamalarında etkin aktör olmalıdır?
- 2- Bölgesel su koşulları ve yerel yapılar, gençlerin su yönetimi kararlarına katılımını nasıl ve hangi alanlarda etkilemektedir?
- 3- Gençler su yönetimi kararlarına hangi düzeyde katılmakta ve bu katılımı hangi temel faktörler etkilemektedir?
- 4- Yerel yönetimler ve STK'lar gençleri su yönetiminde hangi karar alanlarına dâhil etmekte ve hangi temel eksikler bulunmaktadır?
- 5-Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı düzeyi nedir, hangi temel eksikler vardır?

Soru 1. Su yönetiminde gençler hangi roller ve yetkilerle, hangi karar aşamalarında etkin aktör olmalıdır?

- **Su Yönetimi:** Su kaynaklarının korunması, kullanımı, dağıtımı ve sürdürülebilirliğini kapsayan; teknik, çevresel, sosyal ve yönetsel boyutları olan bütüncül bir süreçtir.
- Gençler su yönetiminde danışman, eş-karar verici ve uygulayıcı roller üstlenmeli; ihtiyaç analizi, politika tasarımı, uygulama ve izleme-değerlendirme aşamalarında oy hakkı, öneri sunma ve denetim yetkileriyle etkin aktör olmalıdır.
- Sürdürülebilir su yönetimi, yalnızca teknik çözümlerle değil; karar alma süreçlerine tüm paydaşların, özellikle gençlerin ve yerel toplulukların anlamlı katılımıyla mümkündür (UNESCO & UN-Water, 2020).

Soru 2. Bölgesel su koşulları ve yerel yapılar, gençlerin su yönetimi kararlarına katılımını nasıl ve hangi alanlarda etkilemektedir?

- Su kıtlığı ve bölgesel su koşulları gençlerin sorumluluk duygusunu artırmaktadır. Su, zaten yetersiz bir kaynak olduğundan gençler, mevcut su kaynaklarını sürdürülebilir şekilde yönetme sorumluluğunu benimsemektedir. Buna rağmen katılım ve dahil etme noktasında yetersizlik bulunmaktadır.
- Kurumsal yapılar ve yönetim çerçeveleri bölge genelinde genç katkısını resmî politika süreçlerine dahil etmekte bu konuda yavaş davranmaktadır. Bu durum gençlerin su yönetimi ve politika oluşturma süreçlerine etkisini sınırlandırmaktadır.
- Sürdürülebilir su yönetimi süreçlerinde gençlerin katılımı genellikle sembolik olup, uzun vadeli ve anlamlı entegrasyon eksikliği bulunmaktadır. Eğitim ve bilgilendirmenin artırılması bu katılımı güçlendirebilecektir.

Soru 3- Gençler su yönetimi kararlarına hangi düzeyde katılmakta ve bu katılımı hangi temel faktörler etkilemektedir? Katılım Düzeyi

Gençlerin su yönetimi kararlarına katılımı Türkiye’de çoğunlukla düşük ve dolaylı düzeydedir; katılım genellikle farkındalık çalışmaları ve gönüllülük faaliyetleriyle sınırlı kalmaktadır (UNESCO Türkiye, 2023)

Katılımı Etkileyen Temel Faktörler

- Kurumsal karar alma mekanizmalarına erişim eksikliği, gençlerin politika üretim süreçlerine doğrudan katılımını sınırlandırmaktadır (TEMA, 2022).
- Su kıtlığı ve iklim değişikliği, gençlerde çevresel sorumluluk bilincini artırmakta ancak bu bilinç karar süreçlerine yeterince yansımamaktadır.
- Eğitim ve bilgilendirme düzeyi, gençlerin su yönetimine aktif ve bilinçli katılımını doğrudan etkilemektedir (Meb, 2023).

Soru 4- Yerel yönetimler ve STK’lar gençleri su yönetiminde hangi karar alanlarına dâhil etmekte ve hangi temel eksikler bulunmaktadır?

Yerel yönetimler ve STK’lar gençleri su yönetimi konusunda genellikle;

- Su tasarrufu ve çevre bilinci farkındalık kampanyaları
- Gönüllülük faaliyetleri
- Danışma kurulları, gençlik meclisleri ve proje bazlı çalıştaylar
- Yerel çevre projelerinde uygulayıcı veya destekleyici roller

Temel eksikler:

- Karar alma süreçlerinde sembolik katılımın ötesine geçilememesi
- Gençlerin bütçe, planlama ve politika belirleme aşamalarında yeterince yer almaması
- Sürekliliği olan gençlik mekanizmalarının eksikliği
- Teknik bilgi, veri ve geri bildirim kanallarına sınırlı erişim
- Özetle, gençler daha çok uygulama ve farkındalık düzeyinde yer almakta; stratejik ve bağlayıcı karar süreçlerine katılımları ise yetersiz kalmaktadır.
- Sorun temelli araştırmaların yeterince yapılmaması
- Kırsal ve şehir hayatı kopukluğu ve bilinç eksikliği
- Medya da yetersiz bilgilendirme

Soru 5-Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı düzeyi nedir, hangi temel eksikler vardır?

Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı:

- Genel düzey düşük-orta seviyededir.
- Çoğu genç suyu çevresel bir sorun olarak tanır; ancak su politikaları, mevzuat, kurumlar arası yetkiler ve karar süreçlerini bilmemektedir.

Somut temel eksikler:

- Ulusal su politikaları ve strateji belgelerini tanımama
- Su yönetiminde hangi kurumun neye karar verdiğini bilmemek
- Su bütçesi, havza planları ve yerel yönetim yetkileri hakkında bilgi eksikliği
- Politika metinlerini okuma, yorumlama ve görüş bildirme becerisinin zayıf olması

Özetle, gençler “su sorunu”nun farkındadır, ancak “su politikası nasıl yapılır ve nasıl etkilir?” sorularına somut cevap verememektedir.

**Tartışma
özeti (max.5
cümle) :**

- Bu tartışmada, gençlerin su yönetimi politikalarında karar alma süreçlerine katılımının mevcut durumda sınırlı ve çoğunlukla danışma düzeyinde kaldığı ortaya konmuştur.
- Yerel yönetimler ve STK’lar tarafından sunulan katılım kanallarının büyük ölçüde sembolik olduğu ve gençlerin karar verici rol üstlenemedikleri vurgulanmıştır.
- Gençlerin su politikalarına ilişkin bilgi ve politika okuryazarlığı eksiklikleri, etkin katılımın önündeki temel engellerden biri olarak değerlendirilmiştir.
- Su yönetiminin sürdürülebilirliği açısından gençlerin yenilikçi bakış açıların ve yerel deneyimlerinin karar süreçlerine daha erken aşamada dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.
- Sonuç olarak, gençlerin danışılan değil, yerel su yönetiminde ortak aktörler olarak konumlandırılmasının zorunlu olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır.

Tespit edilen veriler / gözlemler:	- Gençlerin su yönetimi politikalarına katılımı ağırlıklı olarak farkındalık çalışmaları ve gönüllülük faaliyetleriyle sınırlıdır; karar verici pozisyonlarda temsil oranı düşüktür. - Yerel yönetimler ve STK'lar tarafından oluşturulan genç katılım mekanizmaları çoğunlukla danışma niteliğinde olup, alınan görüşlerin karar süreçlerine yansımaları sınırlı kalmaktadır. - Gençlerin su politikalarına, yerel su sorunlarına ve karar alma süreçlerine ilişkin bilgi düzeyi genel olarak yüzeyseldir; politika ve veri okuryazarlığı eksikliği dikkat çekmektedir. - Bölgesel farklılıklar belirgindir; kırsal ve sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde gençlerin su yönetimi süreçlerine erişimi daha zayıftır. - Mevcut etkileşim kanallarında şeffaf geri bildirim ve süreklilik eksikliği, gençlerin katılım motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.
Kaynak / dayanak (varsa):	- OECD (2015). OECD Principles on Water Governance. OECD Publishing. - UNESCO & UN-Water (2020). The United Nations World Water Development Report: Water and Climate Change. Paris: UNESCO. - UNESCO Türkiye. (2023). Gençlik ve sürdürülebilir kalkınma raporları. - TEMA Vakfı. (2022). Türkiye'de su yönetimi ve katılımcılık - Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). Çevre ve sürdürülebilirlik eğitimi raporu.

2.Gün:

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Bu çalışmanın amacı, su yönetimi alanında gençlerin yerel düzeyde karar alma süreçlerine katılımını sınırlayan yapısal ve yerel sorunları ortaya koymak; gençlerin rol ve yetkilerinin net biçimde tanımlandığı, uzmanlaşmalarını ve etkin katılımlarını destekleyen sürdürülebilir katılım mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik bir çerçeve oluşturmaktır.

Tartışılan Sorunlar:

1-Gençlerin yerel yönetimlerle doğrudan iletişim kurabildiği mevcut katılım ve etkileşim kanalları nelerdir ve bu kanallar karar süreçlerine etki açısından ne ölçüde etkilidir?

2-Su yönetimi bağlamında gençlerin hangi alanlarda karar verici, hangi alanlarda danışman veya ortak akıl paydaşı olarak konumlandırılması daha uygundur?

3-Gençlerin su yönetimi alanında uzmanlaşmasını ve etkin katılımını desteklemek amacıyla ne tür eğitimsel, kurumsal ve uygulamalı fırsatlar geliştirilebilir?

Bu sorulardan yola çıkarak aşağıda belirtilen yerel ve yapısal sorunlar tespit edilmiştir.

Yerel Sorunlar

- Gençlerin yerel yönetimlerle doğrudan iletişim kurabildiği katılım ve etkileşim kanallarının sayıca sınırlı olması.
- Mevcut katılım kanallarının düzensiz işlemesi ve süreklilik göstermemesi.
- Yerel düzeyde gençlerin sunduğu görüş ve önerilerin karar süreçlerine nasıl yansıdığına dair geri bildirim mekanizmalarının bulunmaması.
- Su yönetimiyle ilgili yerel toplantı, çalıştay ve süreçlere gençlerin sınırlı sayıda ve çoğunlukla davet usulüyle dahil edilmesi.
- Yerel yönetim birimlerinde gençlerle doğrudan çalışan, bu süreci koordine eden özel birim veya sorumluların olmaması.
- STK içi karar süreçlerin de gençlik kolları, genç temsilcileri, proje temsilcilerine yer verme de sınırlı davranmaları
- Farkındalık kampanyalarının gönüllülük faaliyetlerinin sembolik kalması
- Çalışmalar da geri dönüşüm yapılmaması ve gençlik katılımının sınırlı olması
- Gençlerin birçok çalışma da izleme değerlendirme veya karar alma mekanizmalarında yer almamaları

Yapısal Sorunlar

Gençlerin su yönetimi alanında hangi konularda karar verici, hangi konularda danışman veya ortak akıl paydaşı olacağına ilişkin rol ve yetkilerinin net biçimde tanımlanmamış olması.

Genç katılımının çoğunlukla sembolik düzeyde kalması ve karar alma süreçlerine bağlayıcı etkisinin bulunmaması.

Su yönetimi alanında gençlerin uzmanlaşmasını ve etkin katılımını destekleyecek sürekli ve kurumsallaşmış eğitim ve kapasite geliştirme mekanizmalarının yetersizliği.

Eğitim, uygulama ve karar alma süreçleri arasında yapısal bir bağ kurulmamış olması.

Genç katılımına ilişkin mevzuat, strateji ve yerel politika belgelerinde su yönetimine özgü açık düzenlemelerin bulunmaması.

Belirlenen sorun:	Gençlerin su yönetimi alanında yerel yönetimlerle iletişim kurabildiği katılım kanalları sınırlı, süreksiz ve çoğunlukla danışma düzeyinde kaldığı için; gençlerin hangi alanlarda karar verici, hangi alanlarda danışman veya ortak akıl paydaşı olacağı netleşmemekte ve bu durum gençlerin uzmanlaşmasını ve karar süreçlerine etkin katılımını engellemektedir.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Bu sorunun kaynağı; yerel yönetimlerde genç katılımına ilişkin kurumsallaşmış ve bağlayıcı mekanizmaların eksikliği, gençlerin karar alma süreçlerindeki rol ve yetkilerinin net tanımlanmaması ve su yönetimi alanında gençlere yönelik sürekli, uygulamaya dayalı kapasite geliştirme fırsatlarının yetersiz olmasıdır.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	Bağırar gibi kontrolsüz vahşi sulamanın yoğun olduğu kaçak su kullanımı sebebiyle bu sulamaların takibinin güç olduğu yerel bölgelerde kapalı sulama yöntemine geçiş yapılması bu geçişin ardından oluşabilecek tartışmalar ve itirazların kontrolünde de gençlerin ağırlıkta olduğu sulama ekiplerinin görev alması

Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:

Gençlerin bu sorunla ilişkisi kısaca üç noktada özetlenebilir:

Doğrudan etkilenen grup: Bağırar gibi bölgelerde kontrolsüz ve kaçak sulama, su kıtlığını ve tarımsal belirsizliği artırmakta; bu durum en çok kırsalda yaşayan gençleri etkilemekte ve göç riskini yükseltmektedir.

Sahada etkili olabilecek aktör: Kapalı sulama sistemine geçiş sürecinde ortaya çıkan itiraz ve uyum sorunlarında gençler; sahada bulunabilen, yerel halkla iletişim kurabilen ve izleme yapabilen güvenilir uygulayıcılar olabilir.

Karar süreçlerine dâhil edilmediği için potansiyeli sınırlanan grup: Gençler çoğunlukla danışma düzeyinde tutulduğu için uzmanlaşamamakta ve sahadan gelen bilgiyi karar mekanizmalarına taşıyamamaktadır.

Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:

Gençler, su yönetimi sorunlarının hem mağduru hem de çözümün sahadaki ana aktörü olabilecek konumdayken, bağlayıcı roller verilmediği için bu potansiyel yeterince kullanılamamaktadır.

3.Gün:

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Bu çalışmanın amacı, gençlerin su yönetimi alanına ilişkin geliştirdikleri önerileri, eylem fikirlerini ve kampanya önerilerini sistematik biçimde yazıya dökerek görünür kılmak; bu fikirlerin yerel düzeyde karar alma süreçlerine aktarılmasını kolaylaştırmak ve gençlerin su politikalarında etkin, katılımcı ve dönüştürücü aktörler olarak sürece dahil edilmesini desteklemektir.

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı	1-Genç Katılımı ve Karar Alma - Gençler, suyla ilgili plan, bütçe ve uygulama kararlarında oy hakkı olan üye olarak sürece dâhil edilmelidir. - Yerel yönetimler, STK gibi karar alıcılarla etkileşim mekanizmaları sağlanmalıdır. - Gençlere birçok çalışma da imza yetkisinin verilmesi - Genç katılımı STK'lar aracılığıyla artırılarak akran eğitimlerine destek verilmesi - Yerel projeler de gençlerin katılımının teşvik edilmesi - Atölyelere gençlerin liderlik etmesi - Yerel yönetimlerin gençlik meclisi üyeliği için sosyal medyada duyuruya çıkmaları - Gençlik merkezlerine sosyal medya üzerinden ulaşma - Yerel yönetimlerin ve STK'ların aylık gençlik katılım toplantılarını koordine etmeleri - Gençler yalnızca dinleyici değil, karar alma süreçlerinde aktör olmalı - Yerel yönetimler su alt yapısı ve sürdürülebilirlik projelerinde gençlerin önerilerini alarak kaynak tahsisı yapabilir. - Genç katılımı tek seferlik projelerle değil, resmi yönergeye bağlı ve her yıl devam eden yapılarla sağlanmalıdır. - Gençlerin sadece görüş bildirdiği değil, kararı etkileyen ve bağlayıcı sonuç üreten mekanizmalar kurulmalıdır. - Katılım, yalnızca bilgilendirme ve danışma düzeyinde kalmamalı; ortak karar alma ve genç liderliği aşamasına taşınmalıdır. - Gençlerin öneri ve şikayetlerine geri dönen bir resmi kurumun varlığı bulunmalıdır. 2-Eğitim, Bilgi ve Su Okuryazarlığı ve Projeler - Gençlere yönelik su politikaları, mevzuat, yerel yönetim yetkileri konularında uygulamalı eğitimler verilmelidir. - Su okuryazarlığı; atölye, saha çalışması ve dijital araçlarla günlük hayata dokunan biçimde güçlendirilmelidir. - Gençlerin teknik ve mevzuata dayalı süreçleri anlayabilmesi için basitleştirilmiş rehberler ve eğitim modülleri hazırlanmalıdır. - Kısa programlı eğitimler, stajlar ve genç uzman programları düzenlenmelidir. - Gençlere hidroloji, su hukuku vb. gibi bir çok alanda eğitim verilerek genç su diplomatları yetiştirilebilir. - Proje tabanlı eğitime yer verilerek gençlerin yenilikçi çözümler geliştirebilmelerini sağlamak - Gençlere mentörlük yapılarak kariyer planlanmasında destek olmak - Yerel projeler okul projeleri çalıştaylarla gençlerle iletişimde kalmak 3-Algısal ve Yapısal Engellerin Aşılması "Gençler deneyimsizdir" algısını kırmak için gençlerin yürüttüğü başarılı örnekler görünür kılınmalıdır. - Gençlerin karar süreçlerine katılımını zorlaştıran bürokratik engeller azaltılmalı, erişim kolaylaştırılmalıdır. - Gençlerin özgüvenini artırmak için psikososyal destek ve dayanışma ortamları oluşturulmalıdır. 4-Kırsal Gençlerin Katılımı - Kırsal da gençler, özellikle tarımsal sulama, su kullanımı ve izleme süreçlerine doğrudan dâhil edilmelidir. - Kırsalda yaşayan gençler için yerinde eğitimler, mobil ekipler ve saha temelli katılım modelleri geliştirilmelidir. - Gençlerle akran eğitimi planlanmalı gençler gençlerin danışanı olmalıdır. 5-Yerel Yönetimler – STK İş Birliği - Yerel yönetimler ve STK'lar, gençlerin katılımını esas alan ortak eylem planları ve protokoller hazırlamalıdır. - Gençler STK larla birlikte su tasarrufu kampanyaları eğitim projeleri ve saha çalışmalarını yürütebilir. - Gençlere verilen rollerle yetki ve bütçe uyumlu hâle getirilmelidir; sorumluluk bütçeyle desteklenmelidir. 6-Dijital Katılım ve İletişim - Su politikaları; sosyal medya, web siteleri ve dijital platformlar üzerinden gençlerin anlayacağı dilde paylaşılmalıdır. - Gençlerin yerel yönetimlerle doğrudan iletişim kurabileceği resmî, izlenebilir ve geri bildirimli dijital kanallar oluşturulmalıdır. - Gençler, bu dijital platformların tasarım, içerik ve uygulama aşamalarında aktif rol almalıdır. - Gençlere teknoloji ve girişimcilik vb. konularda daha çok görev verilmelidir. - Yenilikçi çözümler geliştiren gençlere istihdam alanı yaratılmalıdır. - Birçok çalışma dijital platformlar aracılığı ile gençlere ulaştırılmalıdır - Gençler gençlerin projelerinde danışan olmalıdır. - Gençler yerel projelerde su kamplarında iklim kamplarında su lideri olarak aktif rol almalıdır. 7-Genç Liderliği ve Uzmanlaşma - Genç liderliği ve akran öğrenmesine dayalı modeller yaygınlaştırılmalıdır. - Gençlerin su yönetimi alanında uzmanlaşması için Genç Uzman Programları, mentorluk ve su liderliği programları oluşturulmalıdır. - Gençlerin kazandığı bilgi ve deneyimi diğer gençlere aktarması için ağlar (network) ve yaygınlaştırma modelleri kurulmalıdır. - İklim ve su temalı gençlerle ortak projeler yapılmalıdır. - Yenilikçi çözümler getiren gençlere mentorluk yapılmalıdır. 8-Kurumsal Yapılar ve Meclisler - Yerel yönetimler bünyesinde Gençlik Su Meclisi, Genç Danışma Kurulu veya Genç Su Elçileri gibi gruplar kurulmalıdır. - Bu gruplarda, kuşaklar arası öğrenmeyi güçlendirmek için deneyimli bireyler danışman olarak sürece dâhil edilmelidir. 9-Saha, İzleme ve İstihdam - Gençlere sahada gözlemci, izleyici ve denetleyici roller verilmelidir. - Yerel yönetimler ve ilgili kurumlar bu çalışmalara bütçe ayırarak gönüllülük ve yeni istihdam alanları oluşturmalarıdır. 10-Çok Disiplinli Genç Ekipler - Genç yazımcılar, ziraatçılar, su okuryazarları ve sosyal bilimcilerden oluşan çok disiplinli genç ekipler kurulmalıdır. - Bu ekipler kurumlardan resmî olarak desteklenmeli ve karar süreçlerine entegre edilmelidir. 11-Uusal ve Uluslararası Platformlar - Gençler Birleşmiş Milletler gibi su ve iklim zirvelerinde veya ulusal strateji toplantılarda temsil edilerek küresel düzeyde söz sahibi olabilir. Bu gençlere hem deneyim hem de önemli bir network ağı ile tanışma fırsatı sağlayacaktır. 12-Gençlik kota sistemi - Su kurulları havza yönetim heyetleri ve belediyeler de %20 veya %25 oranında 18-30 yaş arası genç temsilci kotası yasal zorunluluk haline getirilebilir.
---------------	--

Önerinin içeriği
(maks. 5 cümle):

- 1-Gençlerin Karar Alma Süreçlerine Etkin ve Bağlayıcı Katılımı**
Uygulama:
- Gençlere suyla ilgili komisyonlarda oy hakkı tanınır.
 - Alınan kararların uygulanması için genç temsilcilerin imzası zorunlu olur.
- Somut örnek:** Belediye Su Yönetimi Komisyonunda 2 genç üye yer alır; yağmur suyu toplama projesi bu gençlerin oyuyla kabul edilir ve bütçeye girer.
- 2-Kurumsallaşmış ve Süreklilik Arz Eden Mekanizmalar**
Uygulama:
- Yönetmelik veya yönerge ile gençlik yapıları resmileştirilir.
 - Görev süresi, toplantı sayısı ve yetkiler netleştirilir.
- Somut örnek:** "Gençlik Su Meclisi Yönergesi" çıkarılır; meclis yılda 4 kez toplanır ve kararları belediye meclisine sunulur.
- 3-Su Politikaları Alanında Bilgi, Eğitim ve Su Okuryazarlığı**
Uygulama:
- Eğitimler mevzuat, bütçe ve karar süreçlerini kapsar.
 - Eğitimler saha gezileriyle desteklenir.
- Somut örnek:** Gençler, havza planı nasıl hazırlanır? Başlıklı eğitim sonrası baraj ve sulama kanallarında inceleme yapar.
- 4-Katılım Merdiveninin Ortak Karar ve Genç Liderliğine Taşınması**
Uygulama:
- Gençlere proje yürütücülüğü verilir.
 - Yetişkinler danışman rolünde kalır.
- Somut örnek:** Bir su tasarrufu kampanyasının koordinatörü genç lider olur; Belediye teknik destek sağlar.
- 5-Algısal ve Yapısal Engellerin Aşılması**
Uygulama:
- Gençlerin başarılı raporlarını ve kamuoyuna sunulur.
 - Katılım süreçleri sadeleştirilir.
- Somut örnek:** Gençlerin hazırladığı su izleme raporu, belediyenin resmi web sitesinde yayımlanır.
- 6-Kırsal Gençlerin Su Yönetimine Katılımı**
Uygulama:
- Eğitimler köylerde ve tarlada yapılır.
 - Ulaşım ve katılım desteği sağlanır.
- Somut örnek:** Kırsal gençler, damla sulama uygulamalarını tarlada uygulamalı öğrenir ve çiftçilere anlatır.
- 7-Yerel Yönetimler – STK İş Birliği**
Uygulama:
- Ortak protokol imzalanır.
 - Görev paylaşımı net yapılır.
- Somut örnek:** Belediye bütçeyi sağlar, STK eğitimi verir, gençler sahada su okuryazarlığı atölyeleri yürütür.
- 8-Yetki – Bütçe Dengesi**
Uygulama:
- Gençlere verilen görev için ayrı bütçe kalemi açılır.
- Somut örnek:** Genç Su Platformları programı için yıllık özel bütçe ayrılır.
- 9-Medya ve Dijital Platformlar**
Uygulama:
- Kısa videolar, infografikler hazırlanır.
- Somut örnek:** Gençler, "1 Dakikada Su Politikası" başlıklı Instagram Reels serisi üretir.
- 10-Genç Liderliği ve Akran Modelleri**
Uygulama:
- Eğitilen gençler başka gençleri eğitir.
- Somut örnek:** Su liderliği eğitimi alan gençler, okullarda akran atölyeleri düzenler.
- 11-Ulusal ve Uluslararası Projelerde Gençler**
Uygulama:
- Gençler proje yazım ve karar aşamasında yer alır.
- Somut örnek:** Erasmus+ su projesinde gençler eş-koordinatör olur.
- 12-Farkındalıkta Karar Verici, Teknikte Danışman Rolü**
Uygulama:
- Rol dağılımı net yapılır.
- Somut örnek:** Gençler kampanya kararını verir, mühendisler teknik uygunluğu kontrol eder.
- 13-Bağlayıcı Mekanizmalar**
Uygulama:
- Gençlerin önerilerine yazılı yanıt zorunluluğu getirilir.
- Somut örnek:** Gençlerin sunduğu her öneri için belediye 30 gün içinde yazılı cevap verir.
- 14-Resmî Dijital İletişim Kanalları**
Uygulama:
- Dijital başvuru ve takip sistemi kurulur.
- Somut örnek:** "Gençler Soruyor – Su Yönetimi" adlı çevrim içi platform oluşturulur.
- 15-İnformel Gruplar ve Kulüpler**
Uygulama:
- Mekân ve küçük fon desteği sağlanır.
- Somut örnek:** Gençlik merkezlerinde Su Kulüpleri kurulur.
- 16-Genç Uzman Programları**
Uygulama:
- Mentorluk ve staj imkânı verilir.
- Somut örnek:** Gençler, su idaresinde 6 aylık uzmanlık programına katılır.
- 17-Network ve Yayıncılık**
Uygulama:
- Bölgesel genç ağı kurulur.
- Somut örnek:** "Genç Su Ağı" ile farklı illerden gençler deneyim paylaşır.
- 18-Gençlik Su Meclisi ve Danışma Kurulları**
Uygulama:
- Düzenli toplantı takvimi oluşturulur.
- Somut örnek:** Genç Su Meclisi kararları belediye meclisi gündemine alınır.
- 19-Kuşaklar Arası Dayanışma**
Uygulama:
- Deneyimli kişiler mentorluk yapar.
- Somut örnek:** Emekli su mühendisleri gençlere danışmanlık verir.
- 20-Saha ve İzleme Roller**
Uygulama:
- Gençlere ölçüm ve gözlem görevleri verilir.
- Somut örnek:** Gençler sulama kanallarında su kaybı tespiti yapar.
- 21-Bütçe ve İstihdam**
Uygulama:
- Geçici istihdam ve gönüllülük desteklenir.
- Somut örnek:** Yaz döneminde Genç Su Gözlemcisi istihdam edilir.
- 22-Öz Yeterlilik ve Psikososyal Destek**
Uygulama:
- Başarı hikâyeleri paylaşılır.
- Somut örnek:** Başarılı genç projeleri yerel basında tanıtılır.
- 23-Dijital İzleme ve Veri Tabanları**
Uygulama:
- Gençler veri giriş ve analizine katılır.
- Somut örnek:** Gençler, belediyenin su tüketim haritasını günceller.
- 24-Çok Disiplinli Genç Ekipler**
Uygulama:
- Kurum içinde resmi ekipler kurulur.
- Somut örnek:** Yazılımcı + ziraatçı + sosyal bilimci gençlerden oluşan ekip, akıllı sulama uygulaması geliştirir.

Uygulanabilirliği
(Kolay/orta/zor)

Kolay: Dijital, iletişim ve farkındalık temelli öneriler
Orta: Eğitim, mentorluk ve kırsal katılım modelleri
Zor: Resmi meclisler, bütçe ve istihdam içeren yapılar

Sorumlu
/ paydaş
kurumlar:

Sorumlu Paydaşlar: Belediyeler, Gençlik Merkezleri, STK'lar, İl Gençlik Komisyonlar Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Erasmus+/ESC Programları, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, Ziraat Odaları, Kalkınma Ajansları, DISKİ DSİ, Tarım ve Orman bakanlığı

Gençler ne yapabilir? :	• Belediyelerin gençlik merkezlerine gençler koordinatörlük yapabilir • Dijital platformların yönetiminde söz sahibi olabilir. • Sosyal medya kanallarında genç istihdamı için paylaşımlar yapılabilir. • Gençler gençlere ekran eğitimleri verebilir. • Gençler informal gruplarla kendi seslerini duyurabilir. • Üniversiteler de çalıştaylar düzenleyebilir. • Genç uzmanlar bir araya gelerek genç uzman programları yapabilir. • Atölyeler kurarak su liderliği yapabilir. • Kırsal kesim ve kentler de bir araya gelerek karşılıklı eğitimler verilebilir • Gençlik değişim programları aracılığıyla çeşitli çalışmalara katılabilirler. • Yerel su sorunlarını tespit edip kısa saha raporları hazırlayabilirler. • Belediyelere ve STK'lara somut politika önerileri sunabilirler. • Su kullanımı ve tasarrufu konusunda dijital kampanyalar yürütebilirler. • Okullarda ve gençlik merkezlerinde su okuryazarlığı kulüpleri kurabilirler. • Saha su kullanımı ve kaçak sulama gözlemleri yapabilirler. • Yerel halk ve çiftçilerle arabulucu ve kolaylaştırıcı rol üstlenebilirler. • Belediyelerin su projelerinde gönüllü veya yarı zamanlı görev alabilirler. • Su yönetimiyle ilgili veri toplama, haritalama ve izleme çalışmalarına katılabilirler. • Başarılı uygulamaları belgeleyip iyi örnek paylaşımları yapabilirler. • Yerel, ulusal ve uluslararası ağlara katılarak gençlik temsiliyeti sağlayabilirler
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	• Proje öncesi ve sonrası bilgi ve su okuryazarlığı anketleri uygulanması • Gençlerin katıldığı toplantı, atölye ve saha faaliyeti sayısının kayıt altına alınması • Gençler tarafından sunulan öneri sayısı ve uygulamaya geçen kararların izlenmesi • Dijital platformlar ve sosyal medyada erişim, etkileşim ve geri bildirim verilerinin ölçülmesi • Saha çalışmalarında gözlem formları ve kısa değerlendirme raporları kullanılması • Kırsal ve kentsel gençlerin katılım oranlarının ayrı ayrı analiz edilmesi • Gençlerin süreçte üstlendiği rollerin (karar verici, danışman, uygulayıcı) belgelenmesi • Faaliyetler sonunda ara değerlendirme ve final etki raporlarının hazırlanması

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME (3. Gün sonunda)

Masada En Çok Tartışılan 3 Kavram / Sorun:

- Gençlerin Karar Süreçlerinde Yetki Eksikliği
- Genç Katılımının Kurumsallaşmaması
- Kent-Kır Gençliği Arasında Kopukluk

Katılımcıların En Çok Sahiplendiği Fikir / Talep: Gençlerin su yönetimi alanında yalnızca görüş bildiren değil, yetki ve sorumluluk verilen, karar süreçlerine doğrudan ve bağlayıcı biçimde dâhil edilen aktörler olması.

Gençlik Bakışıyla En Acil Görülen Değişim Alanı: Gençlerin rol ve yetkilerinin net tanımlandığı, sürekli, bağlayıcı ve uygulamaya dayalı genç katılım mekanizmalarının yerel su yönetiminde hayata geçirilmesi.

Moderatörün notları

- Gençler çözüm odaklı ve sahaya dayalı öneriler geliştirdi.
- Katılımın çoğunlukla danışma düzeyinde kalmasından rahatsızlık dile getirildi.
- Yetki ve sorumluluk verilmediğinde motivasyonun düştüğü gözlemlendi.
- Kentli ve kırsal gençlerin birbirinden öğrenmesine ihtiyaç olduğu vurgulandı.
- Sürekliliği olan, resmî genç katılım yapılarının gerekliliği öne çıktı.
- Gençler, su yönetiminde bilgi sahibi olduklarını ancak karar alma süreçlerine etki edemediklerini güçlü biçimde ifade etti.
- Katılımcılar, danışma düzeyinde kalan katılımın sembolik olduğu görüşünde birleşti.

- Gençlerin sahada edindiği deneyimin, karar vericilere sistematik biçimde aktarılmadığı gözlemlendi.
- Yetki, bütçe ve sorumluluk arasında doğrudan bir bağ kurulması gerektiği sıkça vurgulandı.
- Kurumsallaşmış genç katılım mekanizmalarının yokluğunun, katılımı kişilere ve projelere bağımlı hâle getirdiği belirtildi.
- Kırsalda yaşayan gençlerin pratik bilgiye, kentli gençlerin ise politika ve dijital araçlara daha yakın olduğu; ancak iki grubun birbirinden yeterince beslenemediği ortaya kondu.
- Gençlerin sahada aktif rol almaya istekli olduğu, fakat net görev tanımları olmadığı için geri planda kaldığı görüldü.
- Uygulamalı eğitim, saha çalışması ve mentorluk içeren modellerin en etkili öğrenme biçimi olduğu konusunda ortak görüş oluştu.
- Dijital araçların genç katılımını güçlendirebileceği, ancak bunun için resmî ve izlenebilir platformlara ihtiyaç olduğu ifade edildi.
- Tartışmalar boyunca gençlerin yalnızca talep eden değil, sorumluluk almaya hazır aktörler olduğu net biçimde gözlemlendi.

Ek-12: Beşinci masaya ait detaylı çalıştay raporu

Masa Başlığı: Sivil Toplum, Paydaş İş Birliği ve Toplumsal Farkındalık

Tarih: 28.12.2025

Moderatör Ad-Soyadı: Mehmet Emin Ateş

Katılımcı İsimleri: Özlem SÖNMEZ, Mehmet DEMİR, Hülya AKKOYUN, Emircan ARABOĞA, Eda Nur BAKIR, Fidan TOKUR

1.Gün:

Amaç: Konunun temel çerçevesini çizmek, kavramları netleştirmek, bölgesel durumu analiz etmek

Tartışılan Temel Başlıklar / Sorular:

- Yerel halkın, STK'ların ve kurumların su yönetimi özelinde en temel beklentileri neler olabilir? Bu beklentiler nasıl sistematik biçimde toplanabilir? Toplanmadığında ne tür sorunlar ortaya çıkar?
- Yerel Yönetim ve Yerel STK'lar arasında neden iş paylaşamama sorunu görülüyor?
- Bölgesel su yönetiminde hangi paydaşlar aktif rol almaktadır? Hangileri dışarıda kalmaktadır?

	• Su kaynaklarının yönetimine yönelik kurumsal, toplumsal ve sivil toplum eksenli beklentiler; suyun adil, uygun maliyetli ve kesintisiz dağıtımının yanı sıra içilebilirlik standartlarının güvence altına alınması ve akıllı sayaçlar gibi teknolojik takip sistemleri aracılığıyla altyapı verimliliğinin artırılması odaklarında birleşmektedir. Bu beklentilerin karşılanamaması ve su yönetiminde ortaya çıkan aksaklıklar, temelde yönetsimsel ve yapısal eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Özellikle kurumlar arası iş birliği ve eşgüdümün yetersizliği, STK'ların denetleyici rollerini etkin kullanamaması ve denetim raporlarının şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması, yönetim süreçlerinde hesap verilebilirlik sorunlarına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra, geri dönüşüm tesislerinin yetersizliği, teknik eğitim eksiklikleri ve ideolojik farklılıkların uygulama bütünlüğünü zedelemesi gibi faktörler, stratejik hedeflere ulaşılmasını güçleştirmektedir. Bireysel girişimcilik motivasyonunun bürokratik veya yapısal engellerle kısıtlanması ise su yönetiminde inovatif yaklaşımların ve toplumsal katılımın önünü keserek mevcut sorunların kronikleşmesine neden olmaktadır. • Su yönetiminde karşılaşılan operasyonel yetersizlikler (Nehir yatağının şehir içi ve şehir dışı temizliği yetersiz kalması.), (Nehir kenarındaki işletmelerin yeteri kadar denetlenmemesi.); kurumlar arası iletişim kanallarının zayıflığı ve stratejik iş birliği eksikliği gibi yapısal sorunlardan beslenmektedir. Özellikle bütçe planlama ve değerlendirme süreçlerinin operasyonel ihtiyaçlara yanıt veremeyecek kadar uzun sürmesi, hantal bürokratik mekanizmalarla birleştiğinde hizmet sunumunda ciddi gecikmelere yol açmaktadır. Bu hiyerarşik ve prosedürel engeller, kaynakların verimli kullanılmasını zorlaştırırken, su yönetiminde ihtiyaç duyulan dinamik dönüşümü ve çözüm odaklı müdahaleleri de sekteye uğratmaktadır. • Mevcut su yönetimi süreçlerinde belediyeler, resmî kurumlar ve DİSKİ gibi kamu otoriteleri baskın bir rol üstlenirken; STK'lar, eğitim kurumları, esnaf ve gençlik yapılanmaları gibi sivil unsurlar daha pasif bir konumda yer almaktadır. Yönetimsel süreçlerde karşılaşılan bürokratik engeller, ideolojik ayrışmalar ve çoğulcu görüşlere alan açmayan karar alma mekanizmaları, yerel halkın sisteme entegrasyonunu ve sahiplenme düzeyini olumsuz etkilemektedir.
Tartışma özeti (max.5 cümle):	Su yönetiminde toplumsal beklentiler (suyun adil bir şekilde dağıtılması, suya ulaşılabilirliğinin kolaylaştırılması, temiz suya olan talebin yerine getirilmesi, halkın su ile ilgili alınan karar sürecine dahil edilmesi.); adil dağıtım, teknolojik modernizasyon (Yapay zeka araçlarının su sistemlerine entegrasyonlarının artırılması) ve şeffaflık temelinde şekillenmektedir. Ancak bürokratik yavaşlık (geliştirilen projelerin ve yaşanan sorunların karar alma sürecinde uzun süren bürokratik gelişmeler, süreçlerin uzaması, evrak yoğunluğunun artması, idari karar alma sürecinin gecikmesi), iletişim eksikliği ve merkeziyetçi yönetim anlayışı (tüm kararların idareler tarafından tek yönlü ele alınması), yerel halkın ve sivil toplumun sürece dahil olmasını kısıtlamaktadır.
Tespit edilen veriler / gözlemler:	Su yönetimi süreçlerine dair yapılan analizler, paydaş beklentileri ile kurumsal işleyiş arasındaki yapısal uyumsuzlukları somut verilerle ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular; suyun adil dağıtımı ve teknolojik modernizasyon gibi temel taleplerin, bürokratik hantallık, bütçe planlama süreçlerindeki gecikmeler ve veri paylaşımındaki şeffaflığın hedef kitleye indirgenememesi nedeniyle sekteye uğradığını göstermektedir. Kamu otoritelerinin karar alma mekanizmalarındaki baskın rolü; sivil toplum, gençlik yapılanmaları ve yerel esnafın katılımını kısıtlayarak yönetimde asimetrik bir yapı oluşturmaktadır. Kurumlar arası eşgüdümün zayıflığı ve ideolojik ayrışmaların uygulama bütünlüğünü bozması, yerel halkın sisteme entegrasyonunu engelleyen yönetsimsel engeller olarak öne çıkmaktadır.
Kaynak / dayanak (varsa):	

2.Gün:

Amaç: Konuyla ilgili yerel ve yapısal sorunları belirlemek, nedenlerini analiz etmek

Tartışılan Sorunlar:

- Kurumlar neden birlikte hareket etmekte zorlanıyor ve aralarındaki bilgi paylaşımı neden bu kadar zayıf?
- Sosyal medya ve dijital kanallar, su tasarrufunu bir toplumsal harekete dönüştürmek için neden yeterince etkili kullanılmıyor?
- Siyasi veya ideolojik görüş farklılıkları, su gibi hayati bir hizmetin verilmesini nasıl engelliyor?
- STK'lar, yerel yönetimler ve gençlik grupları arasında ortak projeler neden yapılmıyor?

Belirlenen sorun:	Yerel yönetimler ve kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği ile ideolojik kutuplaşmanın yanı sıra su krizi gibi hayati meselelerde dijital kanalların etkin kullanılmaması, gençlerin karar alma süreçlerine katılmaması ve paydaşlar arası stratejik iş birliğinin olmaması toplumsal çözüm kapasitesini güçleştirmektedir.
Bu sorunun kaynağı nedir?	Bölgedeki siyasi iklim, yerel yönetimler ile kamu kurumları arasındaki derin iletişim kopukluğu ve ideolojik kutuplaşma nedeniyle toplumsal fayda odaklı bir iş birliği zemininden uzaklaşmıştır. Kurumlar, halkın yaşam kalitesini doğrudan etkileyen sorunlara ortak çözümler üretmek yerine, siyasi zıtlıkları derinleştirmekte ve yalnızca kendileriyle benzer görüşteki yapılarla etkileşime girmektedir. Mevcut iş yükünün getirdiği sorumluluktan kaçınma eğilimi ve birimleri ortak bir vizyon etrafında birleştirecek stratejik bir liderliğin eksikliği, kurumların birbirini paydaş değil rakip olarak görmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, koordinasyon eksikliği ve kurumsal tembellik, bölgedeki yönetsel uyumu güçleştirerek kamusal hizmetlerin etkinliğini ciddi ölçüde zayıflatmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının (STK) su tasarrufu konusunda gerçekleştirmek istediği toplumsal dönüşüm, politik-bürokratik engeller ve dijital mecralardaki yetersiz stratejik varlık nedeniyle sınırlı bir etki alanına sahiptir. Toplumsal hareketlerin ulusal politikaların gölgesinde kalması ve sosyal medyadaki bilgi deformasyonu, sunulan projelerin kamuoyunda beklenen karşılığı bulamamasına ve bir duyarsızlık eşliğinin oluşmasına yol açmaktadır. Bu engelleri aşmak adına, öncelikle su krizinin hayati önemine dair temel bir toplumsal bilinç inşa edilmeli; ardından doğru içerik üretimi ve sosyal medya okuryazarlığına yönelik teknik kapasite geliştirilerek dijital kanallar daha etkin bir savunuculuk aracı haline getirilmelidir. Toplumsal düzeyde derinleşen bireyselleşme ve kutuplaşma, su krizi gibi hayati meselelerde bile kolektif hareket etmeyi engelleyen bir iklim yaratmaktadır. Bu süreçte gençler, karar alma mekanizmalarının dışında kalmakta; katılım süreçlerini ise rasyonel bir çözüm arayışından ziyade kimlikli bir risk veya taraf seçme zorunluluğu olarak algılamaktadır. Kurumların genç fikirleri tecrübesizlik argümanı ile değersizleştirilmesi ve kendi dar çıkarlarını kamusal yararın önüne koyması, toplumsal sorunların bilimsel gerçeklikten koparak siyasi birer çatışma alanına dönüşmesine yol açmakta; bu durum ise gençlerin fikirlerini özgürce ifade etmesini engelleyerek demokratik katılımı zayıflatmaktadır. Yerel yönetimlerde hakim olan kurumsal önyargı ve idari tutumlar, bu tür ortaklıkların önündeki en büyük yapısal engeli oluşturmaktadır. Güncel pratikler incelendiğinde, iş birliklerinin çoğunlukla sürdürülebilir bir sosyal dönüşüm yaratmaktan uzak, kısa vadeli kültür-sanat etkinlikleriyle sınırlı kaldığı görülmektedir. STK'ların kendi faaliyet alanlarına odaklanan parçalı yapısı ve ortak bir makro hedefin eksikliği, yürütülen projelerin toplumsal ortak fayda üretme kapasitesini tartışmalı hale getirmektedir. Özellikle gençlik gruplarının karar alma süreçlerine dahil edilmesindeki zorluklar, yerel yönetimde katılımcılık ve yenilikçilik ilkelerinin tam olarak hayata geçirilmesini engellemektedir. Sonuç olarak; dijital kanalların stratejik bir farkındalık aracı olarak kullanılamaması, STK'ların parçalı yapısı ve kurumsal önyargılar birleşerek bölgedeki toplumsal dönüşüm potansiyelini kısıtlamakta ve kamusal hizmetlerin etkinliğini temelden zayıflatmaktadır.
Yerel örnek / vaka paylaşımı (varsa):	-
Gençlerin bu sorunla ilişkisi nedir?:	Gençlerin karar alma mekanizmalarına dahil edilmemesi ve fikirlerinin tecrübesizlik argümanı ile değersizleştirilmesi, su krizi gibi hayati meselelerde genç neslin toplumsal katılımını ve demokratik temsili zayıflatmaktadır. Yerel yönetimlerin iş birliğini sürdürülebilir politikalar yerine yüzeysel etkinliklerle sınırlı tutması, gençliğin yenilikçi potansiyelinin kamusal bir çözüm gücüne dönüşmesini engellemektedir.
Tartışmada öne çıkan görüş / anlaşmazlıklar:	Su krizi gibi hayati meselelerin ortak bir vizyon yerine siyasi bir rekabet alanı olarak görülmesi, gençlerin ve STK'ların karar alma süreçlerinden yetersiz kalması ve toplumsal güvenin zedelenmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, bu kronik güvensizlik ve iletişim kopukluğu, dijital farkındalık çalışmalarını etkisizleştirerek toplumsal sorunlar karşısında birlikte hareket etme kabiliyetini ortadan kaldırmaktadır.

3.Gün:

Amaç: Gençlerin önerilerini, eylem fikirlerini, kampanya önerilerini yazıya dökmek

Her çözüm önerisi için:

Öneri başlığı:	- Entegre Dijital Altyapı ve Hızlı Karar Mekanizmaları - Siyaset Üstü Geleceği Koruma Modeli ve Uzman Denetimi - Gençlik Köprüsü Temelli Dijital ve Katılımcı Karar Paydaşlığı
Önerinin içeriği (maks. 5 cümle):	Kurumsal koordinasyon eksikliği gidermek ve kaynak israfının önüne geçmek amacıyla önerdiğimiz Veri Temelli Ortak Yönetim Platformu, tüm paydaş kurumların anlık veri paylaşımı yapabildiği merkezi bir dijital altyapının kurulmasını hedeflemektedir. Bu platform bünyesinde oluşturulacak Hızlı Karar Birimleri aracılığıyla yavaş çalışan bürokratik onay süreçlerini dijitalleştirerek hızlandırmayı ve kurumların birbirinden bağımsız yürüttüğü projelerdeki çıkışmaları tamamen ortadan kaldırmayı amaçlıyoruz. Ortak bütçe ve iş gücü takibi sağlayan yazılımın devreye alınmasıyla, kamu kaynaklarının daha verimli kullanıldığı, şeffaf ve sonuç odaklı bir çalışma modeli hayata geçirilmiş olacaktır. Hayati kamu hizmetlerinin ideolojik tartışmalardan ve siyasi dalgalanmalardan korunması amacıyla önerdiğimiz Siyaset Üstü Teknik Güvence Modeli, kritik kararların siyasi figürler yerine akademisyenler ve bağımsız uzmanlardan oluşan Teknik Onay Kurulları tarafından denetlendiği bir yapı öngörmektedir. Bu sistem kapsamında hazırlanacak 10-20 yıllık stratejik belgelerin yasal güvence altına alınmasıyla, temel hizmetlerin seçim dönemlerinden veya yönetim değişikliklerinden etkilenmeksizin kesintisiz ve yüksek standartlarda sürdürülmesi hedeflenmektedir. Böylece, teknik doğruların siyasi tercihlerin önüne geçtiği, tamamen kamu yararına odaklı ve kurumsal sürekliliği esas alan bir yönetim anlayışı hayata geçirilmiş olacaktır. Karar alma mekanizmalarının kapalı yapısını dönüştürmek amacıyla önerdiğimiz Gençlik Köprüsü (Gençlik Köprüsü, sivil toplumun enerjisini yönetimin teknik imkanlarıyla birleştiren; bir yarı bilimsel veriye, diğer yarı toplumsal mutabakata dayanan bir sistem öneriyoruz) modeli, gençlerimizi ve sivil toplum kuruluşlarımızı yönetim süreçlerinde aktif birer Karar Paydaşı haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bu yapı kapsamında, gençlerin enerjisini ve dijital yetkinliğini bir kaldıraç olarak kullanarak; mobil oylama sistemleri ve meclis temsiliyetleri üzerinden toplumun her kesiminin görüşlerinin yasal bir güvenceyle sisteme entegre edilmesini hedefliyoruz. Böylece, teknoloji odaklı ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla, gençlerin ve uzmanların sesinin sadece birer tavsiye değil, geleceği şekillendiren temel birer irade olduğu demokratik bir model inşa edilmiş olacaktır. Gençlik Köprüsü: Karar vericiler ile toplum arasındaki kopukluğu gidermek amacıyla kurguladığımız Gençlik Köprüsü modeli, gençlerimizi sadece görüşü alınan birer gözlemci olmaktan çıkarıp projelerin tasarımıyla denetimine kadar her aşamada aktif rol alan Genç Denetçiler olarak konumlandırmaktadır. Bu modelde gençler, kurumların teknik dilini halkın anlayabileceği dinamik bir dijital medya diline dönüştüren birer tercüman görevi üstlenirken; aynı zamanda teknolojik yetkinliklerini ortak platformların geliştirilmesine aktararak bürokrasinin dijital dönüşümünü hızlandırmaktadır. Çift yönlü işleyen bu kanal sayesinde, hem gençlerin inovatif bakış açısı yönetim süreçlerine entegre edilmekte hem de toplumsal geri bildirimlerin veri temelli bir yaklaşımla doğrudan karar masasına ulaşması sağlanarak şeffaf ve güçlü bir katılımcı yönetim yapısı inşa edilmektedir.
Uygulanabilirliği (Kolay/orta/zor)	1) Kolay 2) Orta
Sorumlu / paydaş kurumlar:	STK 'lar, Yerel yönetimler, Üniversiteler, Bilim Kurulları ve Teknoloji Şirketleri
Gençler ne yapabilir?:	Gençler; Gençlik Köprüsü üzerinden kurumların teknik projelerini dijital medya araçlarıyla toplumun her kesimine ulaştıran birer bilgi elçisi olarak görev alabilirler. Dijital platformların kullanıcı deneyimini iyileştiren inovasyon ortakları ve Genç Denetçi sıfatıyla projelerin şeffaflığını denetleyen kamu yararı gözlemcileri olarak görev alabilirler. Kendi dinamiklerini ve teknolojik yetkinliklerini yönetim süreçlerine entegre ederek, bürokrasinin hızlanmasına katkı sunabilir; yerel kararlarda mobil oylama ve anket süreçlerini organize ederek toplumsal mutabakatın sağlanmasında aktif birer moderatör rolü üstlenebilirler.
Takip ve etki ölçümü yöntemi (varsa):	Veri Temelli Ortak Yönetim Platformu üzerinden gerçek zamanlı olarak takip edilmeli ve dijital bir Etki Karnesi oluşturulmalıdır. Genç Denetçiler ve bağımsız uzman kurulları tarafından periyodik olarak gerçekleştirilecek bu ölçümler, sadece teknik başarıyı değil, projenin toplumsal kabulünü de dijital anketler ve katılım oranları üzerinden analiz etmelidir. Elde edilen tüm sonuçların halka açık şeffaf raporlarla paylaşılması hem yönetimdeki hesap verebilirliği güçlendirecek hem de Geleceği Koruma bağlamında stratejik hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiğini net bir biçimde ortaya koyacaktır.

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Masada En Çok Tartışılan 3 Kavram / Sorun:

Kurumsal Koordinasyon Eksikliği: Kurumlar arası iletişim kanallarındaki zayıflığı, bir uyum sorunu olarak değerlendiriyoruz. Bu durumun hem kaynaklarımızı israf ettiğini hem de işlerimizi yavaşlattığını gözlemliyoruz ve bu verimsizliği aşmamız gerektiğini düşünüyoruz.

Hizmetlerin Siyasallaşması: Su yönetimi gibi kritik süreçlerde siyasi ve ideolojik farklılıkların hizmeti engellemesine izin vermememiz gerektiğini düşünüyoruz. Kamu yararının siyasi tartışmaların gölgesinde kalmasını toplumsal bir kayıp olarak nitelendiriyor ve teknik doğruların siyasetin önünde tutulması gerektiğine inanıyoruz.

8.5.1. Katılımcı Yönetim Zafiyeti: Gençlerin ve sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine etkin katılımını önemsiyoruz. Bu noktada temel önceliğimiz; toplumun her kesiminin söz sahibi olduğu daha şeffaf ve demokratik bir modelin olmasını önemsiyoruz.

Özetle masa şu üç başlık etrafında dönmektedir: Eşgüdüm (Kurumlar arası bağ), Liyakat ve Kamu Yararı (Siyasetten arındırılmış hizmet), Kapsayıcılık (STK ve gençlik katılımı)

2. Katılımcıların En Çok Sahiplendiği Fikir / Talep:

- Kurumsal koordinasyonun güçlendirilmesi için önerdiğimiz *Entegre Yönetim Ağı* modeli, tüm paydaş kurumların eş zamanlı veri paylaşımı yapabildiği merkezi bir dijital altyapının kurulmasını ve bürokrasiyi aşan *Hızlı Karar Birimleri*'nin oluşturulmasını kapsamaktadır. Bu modelle, kurumların bağımsız hareket etmesi yerine ortak bir platformda buluşmalarını sağlıyor, hiyerarşik engelleri doğrudan projeye odaklı çalışma gruplarıyla aşarak süreçleri hızlandırmayı hedefliyoruz.
- Hizmetlerin siyasallaşmasını önlemek adına önerdiğimiz *Siyaset Üstü Hizmet Güvencesi* modeli ile, su yönetimi gibi hayati kararların siyasi figürlerin kısa vadeli tercihlerinden ziyade, bağımsız bilim kurulları ve uzmanların onayına sunulduğu bir yapı öngörmektedir. Bu model çerçevesinde, sunulan temel hizmetlerin seçim dönemlerinden ve siyasi değişimlerden etkilenmemesi için 10-20 yıllık, yasal güvence altına alınmış stratejik belgeler oluşturulmasını öneriyoruz. Böylece, kamu yararını her türlü siyasi tartışmanın üzerinde tutarak projelerin kesintisizliğini ve teknik doğruluğunu güvence altına almayı amaçlıyoruz.
- Katılımcı yönetim anlayışımızı güçlendirmek adına önerdiğimiz *Aktif Paydaş Meclisleri* modelinde, gençlerimizin ve sivil toplum kuruluşlarımızın karar alma masalarında sadece gözlemci olarak değil, aktif söz hakkına sahip paydaşlar olarak yer almalarını öneriyoruz. Bu yaklaşımı, önemli yerel kararlar öncesinde mobil uygulamalar ve anketler aracılığıyla halkın görüşüne doğrudan başvurduğumuz dijital oylama sistemleriyle destekleyerek, yönetim süreçlerimizi çok sesli ve demokratik bir yapıya kavuşturmayı hedefliyoruz.

3-) Gençlik Bakışıyla En Acil Görülen Değişim Alanı: Genç neslin perspektifinden bakıldığında, en acil değişim alanı; karar alma mekanizmalarının statik ve kapalı yapısından kurtararak, teknoloji odaklı ve katılımcı bir yapıya dönüştürülmesidir. Gençler olarak bizler, bürokratik hantallığın ve siyasi kutuplaşmanın çözüm bekleyen hayati meseleleri (özellikle su yönetimi gibi çevresel krizleri) gölgelemesine göz yummadığı bir dönemdeyiz. Bu noktada aciliyet arz eden değişim; sadece dijitalleşmiş bir altyapı değil, aynı zamanda gençlerin ve uzmanların sesinin sadece bir öner değil, yasal bir güvence olarak sisteme entegre edilmesidir. Bilimsel verinin siyasi tercihlerden üstün tutulduğu ve mobil katılım araçlarıyla her bir bireyin süreçte söz sahibi olduğu bir yönetim devrimi, bizler için geleceğin en kritik önceliğidir.

4-) Raporu Hazırlayan Moderatörün Notları: Çalıştay süresince yürütülen tartışmalar, mevcut yönetim yapısındaki tıkanıklıkların tespitinden ziyade, bu tıkanıklıkları açacak somut çözüm yollarına odaklanmıştır. Katılımcıların ortak iradesi; kurumlar arası kopukluğun dijital entegrasyonla, hizmet akışındaki siyasi engellerin uzman denetimiyle ve karar alma süreçlerindeki kapalılığın ise sivil toplum ve gençlik katılımıyla aşılması yönündedir. Özellikle su yönetimi gibi hayati konularda, teknik doğruların siyasi manevraların önüne geçmesi gerektiği fikri, raporun en güçlü mutabakat zeminini oluşturmaktadır. Moderatör olarak gözlemim; önerilen bu modellerin hayata geçirilmesinin, sadece verimliliği artırmakla kalmayacağı, aynı zamanda toplumun yönetim mekanizmalarına olan güvenini de yeniden inşa edeceği yönündedir.

Gelecek İçin Doğrusu

www.bazaltgenclik.org

/bazaltgenclik